

KNO.430.005.2021

Nr ewid. 161/2021/P/21/022/KNO

Informacja o wynikach kontroli

REALIZACJA ZADAŃ
NARODOWEGO CENTRUM BADAŃ I ROZWOJU
PRZEZ SPÓŁKI

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli

Realizacja zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju przez spółki

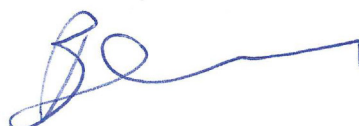
Dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego

Piotr Prokopczyk

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia 21. 12. 2021

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH KRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ	4
1. WPROWADZENIE	6
2. OCENA OGÓLNA	8
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI	10
4. WNIOSKI	16
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	17
5.1. Utworzenie spółek przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	17
5.1.1. Cele utworzenia spółek	20
5.1.2. Analiza kosztów funkcjonowania spółek	23
5.1.3. Transfer pracowników NCBR do spółek	25
5.2. Finansowanie działalności spółek przez NCBR	27
5.2.1. Finansowanie zadań zleconych NCBR+ sp. z o.o.	27
5.2.2. Finansowanie działalności NCBR Investment Fund ASI S.A.	30
5.3. Realizacja zadań zleconych NCBR+ sp. z o.o.	31
5.3.1. Struktura organizacyjna i zatrudnienie w spółce	31
5.3.2. Plany rzeczowo-finansowe	32
5.3.3. Porozumienia i umowy zawarte przez NCBR+ sp. z o.o.	33
5.3.4. Zakres zadań wykonanych przez spółkę na rzecz NCBR	36
5.4. Prowadzenie działalności przez NCBR Investment Fund ASI S.A.	42
5.4.1. Struktura organizacyjna i zatrudnienie w spółce	42
5.4.2. Sytuacja finansowa i majątkowa spółki	48
5.4.3. Strategia inwestycyjna spółki	50
5.4.4. Prace przygotowawcze i pierwsze efekty działalności	51
5.5. Nadzór Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nad spółkami	53
6. USTALENIA INNYCH KONTROLI NIK DOTYCZĄCE REALIZACJI ZADAŃ PRZEZ NARODOWE CENTRUM BADAŃ I ROZWOJU	57
7. ZAŁĄCZNIKI	61
7.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe	61
7.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych	64
7.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	77
7.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli	78
7.5. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	79
7.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra	81

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

AFI	Alternatywny fundusz inwestycyjny – instytucja wspólnego inwestowania prowadząca działalność jako fundusz inwestycyjny zamknięty, specjalistyczny fundusz inwestycyjny otwarty lub alternatywna spółka inwestycyjna (art. 2 pkt 10a ustawy o funduszach), dalej: AFI.
Due diligence	Proces weryfikacji danego podmiotu w określonej płaszczyźnie, w szczególności finansowej, prawnej, technologicznej, oznacza badanie zdolności partnerów do zachowania należytej staranności w ramach przewidywanej współpracy. Jest to dwukierunkowy proces, prowadzący w rezultacie do obustronnej akceptacji partnerów lub do ich odrzucenia. Przedmiotem badań prowadzonych w tym zakresie mogą być: wielkość zapotrzebowania na usługi i zdolność do jej zaspokojenia, organizacja działalności zlecniodawcy i usługodawcy, kierunki rozwoju jednostek, dostosowanie narzędzi informatycznych wspomagających przekaz informacji, wykorzystywane metody kalkulacji kosztów.
Dyrektywa	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 ¹ .
Fundusz Partnerski	Fundusz inwestycyjny lub celowy (niezależnie od formy prawnej w jakiej jest prowadzony). Związek aniołów biznesu, fundusz typu <i>private equity</i> lub średnie albo duże przedsiębiorstwo prowadzące działalność inwestycyjną na rynku Venture Capital (dalej: FP).
Komponent B+R albo B+R+I	Działania związane z prowadzeniem badań naukowych lub prac rozwojowych w celu wprowadzenia określonego produktu lub usługi na rynek lub działania polegające na wdrożeniu produktu lub usługi będącego wynikiem badań naukowych lub prac rozwojowych.
NCBR/Centrum	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju – agencja wykonawcza powołana do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej państwa, o której mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce ² .
NCBR+	NCBR+ sp. z o.o.
NIF	NCBR Investment Fund ASI S.A., dalej: NIF.
Strategia inwestycyjna alternatywnej spółki inwestycyjnej (ASI)	Dokument stworzony na podstawie zasad przyjętych w polityce inwestycyjnej ASI, zawierający generalne wytyczne, jakimi kierować się będzie ASI inwestując środki zebrane od inwestorów, aby zrealizować cel inwestycyjny określony w polityce inwestycyjnej ASI. Strategia inwestycyjna zawiera co najmniej następujące informacje: główne kategorie aktywów, w które ASI może inwestować; wszelkie sektory przemysłowe, geograficzne lub inne sektory rynkowe bądź szczególne klasy aktywów, które są przedmiotem strategii inwestycyjnej; opis polityki ASI w zakresie zaciągania pożyczek lub stosowania dźwigni finansowej.
Test Prywatnego Inwestora	Zbiór analiz mających na celu ocenę czy realizowana transakcja (dofinansowanie) podmiotu gospodarczego w oparciu o środki publiczne nie nosi znamiona niedozwolonej pomocy publicznej, dalej: TPI.
Ustawa o NCBR	Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju ³ .
upzp	Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2020 r.) ⁴ .

¹ Dz. Urz. UE L 174 z 01.07.2011, s. 1.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 478, ze zm., dalej: ustawa Pswn.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1861, ze zm.

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.

Ustawa o funduszach/ufi	Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi ⁵ .
Ustawa o NIK	Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁶ .
Ustawa Kodeks spółek handlowych/ksh	Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych ⁷ .
Venture Capital	Rynek inwestycji w spółki wychodzące z fazy załączkowej, poszukujące finansowania kapitałowego lub quasi-kapitałowego dla rozwoju produktu lub jego ekspansji. Fundusze Venture Capital (VC) – są jedną z form finansowania rozwoju przedsiębiorstw. W języku polskim brakuje jednoznacznego odpowiednika tego pojęcia, dlatego przyjęło się używanie angielskiej formy. Wymiennie można spotkać określenia tj. fundusze podwyższonego ryzyka, czy kapitał spekulacyjny. Inwestycje Venture Capital są wnoszone przez zewnętrznego inwestora, najczęściej do małych i średnich firm, we wczesnym stadium rozwoju. Głównym powodem zainteresowania takimi inwestycjami, jest wyjątkowy potencjał wzrostu danego podmiotu w okresie najbliższych lat oraz prawdopodobieństwo znacznych zysków w niedługim okresie czasu.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 605, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1526, ze zm.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli:

Czy utworzenie spółek przyczyniło się do efektywniejszej realizacji zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy utworzenie spółek przez NCBR i przekazanie do nich pracowników było prawidłowe i celowe?
2. Czy finansowanie działalności i zlecanie zadań NCBR+ sp. z o.o. odbywało się rzetelnie, prawidłowo i gospodarnie?
3. Czy NCBR prawidłowo i rzetelnie sprawowało nadzór nad spółkami?
4. Czy NCBR+ sp. z o.o. właściwie realizowała zlecane zadania i jej działalność przyniosła oczekiwane efekty?
5. Czy NCBR Investment Fund ASI S.A. właściwie prowadziła swoją działalność?

Jednostki kontrolowane

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
NCBR+ sp. z o.o.
NCBR Investment Fund ASI S.A.

Okres objęty kontrolą

2018–2021
(do czasu zakończenia kontroli, tj. 30 lipca), z wykorzystaniem dowodów sprzed tego okresu, jeśli mają związek z kontrolowaną działalnością

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, agencja wykonawcza Ministra Edukacji i Nauki, zostało powołane na mocy ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o NCBR przez ówczesnego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej: MNiSW) jako pierwsza tego typu w Polsce jednostka realizująca zadania z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa. NCBR przejęło od MNiSW funkcję Instytucji Pośredniczącej w trzech programach operacyjnych: Kapitał Ludzki, Innowacyjna Gospodarka oraz Infrastruktura i Środowisko. W unijnej perspektywie finansowej 2014–2020 NCBR pełnił funkcję Instytucji Pośredniczącej w programach operacyjnych Inteligentny Rozwój oraz Wiedza Edukacja Rozwój. Działalność Centrum finansowana jest, m.in. ze środków budżetu państwa oraz budżetu Unii Europejskiej.

Do zadań NCBR należy wspieranie komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych do gospodarki, zarządzanie programami badań oraz realizacja projektów z obszaru obronności i bezpieczeństwa państwa. Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy, NCBR zostało powołane do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej państwa, a jego obowiązki określono w art. 27–30 ustawy o NCBR. Należą do nich w szczególności: zarządzanie oraz finansowanie lub współfinansowanie strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych; zarządzanie oraz finansowanie lub współfinansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa; pobudzanie inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową; wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki; finansowanie badań aplikacyjnych realizowanych w formie niepodlegających współfinansowaniu z zagranicznych środków finansowych projektów badawczych realizowanych w ramach programów lub inicjatyw międzynarodowych ogłaszanych we współpracy dwu- lub wielostronnej oraz projektów badawczych realizowanych przy wykorzystaniu przez polskie zespoły badawcze wielkich międzynarodowych urządzeń badawczych; upowszechnianie w środowisku naukowym i gospodarczym informacji o planowanych i ogłaszanych konkursach na wykonanie projektów finansowanych przez Centrum.

W celu realizacji zadań określonych w art. 29 i 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR, Centrum może tworzyć spółki, obejmować lub nabywać udziały i akcje lub obejmować warranty subskrypcyjne uprawniające do zapisu lub objęcia akcji w spółkach mających siedzibę na terytorium Polski lub za granicą (art. 30a ust. 1 pkt 2 ww. ustawy). W okresie objętym kontrolą NCBR utworzyło trzy spółki: NCBR+ sp. z o.o., NCBR Investment Fund S.A., której nazwę zmieniono w dniu 1 marca 2019 r. na NCBR Investment Fund ASI S.A. oraz IDEAS NCBR sp. z o.o.⁸

Stworzenie przez jednostkę sektora finansów publicznych spółek do realizacji jej zadań jest podejściem nowym. W założeniu, podejmowane wspólnie działania mogą przyczynić się do efektywniejszego gospodarowania

⁸ Działalność spółki IDEAS NCBR sp. z o.o. nie została objęta badaniem kontrolnym ze względu na fakt jej krótkiego funkcjonowania (grudzień 2020 r.).

środkami publicznymi. Jednakże, w związku z brakiem na gruncie polskim modeli takiej współpracy, występuje duże ryzyko, że działania nie będą realizowane prawidłowo i nie przyniosą zamierzonych efektów. Ponadto brak jest ogólnodostępnych informacji na temat działalności spółek utworzonych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, sposobu ich finansowania oraz wymiaru i zakresu współpracy z Centrum. Zasadnym było zatem podjęcie kontroli mającej na celu zweryfikowanie, jakie były cele utworzenia spółek, czy są zgodne z przepisami ustawy, czy spółki właściwie je realizują oraz w jaki sposób następuje finansowanie ich działań.

2. OCENA OGÓLNA

Utworzenie spółki NCBR Investment Fund ASI nie przyczyniło się do efektywniejszej realizacji zadań Centrum, a powołanie NCBR+ pozwoliło na osiągnięcie efektów, ale zwiększyło koszty realizacji zadań

Utworzenie w latach 2018–2021 (do 30 lipca) przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju spółek zależnych (NCBR+ sp. z o.o., NCBR Investment Fund ASI S.A.) było dopuszczalne i zgodne z przepisami prawa. Niemniej jednak utworzenie spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. nie przyczyniło się do efektywniejszej⁹ realizacji zadań Centrum w obszarze pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową oraz komercjalizacji wyników badań naukowych, ponieważ spółka ta nie rozpoczęła działalności inwestycyjnej. Natomiast powołanie spółki NCBR+ sp. z o.o. wprowadziło na osiągnięcie założonych efektów, jednak doprowadziło do zwiększenia wysokości kosztów ponoszonych przez Centrum na realizację zadań.

Pomimo że źródłem finansowania spółek miały być środki publiczne, to przed ich powołaniem Centrum nie przeprowadziło szczegółowej analizy efektywności funkcjonowania spółki NCBR+ oraz nie przygotowało odpowiedniej koncepcji działania spółki NCBR Investment Fund ASI S.A., co NIK ocenia negatywnie.

Podjęcie decyzji o powołaniu spółki tzw. „wsparciowej” NCBR+ (styczeń 2018 r.) wynikało z chęci uniknięcia odpływu wysoko wykwalifikowanej kadry naukowej oraz zapewnienia wynagrodzeń na poziomie odpowiednim do kwalifikacji. Może to sugerować próbę ominięcia limitów zatrudnienia i wynagradzania pracowników w administracji publicznej, w celu zapewnienia wsparcia Centrum w wykonywaniu jego ustawowych zadań. Zdaniem NIK, wskazuje to na „komercjalizację” realizacji zadań publicznych i stwarza ryzyko niegospodarnego i nieprzejrzystego zarządzania środkami publicznymi. Tym bardziej, że zadania realizowane przez pracowników spółki NCBR+ były zbliżone do zadań wykonywanych przez pracowników NCBR i finansowane z budżetu państwa w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka. Ponadto w NCBR i tak nastąpił wzrost zatrudnienia, a koszty ponoszone na funkcjonowanie oraz realizację zadań wzrosły ponad 300 mln zł – z 937,2 mln zł w 2018 r. do 1246,8 mln zł w 2020 r. (tj. o 33%), co było związane m.in. z utworzeniem spółki NCBR+ oraz dodatkowymi zadaniami nałożonymi na Centrum¹⁰.

Spółka NCBR+ realizowała powierzone zadania zgodnie z zakresem określonym w umowach zawartych z NCBR, przynosząc efekty w szczególności w postaci opinii prawnych i analiz oraz weryfikacji warunków formalnych wniosków o dofinansowanie. Finansowanie jej działalności i zlecanie zadań przez Centrum było zgodnie z obowiązującymi przepisami i zawartymi umowami. Przeniesienie pracowników NCBR do tej spółki pozwoliło na realizację celu, dla którego została powołana. Działaniem rzetelnym było prowadzenie, przed podpisaniem umów, negocjacji ze spółką w celu uzyskania właściwego wsparcia w realizacji powyższych zadań. Tym niemniej, w umowach przygotowanych przez NCBR nie powiązano zlecanych usług z zadaniami określonymi w art. 29 i art. 30 ustawy o NCBR, ograniczając się do ogólnego określenia (w ramowym wykazie usług) czynności lub procesów technicznych¹¹. Jako rzetelne i gospodarne NIK ocenia wprowadzenie w 2019 r. mechanizmu okresowej weryfikacji (raz na kwartał) wynagrodzenia polegającego na porównaniu kosztów budżetowych oraz rzeczywistych zleconych usług.

⁹ Przyjęto, że „efektywność” jest związana z rezultatem podjętych działań, opisanym relacją uzyskanych efektów do poniesionych nakładów. Jednocześnie w przypadku jednostek sektora finansów publicznych oznacza ona dokonywanie wydatków ze środków publicznych w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

¹⁰ Zgodnie z danymi ze Sprawozdań z działalności NCBR za 2018 i 2020 r. w zakresie kosztów funkcjonowania.

¹¹ Obsługa prawna (doradztwo i opiniowanie prawne w ramach procesów realizowanych przez NCBR, wsparcie w przygotowaniu dokumentacji formalno-prawnej) czy też wsparcie prac wyboru i weryfikacji wniosków o dofinansowanie (wsparcie w zakresie współpracy z ekspertami, obsługa w zakresie wyboru projektów, kontraktacji, wsparcia technicznego kontraktacji).

W wyniku zaleceń pokontrolnych NIK, Centrum podjęło szereg działań zmierzających do zaprzestania realizacji przez spółkę NCBR+ usług związanych z procesem wsparcia zarządzania programami strategicznymi, niezgodnych z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR, przy czym wyeliminowanie tych zadań z usług wykonywanych przez spółkę następuje stopniowo, a ich całkowite zakończenie planowane jest na III kwartał 2021 r.

NIK oceniła działania NCBR jako nieprawidłowe podczas kontroli – *Strategiczne programy badań naukowych* (P/20/024). Według szacunku kwota wydatkowana przez NCBR na te usługi wyniosła 4930,2 tys. zł.

NIK zwraca uwagę na ryzyko wystąpienia konfliktu interesów w przypadkach, gdy pracownicy NCBR byli w tym samym okresie zatrudnieni w różnej formie przez NCBR+, a realizowane przez nich zadania były ze sobą pośrednio powiązane. Potwierdzeniem tego ustalenia były wyniki przeprowadzonego w 2020 r. zadania audytowego pn. *Realizacja umowy ramowej nr 25/18/WR i Umów wykonawczych. Wsparcie NCBR w realizacji celów statutowych* stwierdzające przypadki występowania pracowników NCBR i NCBR+ w dwóch rolach (jako pełniących jednocześnie funkcje kierownicze zarówno w dziale zajmującym się koordynacją danej umowy wykonawczej po stronie NCBR, jak i w dziale odpowiedzialnym za realizację tej umowy po stronie NCBR+).

NCBR nie przygotowało właściwej koncepcji funkcjonowania spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. przed jej powołaniem we wrześniu 2018 r. W konsekwencji tego w statucie, przyjętym aktem założycielskim tej spółki, określono, że ma ona prowadzić działalność inwestycyjną, ale nie sprecyzowano w jakiej formie, nie określono polityki i strategii inwestycyjnej. Spółka ta w latach 2018–2021 (do 30 czerwca) nie realizowała działalności inwestycyjnej (w szczególności nie dokonała żadnej inwestycji w spółkę portfelową), czyli celu do którego została powołana. Pół roku po utworzeniu spółki, jedyny akcjonariusz podjął decyzję o zmianie formy jej funkcjonowania z NCBR Investment Fund S.A. na NCBR Investment Fund ASI S.A. Natomiast Test Prywatnego Inwestora przeprowadzono dopiero w grudniu 2020 r. Ponadto NCBR nie przekazało NIF w 2019 r. środków na kapitał w kwocie 50 mln zł zakładanych w planie rzeczowo-finansowym. Tym samym plan ten – sporządzony na podstawie biznesplanu – nie był możliwy do realizacji z powodu braku odpowiedniego dokapitalizowania przez jedynego akcjonariusza NIF. Spółka w momencie jej utworzenia dysponowała praktycznie jedynie kapitałem założycielskim w wysokości 100 tys. zł. Dokapitalizowanie w wysokości 2900,0 tys. zł nastąpiło dopiero w połowie grudnia 2019 r. Wskutek powyższych czynników NIF dopiero w 2020 r. zrealizowała prace organizacyjne oraz opracowała dokumentację stanowiącą podstawę naboru Funduszy Partnerskich oraz ogłosiła ich ciągły i otwarty nabór. W następstwie powyższego w okresie od sierpnia 2020 r. do czerwca 2021 r. do spółki wpłynęło 27 aplikacji potencjalnych FP. Po przejściu wszystkich etapów oceny podpisana została pierwsza umowa z takim funduszem. Do końca I półrocza 2021 r. straty z działalności spółki osiągnęły poziom 3473 tys. zł. Ponadto stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzygotowaniu planu rzeczowo-finansowego na 2020 rok, do sporządzenia którego zobowiązywało spółkę zawarte z NCBR Porozumienie z czerwca 2019 r.

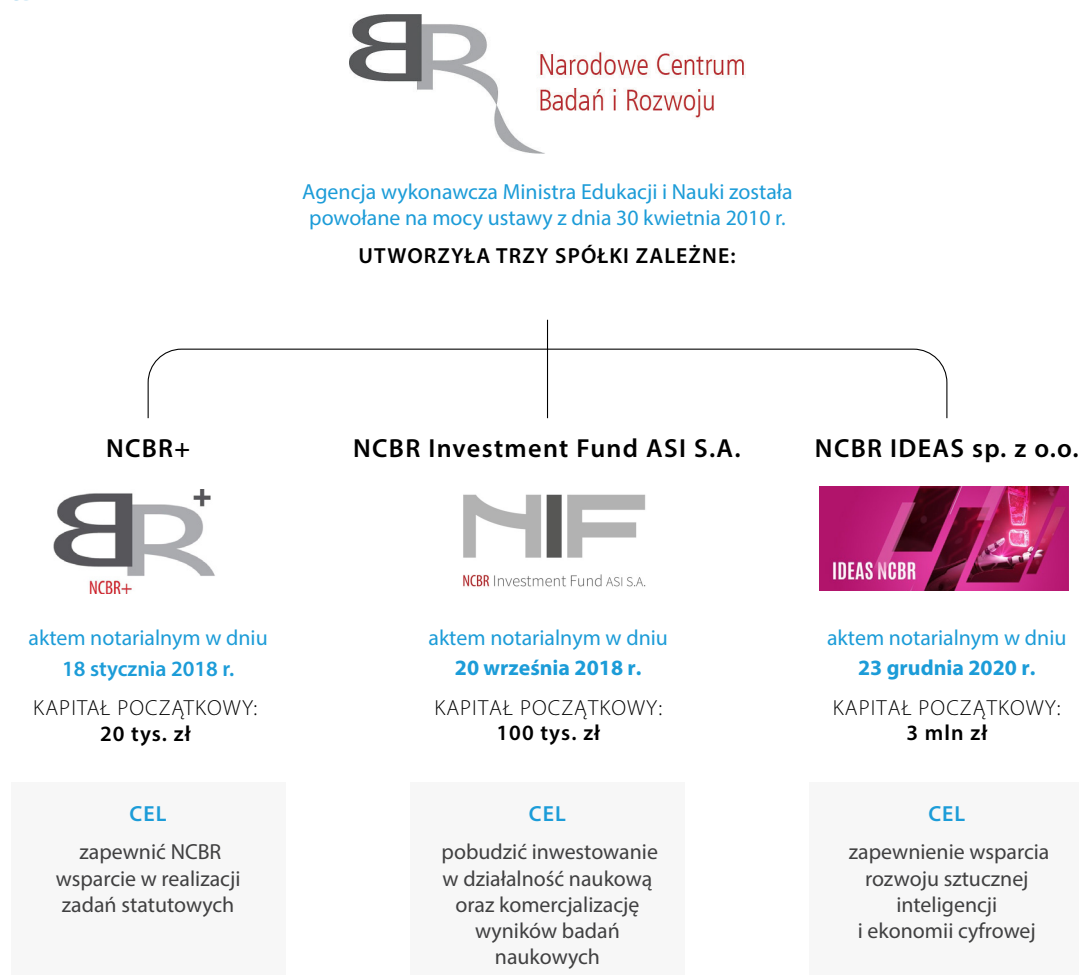
Centrum prawidłowo wywiązywało się z wynikających z Kodeksu spółek handlowych obowiązków wobec spółek. W szczególności udzielało absolutorium członkom organów spółek z wykonania przez nich obowiązków, rozpatrywało i zatwierdzało kwartalne i roczne sprawozdania finansowe z działalności spółek. Jako działanie celowe i rzetelne NIK ocenia opracowanie i wdrożenie procedury wewnętrznej dot. *Zasad nadzoru korporacyjnego nad spółkami* oraz dot. *Finansowania spółek zależnych od NCBR w drodze obejmowania udziałów i akcji*, a także wyznaczenie w strukturze NCBR komórki wykonującej zadania nadzorcze nad spółkami. Stwierdzono jednak, że NCBR będący jedynym właścicielem spółki sprawującym nad nią nadzór zlecił przygotowanie biznesplanu członkom zarządu NIF jako osobom fizycznym, podczas gdy zadanie to winno być wykonane przez Zarząd w ramach bieżącego zarządzania działalnością spółki.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Brak szczegółowej
analizy efektywności
NCBR+

W latach 2018–2021 (do 30 lipca) Narodowe Centrum Badań i Rozwoju utworzyło trzy spółki zależne: NCBR+ sp. z o.o., NCBR Investment Fund ASI S.A. oraz IDEAS NCBR sp. z o.o.

Infografika nr 1
Grupa NCBR

Źródło: opracowanie własne NIK.

W procesie tworzenia spółek przeprowadzono analizy w zakresie m.in. przepisów prawnych, w tym pomocy publicznej, sposobów finansowania kosztów spółek, jak również założeń i celów ich działania. Natomiast przed powołaniem NCBR+ nie przeprowadzono szczegółowej analizy dotyczącej efektywności funkcjonowania przyszłej spółki, co zdaniem NIK było nierzetelne. Izba stoi na stanowisku, że analiza taka mogła wskazać, czy spółka zapewni wydajne i oszczędne wsparcie realizacji zadań NCBR, przy wykorzystaniu dostępnych zasobów. Była ona niezbędna również ze względu na planowane przeniesienie do spółki części pracowników NCBR i zapewnienie im wynagrodzeń wyższych niż w Centrum. Dopiero w dniu zawiązania spółki (tj. 18 stycznia 2018 r.) – zarządzeniem nr 2/2018 Dyrektora NCBR w sprawie powołania doraźnego zespołu ds. wdrożenia prac skutkujących powołaniem zależnego od NCBR podmiotu wspierającego realizację jego zadań statutowych – powołano zespół, którego zadaniem było, m.in. przygotowanie dokumentacji, budżetu i finansowania spółki oraz jej biznesplanu.

Analizy sporządzone przed utworzeniem spółek przygotowała wybrana w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na stałą obsługę prawną, kancelaria w ramach łącznego wynagrodzenia za świadczone usługi. Dodatkowo w latach 2018–2020, na ekspertyzę *Nowy instrument finansowy NCBR* i dwie opinie prawne (w zakresie zlecenia usługi NCBR+, która jest w 100% zależna od NCBR w formule in-house oraz odnośnie koncepcji przedsięwzięcia pn. IDEAS NCBR sp. z o.o.) wydatkowano łącznie 15,7 tys. zł. Dokumenty te nie kwestionowały zasadności utworzenia spółek przez NCBR.

Pierwsze, przeprowadzone przez podmiot zewnętrzny, badanie efektywności spółki NCBR+ zostało dokonane dopiero po nieomal trzech latach od jej utworzenia. Przygotowany¹² w 2021 r., na zlecenie NCBR+, *Raport z czynności audytowych i weryfikacyjnych w zakresie badania efektywności realizacji przez NCBR+ sp. z o.o. zadań powierzonych przez NCBR* wykazał, że powołanie przez NCBR spółki NCBR+ okazało się korzystne ekonomicznie i było działaniem uzasadnionym i zgodnym ze standardami rynkowym. Należy jednak zwrócić uwagę, że zlecającym i odbierającym to badanie nie był właściciel, czyli NCBR, lecz sama spółka. Badania takie z uwagi na stwierdzone w trakcie kontroli NIK nieprawidłowości, zakres zadań realizowanych przez spółkę na rzecz NCBR, a także uzyskaną przez spółkę (poprzez zmianę aktu założycielskiego spółki z dniem 7 maja 2021 r.) możliwość świadczenia przez nią usług na rzecz innych podmiotów, w szczególności w odniesieniu do Grupy NCBR, winny być przeprowadzane, zdaniem NIK z inicjatywy i na zlecenie NCBR, cyklicznie oraz częściej niż raz na trzy lata. [str. 12–14]

Główną przyczyną podjęcia decyzji o utworzeniu NCBR+ była zidentyfikowana przez Centrum konieczność optymalizacji realizacji zadań w zakresie wdrażania, m.in. programów finansowanych ze środków unijnych, zwłaszcza w obszarze kontraktacji i certyfikacji. Natomiast podstawową zdiagnozowaną barierą w realizacji zadań był brak możliwości pozyskania właściwej obsługi kadrowej zadań NCBR. Dla zapewnienia odpowiedniej realizacji zadań, zgodnie z zawartymi z NCBR+ porozumieniami, Centrum przeprowadziło transfer pracowników do spółki. Zauważalne przy tym jest, że mimo powierzenia części zadań do realizacji tej spółce i związanego z tym transferu pracowników, w NCBR nastąpił, nawet bez uwzględnienia przejęcia pracowników Krajowego Punktu Konsultacyjnego, wzrost zatrudnienia. Należy mieć na uwadze, że jednym z powodów, dla których Centrum utworzyło spółkę była także chęć przeciwdziałania odpływowi wyszkolonej i specjalistycznej kadry związana z niskimi wynagrodzeniami, o których wysokości decydował minister właściwy do spraw nauki. Utworzenie spółki tzw. wsparciowej może sugerować próbę ominięcia limitów zatrudnienia i wynagradzania pracowników w administracji publicznej w celu zapewnienia wsparcia Centrum w wykonywaniu jego ustawowych zadań. [str. 22]

Trudności kadrowe
Centrum

¹² Przez Zespół Doradców Instytutu Prawa Gospodarczego sp. z o.o. w Katowicach.

Prawidłowa realizacja zadań przez NCBR+

Wykonywanie zadań przez spółkę NCBR+ zostało zlecone na podstawie zawartych z Centrum dwóch umów ramowych i 26 umów wykonawczych. NCBR+ realizowała powierzone zadania zgodnie z zakresem określonym w umowach zawartych z NCBR, przynosząc efekty w szczególności w postaci opinii prawnych i analiz oraz weryfikacji warunków formalnych wniosków o dofinansowanie. Działaniem rzetelnym było prowadzenie, przed podpisaniem umów, negocjacji ze spółką w celu uzyskania właściwego wsparcia w realizacji zadań NCBR.

W okresie objętym kontrolą NCBR+ realizowało zadania powierzone przez Centrum zgodnie z zakresem określonym w umowach. Zawieranie umów poprzedzone było negocjacjami, a ich zmian dokonywano w formie stosownych aneksów. Poddane badaniu wykonanie przez spółkę zadań (dobrych metodą doboru celowego) w odniesieniu do trzech umów realizowanych w wybranych miesiącach wykazało, że usługi zostały wykonane prawidłowo i terminowo. Odbiór prac każdorazowo potwierdzany był przez Centrum protokołem. [str. 20–21]

Realizacja wniosku NIK dot. niezgodnego z ustawą o NCBR powierzenia zadań spółce

W ramach przeprowadzonej w 2020 r. kontroli NIK P/20/024 – *Strategiczne programy badań naukowych* stwierdzono, że Dyrektor Centrum, niezgodnie z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR, powierzył spółce NCBR+ zadania związane z zarządzaniem i finansowaniem programów strategicznych. Zgodnie z art. 30a ust. 1 pkt 2, w związku z art. 29 ustawy o NCBR zadania, które mogą zostać powierzone spółce powinny być związane z pobudzaniem inwestowania przedsiębiorców w działalność naukową, wspieranie komercjalizacji badań aplikacyjnych i naukowych oraz wspieranie rozwoju kadry naukowej. Natomiast zarządzanie strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansowanie lub współfinansowanie tych programów jest wyłącznym zadaniem NCBR wymienionym w art. 27 ust. 1 ustawy o NCBR. Usługi związane z programami strategicznymi zostały wpisane do 11 umów wykonawczych zawartych z NCBR+.

W wyniku zaleceń pokontrolnych NIK, Centrum podjęło szereg działań zmierzających do zaprzestania realizacji przez spółkę usług związanych z procesem wsparcia zarządzania programami strategicznymi, niezgodnych z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR, przy czym wyeliminowanie tych zadań z usług wykonywanych przez spółkę następuje stopniowo, a ich całkowite zakończenie planowano na III kwartał 2021 r.

Według szacunku kwota wydatkowana na te usługi wyniosła 4 930 191 zł¹³. [str. 29–31]

Wzrost wydatków NCBR na realizację zadań

Centrum wydatkowało na realizację usług przez NCBR+, do dnia 31 maja 2021 r., kwotę 68 752,7 tys. zł brutto¹⁴. Koszt realizacji Umowy Ramowej 25/18/WR wyniósł 44 948,6 tys. zł, a koszt realizacji Umowy Ramowej nr 54/19/WR, do dnia 31 maja 2021 r., wyniósł 23 803,6 tys. zł brutto. Za okres objęty kontrolą, Centrum wystawiło faktury korygujące, na rzecz

¹³ Przy szacowaniu powyższej kwoty uwzględniono umowy nr 1/2018, 3/2018, 4/2018, 9/2018, 10/2018, 1/2020, 3/2020, 4/2020, 9/2020, 10/2020, 13/2020. W przypadku umowy nr 4/2020 uwzględniono świadczenie ww. usług do 31 maja 2021 r. Przy szacowaniu przyjęto, że realizacja ww. zadań mieściła się w przedziale od 10% do 30% zadań objętych umowami.

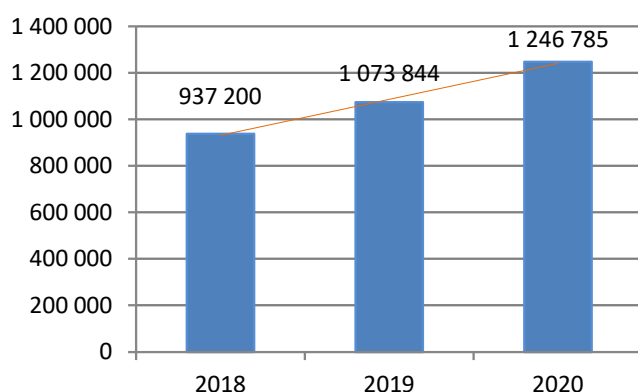
¹⁴ Zapis w ujęciu kasowym.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

NCBR+, na łączną kwotę 10 304,1 tys. zł brutto. W planie finansowym NCBR środki ponoszone na NCBR+ wpisane były w pozycję *Koszty funkcjonowania*, natomiast te przekazane do NIF oraz IDEAS ujęto w ramach *Kosztów realizacji zadań*. Zgodnie ze *Sprawozdaniami z działalności NCBR*, koszty ponoszone na funkcjonowanie oraz realizację zadań wzrosły z 937,2 mln zł w 2018 r. do 1246,8 mln zł w 2020 r. (tj. o 33%), co było związane m.in. z utworzeniem spółki NCBR+ oraz dodatkowymi zadaniami. Z kolei wartość *środków przekazanych innym podmiotom* wzrosła o 224 580 tys. zł. Koszt funkcjonowania NCBR ogółem, w okresie objętym kontrolą wzrósł o 26,2%.

Wykres nr 1

Koszty poniesione przez NCBR w latach 2018–2020 (w tys. zł) na funkcjonowanie i realizację zadań

Źródło: dane na podstawie sprawozdań z działalności Narodowego Centrum Badań i Rozwoju za lata 2018, 2019 i 2020.

Przychody z tytułu świadczenia przez spółkę usług na rzecz Centrum, w wysokości 74 278,4 tys. zł brutto (okresie 2018–I półrocze 2021) nie przekroczyły łącznego maksymalnego wynagrodzenia określonego umowami. Po zmianie metodologii kalkulacji wynagrodzenia spółka, zgodnie z ustaleniami z Centrum, raz na kwartał dokonywała porównania faktycznie poniesionych kosztów z kosztami planowanymi w celu dostosowania rozliczeń stron. Przychody ze sprzedaży usług w okresie 2018–2020 wyniosły łącznie 47 168,4 tys. zł, natomiast koszty działalności operacyjnej 45 994 tys. zł, z czego największą pozycję stanowiły wynagrodzenia. Poza 2018 rokiem, który zakończył się minimalną (23,88 zł) stratą, na koniec każdego roku obrachunkowego, spółka uzyskiwała zysk netto na poziomie 266,5 tys. zł i 348 tys. zł.

Centrum prawidłowo i w terminach przekazywało środki z tytułu zawartych umów. Koszty poniesione na realizację zleconych NCBR+ zadań nie przewyższały tych, które zakładano na etapie powoływania spółki. NIK ocenia jako rzetelne i gospodarne wprowadzenie w 2019 r. mechanizmu okresowej weryfikacji (raz na kwartał) wynagrodzenia polegającego na porównaniu kosztów budżetowych oraz rzeczywistych zleconych usług. [str. 22]

W umowach zawartych pomiędzy NCBR a spółką NCBR+ nie powiązano zlecanych usług z zadaniami określonymi w art. 29 i art. 30 ustawy o NCBR, ograniczając się do ogólnego wskazania, w ramowym wykazie usług, czynności lub procesów technicznych takich jak: obsługa prawna

Brak w umowach z NCBR+ powiązania usług z zadaniami określonymi ustawą

(doradztwo i opiniowanie prawne w ramach procesów realizowanych przez NCBR, wsparcie w przygotowaniu dokumentacji formalno-prawnej), czy też wsparcie prac wyboru i weryfikacji wniosków o dofinansowanie (wsparcie w zakresie współpracy z ekspertami, obsługa w zakresie wyboru projektów, kontraktacji, wsparcia technicznego kontraktacji). Niemniej jednak działaniem rzetelnym było prowadzenie, przed podpisaniem umów, negocjacji ze spółką w celu uzyskania właściwego wsparcia w realizacji powyższych zadań. Kryteriami stanowiącymi podstawę negocjacji były, m.in.: rodzaj i stawka zleczanych usług, termin jej realizacji, a także wartość tej usługi. [str. 22]

Naruszenie przez NCBR+ przepisów ustawy o rachunkowości

Spółka NCBR+ wypełniała obowiązek corocznego sporządzania sprawozdań finansowych za rok obrotowy. Jednakże Zarząd spółki, będąc odpowiedzialnym, w świetle art. 201 § 1 ksh, za prowadzenie spraw spółki dopuścił – przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2019 r. – do naruszenia art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁵, bowiem sprawozdanie finansowe przekazane w formie elektronicznej do Krajowego Rejestru Sądowego (dalej: KRS), za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2019 r., zostało podpisane przez osobę, której na dzień składania podpisu nie powierzono prowadzenia ksiąg rachunkowych w spółce. [str. 21]

Ryzyko konfliktu interesów

NIK zwraca uwagę, że podczas przeprowadzania w 2020 r., zleconego do wykonania przez Dyrektora NCBR zadania audytowego, pn. *Realizacja umowy ramowej nr 25/18/WR i Umów wykonawczych. Wsparcie NCBR w realizacji celów statutowych* stwierdzono przypadki występowania pracowników NCBR i NCBR+ w dwóch rolach (jako pełniących jednocześnie funkcje kierownicze zarówno w dziale zajmującym się koordynacją danej umowy wykonawczej po stronie NCBR, jak i w dziale odpowiedzialnym za realizację tej umowy po stronie NCBR+). Dodatkowo dostrzeżono możliwość wystąpienia potencjalnego konfliktu interesów w przypadkach, gdy pracownicy NCBR byli w tym samym okresie zatrudnieni, w różnej formie, przez NCBR+, a realizowane zadania były ze sobą pośrednio powiązane. [str. 22]

Utworzenie spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. pomimo braku właściwej koncepcji jej działania

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju nie wypracowało i nie przygotowało właściwej koncepcji funkcjonowania spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. przed jej faktycznym powołaniem we wrześniu 2018 r., co NIK oceniła negatywnie. W konsekwencji, w statucie, przyjętym aktem założycielskim tej spółki określono, że ma ona prowadzić działalność inwestycyjną, ale nie sprecyzowano w jakiej formie, nie określono polityki i strategii inwestycyjnej, a statut był typowy dla jednostek prowadzących działalność gospodarczą (w przedmiocie działalności wymieniał 12 zadań, z których 10 dotyczyło źródeł przychodów z działalności gospodarczej). [str. 22–23]

Brak możliwości realizacji planu rzeczowo-finansowego NIF

NCBR nie przekazało w 2019 r. do NIF środków na kapitał w kwocie 50 mln zł zakładanych w planie rzeczowo-finansowym spółki. Tym samym wykonanie planu – sporządzonego na podstawie biznesplanu – nie było możliwe, m.in. właśnie z powodu braku odpowiedniego dokapitalizowania przez jedyne go akcjonariusza NIF. Spółka w momencie jej utworzenia,

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm., dalej: uor.

dysponowała praktycznie jedynie kapitałem założycielskim w wysokości 100 tys. zł. Dokapitalizowanie w wysokości 2900,0 tys. zł nastąpiło dopiero w połowie grudnia 2019 r. Wskutek przytoczonych czynników NIF, dopiero w 2020 r., zrealizowała prace organizacyjne oraz opracowała dokumentację stanowiącą podstawę naboru Funduszy Partnerskich oraz ogłosiła ich ciągły i otwarty nabór. W następstwie powyższego, w okresie od sierpnia 2020 r. do czerwca 2021 r., do spółki wpłynęło 27 aplikacji potencjalnych FP. Po przejściu wszystkich etapów oceny podpisana została pierwsza umowa z takim funduszem.

Do końca I półrocza 2021 r. straty z działalności spółki osiągnęły poziom 3473 tys. zł. Ponadto stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzygotowaniu planu rzeczowo-finansowego na 2020 rok, do sporządzenia którego zobowiązywało spółkę zawarte z NCBR Porozumienie z czerwca 2019 r. [str. 23, 38]

Zarząd NIF, pomimo wynikającego z § 15 ust. 2 pkt 9 statutu spółki obowiązku, nie opracował i nie przyjął w formie uchwały rocznego planu rzeczowo-finansowego na 2020 r. W konsekwencji ww. plan nie został przekazany do opiniowania Radzie Nadzorczej spółki, a także NCBR (inwestorowi spółki), zgodnie z § 2 i § 4 Porozumienia z dnia 17 czerwca 2019 r. Zdaniem NIK opieranie się na planie rzeczowo-finansowym na 2019 r. z długą perspektywą czasową nie jest tożsame z przygotowywaniem takiego planu na każdy kolejny rok. Nieprzygotowanie odrębnego, rocznego planu na 2020 r. stało w sprzeczności z obowiązkiem wynikającym wprost ze statutu. [str. 23]

Nieopracowanie
rocznego planu
finansowo-rzeczowego
przez NCBR Investment
Fund ASI S.A.

Centrum prawidłowo wywiązywało się z wynikających z Kodeksu spółek handlowych obowiązków wobec spółek. W szczególności udzielało absolutorium członkom organów spółek z wykonania przez nich obowiązków, rozpatrywało i zatwierdzało kwartalne i roczne sprawozdania finansowe z działalności spółek. Celowe i rzetelne, zdaniem NIK, było opracowanie i wdrożenie procedur wewnętrznych dot. *Zasad nadzoru korporacyjnego nad spółkami* oraz *Finansowania spółek zależnych od NCBR w drodze obejmowania udziałów i akcji*, a także wyznaczenie w strukturze Centrum komórki wykonującej zadania nadzorcze nad spółkami.

Nadzór NCBR
nad spółkami

Zauważono, że NCBR jedyny właściciel spółki NIF, sprawujący nad nią nadzór, zleciło przygotowanie biznesplanu członkom zarządu NCBR Investment Fund ASI S.A. jako osobom fizycznym, podczas gdy zadanie to winno być wykonane przez Zarząd w ramach bieżącego zarządzania działalnością spółki. Za wykonanie przez dwóch zleceńbiorców usługi polegającej na sporządzeniu biznesplanu ustalono wynagrodzenie w łącznej kwocie 180 tys. zł. [str. 41–42]

4. WNIOSKI

Mając na uwadze wyniki kontroli, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o:

Minister Edukacji i Nauki	Monitorowanie przyjętych rozwiązań, w których zadania Narodowego Centrum Badań i Rozwoju realizowane są przez spółki, w szczególności w obszarze efektywności i przejrzystości finansów publicznych.
Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju	Przeprowadzanie cyklicznych audytów efektywności funkcjonowania powoływanych spółek zależnych, w tym działalności NCBR+ sp. z o.o., NCBR Investment Fund ASI S.A. i IDEAS NCBR sp. z o.o.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Utworzenie spółek przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Utworzenie spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. nie przyczyniło się do efektywniejszej realizacji zadań Centrum w obszarze pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową oraz komercjalizacji wyników badań naukowych, ponieważ spółka ta nie rozpoczęła działalności inwestycyjnej. Natomiast powołanie spółki NCBR+ sp. z o.o. wprowadzie pozwoliło na osiąganie założonych efektów, jednak doprowadziło do zwiększenia wysokości kosztów ponoszonych przez Centrum na realizację zadań.

Spółki zależne NCBR

Na podstawie art. 11 pkt 6 ustawy z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw, w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej¹⁶, do ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o NCBR dodano art. 30a, stosownie do którego Centrum, w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ww. ustawy¹⁷, może m.in. tworzyć spółki. Celem ustawodawcy było wprowadzenie innych instrumentów finansowych, mających sprzyjać zmianie modelu funkcjonowania Centrum, w zakresie udzielanego wsparcia, z dotacyjno-pasywnego na model aktywny, umożliwiający sprawowanie kontroli nad środkami publicznymi w sposób przemyślany i przez dłuższy czas ich obiegu w gospodarce.

Centrum korzystając z ustawowej możliwości powołało trzy spółki zależne:

1. NCBR+ sp. z o.o., powołana aktem notarialnym z dnia 18 stycznia 2018 r., w celu wsparcia Centrum w realizacji zadań dot. wdrażania m.in. programów finansowanych ze środków unijnych, zwłaszcza w obszarze kontraktacji i certyfikacji, przy braku możliwości pozyskania właściwej obsługi kadrowej do realizacji zadań NCBR.
2. NCBR Investment Fund ASI S.A. utworzona na podstawie aktu notarialnego zawiązania spółki z dnia 20 września 2018 r., a wpisana do KRS w dniu 5 lipca 2019 r. Spółka została założona jako narzędzie realizacji zadań Centrum w zakresie pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową oraz w celu komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki.
3. IDEAS NCBR sp. z o.o. założona aktem notarialnym w dniu 23 grudnia 2020 r., powstała jako narzędzie realizacji zadań ustawowych NCBR w zakresie wspierania rozwoju kadry naukowej, finansowania badań naukowych i prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia, finansowania badań aplikacyjnych, wsparcia komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form transferu do gospodarki oraz pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową.

¹⁶ Dz. U. poz. 2201.

¹⁷ Zadania w zakresie, m.in.: pobudzania inwestowania w działalność naukową przez przedsiębiorców; wspierania komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki; inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia tych; inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań aplikacyjnych, udziału w realizacji międzynarodowych programów badań naukowych lub prac rozwojowych; finansowania badań aplikacyjnych; upowszechnianie w środowisku naukowym i gospodarczym informacji o planowanych i ogłaszanych konkursach na wykonanie projektów finansowanych przez Centrum; popularyzowania efektów zrealizowanych zadań.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W okresie objętym kontrolą NCBR wydatkował łącznie (z tytułu realizacji usług oraz dokapitalizowania¹⁸) 96 752,3 tys. zł, z tego 68 752,3 tys. zł na NCBR+, 25 000,0 tys. zł na NIF oraz 3000,0 tys. zł na IDEAS NCBR.

Pomimo, iż głównym źródłem finansowania spółek miały być środki publiczne, to Centrum przed powołaniem spółki NCBR+ nie przeprowadziło szczegółowej analizy efektywności funkcjonowania takiej spółki oraz nie przygotowało właściwej koncepcji działania spółki NCBR Investment Fund ASI S.A., co NIK ocenia negatywnie.

Podjęcie (w styczniu 2018 r.) decyzji o powołaniu tzw. spółki „wsparciowej” – NCBR+ było związane z dążeniem do ominięcia limitów zatrudnienia i wynagradzania pracowników w administracji publicznej, tak aby zapewnić wsparcie Centrum w wykonywaniu jego ustawowych zadań. Zdaniem NIK wskazuje to na „komercjalizację” realizacji zadań publicznych i stwarza ryzyko niegospodarnego i nieprzejrzystego zarządzania środkami publicznymi. Tym bardziej, że zadania realizowane przez pracowników spółki NCBR+ były zbliżone do zadań wykonywanych przez pracowników Centrum i finansowane z budżetu państwa w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka. Uwzględniając wzrost wynagrodzeń pracowników Centrum przeniesionych do spółki, koszt realizacji tych zadań był wyższy. Dodatkowo w NCBR i tak nastąpił wzrost zatrudnienia, a koszty ponoszone na funkcjonowanie oraz realizację zadań wzrosły z 937,2 mln zł w 2018 r. do 1246,8 mln zł w 2020 r. (tj. o 33%), co było związane m.in. z utworzeniem spółki NCBR+ sp. z o.o. oraz dodatkowymi zadaniami.

Grupa NCBR

W dniu 12 grudnia 2019 r., Centrum, NCBR+ oraz NIF zawarły porozumienie w sprawie powołania Grupy NCBR. Porozumienie określało, że Grupa stanowi umowną platformę wspólnego działania stron jako podmiotów powiązanych kapitałowo, wskazując, że nie jest spółką cywilną w rozumieniu kodeksu cywilnego, nie stanowi zawiązania osoby prawnej ani innej jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej. Ponadto strony nie świadczą na swoją rzecz żadnych usług i dostaw, o ile nie będzie to przedmiotem odrębnej umowy, jak również porozumienie nie tworzy żadnych zobowiązań finansowych.

Brak szczegółowej analizy efektywności NCBR+ sp. z o.o.

Centrum, przed utworzeniem spółek, przeprowadziło analizy w zakresie przepisów prawnych, w tym pomocy publicznej, sposobów finansowania kosztów spółek, jak również założeń i celów ich działania. Natomiast przed powołaniem NCBR+ nie przeprowadzono szczegółowej analizy efektywności funkcjonowania przyszłej spółki, co zdaniem NIK było nierzetelne. Dodatkowo przygotowanie dokumentacji, budżetu i finansowania spółki oraz jej biznesplanu zlecono dopiero w dniu zawiązania spółki (tj. 18 stycznia 2018 r.)¹⁹.

Centrum stało na stanowisku, że podejmując decyzję o powołaniu spółki tzw. „wsparciowej” kierowało się przede wszystkim dążeniem do zapewnienia niezbędnych zasobów do sprawnej i efektywnej realizacji zadań. Wska-

¹⁸ Ujęcie kasowe.

¹⁹ Zarządzeniem nr 2/2018 Dyrektora NCBR w sprawie powołania doraźnego zespołu ds. wdrożenia prac skutkujących powołaniem zależnego od NCBR podmiotu wspierającego realizację jego zadań statutowych.

zało również, że podstawą decyzji o jej powołaniu była zidentyfikowana przez NCBR konieczność optymalizacji zadań w zakresie wdrażania programów operacyjnych, zwłaszcza w obszarze kontraktacji i certyfikacji.

Zdaniem NIK, podjęcie decyzji o powołaniu spółki powinno być poprzedzone szczegółową analizą efektywności takiego rozwiązania, w celu zapewnienia racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi. NCBR jako jednostka sektora finansów publicznych jest zobowiązana do dokonywania wydatków ze środków publicznych w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów²⁰. W związku z tym, że z samym powołaniem NCBR+ związana była konieczność wydatkowania znacznych środków publicznych (spółka miała utrzymywać się tylko z takich środków), a spółka miała mieć charakter tzw. wsparciowy przy realizacji zadań NCBR (których koszty były znane), podjęcie decyzji o powołaniu spółki powinno być poprzedzone szczegółową analizą efektywności takiego rozwiązania. Analiza efektywności ekonomicznej powinna wskazać, czy planowane powołanie spółki zapewni wydajne i oszczędne wsparcie realizacji zadań NCBR, przy wykorzystaniu dostępnych zasobów. Analiza ta była niezbędna również ze względu na planowane przeniesienie do spółki części pracowników NCBR i zapewnienie im wyższych niż w Centrum wynagrodzeń. Zatem o nierzetelnym działaniu NCBR świadczy niesporządzenie szczegółowej analizy efektywności przed powołaniem NCBR+. Zdaniem NIK, NCBR dysponowało stosownymi danymi do przeprowadzenia wspomnianej analizy przed podjęciem decyzji o powołaniu spółki.

NCBR nie wypracowało i nie przygotowało właściwej koncepcji funkcjonowania NIF przed jej faktycznym powołaniem, co NIK oceniło negatywnie. W konsekwencji tego w statucie, przyjętym aktem założycielskim tej spółki określono, że ma ona prowadzić działalność inwestycyjną, ale nie sprecyzowano w jakiej formie, nie określono polityki i strategii inwestycyjnej, a statut był typowy dla jednostek prowadzących działalność gospodarczą. Tymczasem na podstawie art. 8a ust. 3 ufi *wyłącznym przedmiotem działalności alternatywnej spółki inwestycyjnej jest zbieranie aktywów od wielu inwestorów w celu ich lokowania w interesie tych inwestorów zgodnie z określoną polityką inwestycyjną*.

Koncepcję funkcjonowania spółki i podstawowe dokumenty (projekty: zmian statutu, polityki i strategii inwestycyjnej, biznesplanu²¹) wypracowano dopiero po powołaniu Zarządu spółki i przy jego znaczącym udziale. W następstwie tego, przed rejestracją spółki w KRS, akcjonariusz dokonał zmiany formy działania na wewnętrznie zarządzaną alternatywną spółkę inwestycyjną działającą na podstawie ufi. Przyjęcie nowej formy działania wymusiło, jeszcze przed rejestracją w KRS, wystąpienie z wnioskiem do Komisji Nadzoru Finansowego o wpis do rejestru zarządzających ASI.

Utworzenie spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. pomimo braku właściwej koncepcji jej działania

²⁰ Art. 44 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

²¹ Dalej jako: BP.

Wpis do tego rejestru spółka uzyskała 18 czerwca 2019 r., a do rejestru przedsiębiorców KRS 5 lipca 2019 r., tj. po ponad dziewięciu miesiącach od sporządzenia aktu założycielskiego.

Centrum nie przekazało w 2019 r. spółce środków na kapitał w kwocie 50 mln zł, zakładanych w planie rzeczowo-finansowym na ten rok. NCBR przeprowadziło Test Prywatnego Inwestora dopiero w grudniu 2020 r.

Tym samym spółka, nie osiągając przychodów z działalności gospodarczej, ograniczyła zakres zadań realizowanych w 2019 r. Do końca I półrocza 2021 r. straty z działalności spółki wyniosły 3473 tys. zł.

W ocenie NIK działania podejmowane przez NCBR nie zostały właściwie zaprojektowane, co skutkowało długotrwałym procesem tworzenia spółki.

5.1.1. Cele utworzenia spółek

Geneza powstania spółek Grupy NCBR

Na podstawie art. 11 pkt 6 ustawy z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej, do ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o NCBR dodano art. 30a, stosownie do którego NCBR, w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ww. ustawy²², może utworzyć spółki.

Jak wynika z pisma Prezesa Rady Ministrów, z dnia 12 października 2017 r., do Marszałka Sejmu RP (druk nr 1934) zawierającego uzasadnienie do rządowego projektu ustawy *o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności inwestycyjnej* tworzenie spółek, obok wprowadzenia do ustawy o NCBR innych instrumentów finansowych, miało sprzyjać zmianie modelu funkcjonowania Centrum w zakresie udzielanego wsparcia z dotacyjno-pasywnego na model aktywny, który umożliwiłby sprawowanie kontroli nad środkami publicznymi w sposób przemyślany i przez dłuższy czas ich obiegu w gospodarce. Miało też zwiększyć elastyczność w realizacji zadań przez NCBR²³. Poza umożliwie-

²² Chodzi o zadania w zakresie pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową, w szczególności poprzez współfinansowanie przedsięwzięć prowadzonych przez podmiot posiadający zdolność do zastosowania wyników projektu w praktyce czy wspieranie pozyskiwania przez podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki (bez Polskiej Akademii Nauk) środków na działalność naukową pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa (art. 29 pkt 1–2 ustawy o NCBR). Spółki mogą być również tworzone dla realizacji następujących zadań NCBR: wspierania komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki, inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia wyników badań naukowych lub prac rozwojowych, inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań aplikacyjnych, udziału w realizacji międzynarodowych programów badań naukowych lub prac rozwojowych, w tym programów współfinansowanych ze środków zagranicznych, finansowania badań aplikacyjnych realizowanych w formie niepodlegających współfinansowaniu z zagranicznych środków finansowych projektów badawczych realizowanych w ramach programów lub inicjatyw międzynarodowych ogłaszanych we współpracy dwu- lub wielostronnej oraz projektów badawczych realizowanych przy wykorzystaniu przez polskie zespoły badawcze wielkich międzynarodowych urządzeń badawczych, upowszechniania w środowisku naukowym i gospodarczym informacji o planowanych i ogłaszanych konkursach na wykonanie projektów finansowanych przez Centrum, popularyzowania efektów zrealizowanych zadań, realizacji innych zadań zleczanych przez Ministra, przy zapewnieniu środków finansowych na te cele oraz wspieranie rozwoju kadry naukowej, w szczególności przez finansowanie programów adresowanych do młodych naukowców.

²³ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej (<https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1934>).

niem efektywniejszej realizacji celów Centrum, zastosowanie instrumentów zwrotnych, w szczególności instrumentów finansowych ma zapewnić źródło dalszego wsparcia polskiej polityki innowacyjnej po zakończeniu finansowania obecnych programów finansowanych ze środków Unii Europejskiej w 2023 r., co jest zgodne z motywem 34 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.²⁴

W trakcie tworzenia spółek, przeprowadzano analizy w zakresie przepisów prawnych, w tym pomocy publicznej, sposobów finansowania kosztów spółek, jak również założeń i celów ich działania. Analizy te były sporządzane w latach 2017–2020 przez wybraną, w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na stałą obsługę prawną, kancelarię w ramach łącznego wynagrodzenia za świadczone usługi. Dodatkowo w latach 2018–2020, na ekspertyzę *Nowy instrument finansowy NCBR* i dwie opinie prawne (w zakresie zlecenia usługi NCBR+, która jest w 100% zależna od NCBR w formule *in-house* oraz odnośnie koncepcji przedsięwzięcia pn. IDEAS NCBR sp. z o.o.) wydatkowano łącznie 15,7 tys. zł. Dokumenty te nie kwestionowały zasadności utworzenia przez NCBR tych spółek.

Analizy

Aktem notarialnym w dniu 18 stycznia 2018 r. (rep. A nr 795/2018), tj. 18 dni od wejścia w życie przepisów ustawy o NCBR umożliwiających utworzenie spółki do realizacji zadań, zawiązano spółkę kapitałową pod nazwą NCBR+ sp. z o.o. wpisaną do KRS w dniu 17 kwietnia 2018 r. pod nr 726754. Jedynym współnikiem tej spółki jest NCBR, posiadający 100 udziałów o wartości nominalnej 200 zł (kapitał zakładowy wynosi 20 tys. zł). W okresie objętym kontrolą nie dokonywano dokapitalizowania spółki. W akcie założycielskim (dalej: AZ) zawarto również zapis, że do dnia 31 grudnia 2025 r., bez konieczności zmiany tego aktu, może nastąpić podwyższenie kapitału zakładowego do 2 mln zł.

NCBR+ sp. z o.o.

Celem utworzenia NCBR+ było wsparcie Centrum w realizacji jego celów statutowych (§ 5 ust. 1 aktu założycielskiego). W dniu 7 maja 2021 r. cel ten został zmieniony aktem notarialnym (rep. A nr 16306/2021), na podstawie uchwały nr 10 Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników. Przyczyną zmiany celu działalności było danie NCBR+ możliwości świadczenia usług na rzecz innych podmiotów, w szczególności w odniesieniu do Grupy NCBR. Przedmiotem przeważającej działalności NCBR+, zgodnie z wpisem do KRS, jest pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania.

W dniu 7 maja 2021 r., na Zwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników podjęta została uchwała nr 10 w sprawie zmiany i przyjęcia tekstu jednolitego aktu założycielskiego spółki. Zmianie uległ cel działalności spółki. Zgodnie z § 5 ust. 1 podstawowym i wiodącym celem działalności spółki jest

²⁴ Ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006. (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, ze zm.).

wsparcie NCBR w realizacji jego celów statutowych. Realizacja tego celu nie ogranicza możliwości spółki w zakresie prowadzenia działań na rzecz podmiotów trzecich. Zgodnie z § 5 ust. 5 i 6 aktu spółka może prowadzić działalność w innym celu niż wymieniony w ust. 1, w tym działalność o charakterze komercyjnym, o ile działania te mają charakter uboczny, tj. jest spełniony co najmniej jeden z warunków: a) działania uboczne łącznie angażują zasoby spółki w zakresie mniejszym niż 10% całkowitych rocznych jej zasobów; b) działania uboczne łącznie przynoszą mniej niż 10% średniego rocznego przychodu przez nią osiągniętego za trzy poprzedzające lata obrotowe; c) działania uboczne nie są finansowane ze środków pochodzących z wkładu pieniężnego i nie są oparte o aktywa trwałe pochodzące z wkładu niepieniężnego NCBR. Przychody z działalności ubocznej, po pomniejszeniu o wartość bezpośrednio i pośrednio z nimi związanych obciążeń publiczno-prawnych, są przeznaczane na realizację podstawowego i wiodącego celu działalności spółki lub, z uwzględnieniem przepisów dotyczących dywidendy, na ich dystrybucję do NCBR.

NCBR Investment Fund ASI S.A.

NIF utworzono na podstawie aktu notarialnego zawiązania spółki z dnia 20 września 2018 r. (rep. A nr 6055/2018), a wpisano do KRS w dniu 5 lipca 2019 r. pod nr 793596. Kapitał zakładowy określony został w wysokości 100 tys. zł, tj. 100 tys. akcji imiennych o wartości nominalnej 1 zł. Kapitał ten, na podstawie wniosków Zarządu spółki zaopiniowanych przez Radę Nadzorczą²⁵ był dwukrotnie podwyższany (do 3 mln zł oraz do 25 mln zł). Każde podwyższenie kapitału wiązało się z emisją odpowiedniej liczby akcji o wartości nominalnej 1 zł. Środki uzyskane z podwyższenia kapitału miały być przeznaczone na koszty operacyjne spółki (łącznie 6,9 mln zł) oraz koszty inwestycji (18 mln zł).

Celem NIF jest prowadzenie działalności inwestycyjnej dla wzrostu wartości jej aktywów w wyniku wzrostu wartości posiadanych lokat, przy pierwszeństwie długofalowej stabilności finansowej działalności spółki przed maksymalizacją zysków. Drugorzędnym celem działania ma być stworzenie stabilnej wieloletniej platformy inwestycyjnej, umożliwiającej elastyczne inwestycje na warunkach rynkowych w perspektywiczne projekty technologiczne oraz aktywizującej inwestorów prywatnych zdolnej do rozwijania zakresu produktów inwestycyjnych na rynku venture capital. Dodatkowym celem ma być wypełnienie luki kapitałowej w obszarze B+R+I na poziomie dużych projektów (§ 6a ust. 3 statutu). Dla osiągnięcia tych celów określono w statucie sposób działania, główne ryzyka inwestycyjne oraz metody osiągnięcia celu inwestycyjnego. Decyzje inwestycyjne mają być natomiast przez spółkę podejmowane w oparciu o określoną przez nią strategię inwestycyjną.

IDEAS NCBR sp. z o.o.

Trzecią spółką założoną aktem notarialnym w dniu 23 grudnia 2020 r. (rep. A nr 36703/2020) jest IDEAS NCBR sp. z o.o., wpisana do KRS w dniu 28 stycznia 2021 r. pod nr 880113. Kapitał zakładowy wyniósł 3 mln zł i został sfinansowany środkami przekazanymi przez NCBR.

²⁵ Wnioski z dnia 9 grudnia 2019 r. oraz 18 marca 2021 r.

IDEAS NCBR sp. z o.o. powstała jako narzędzie realizacji zadań ustawowych Centrum w zakresie wspierania rozwoju kadry naukowej, finansowania badań naukowych i prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia, finansowania badań aplikacyjnych, wsparcia komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form transferu do gospodarki oraz pobudzania inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową. Celem działalności spółki jest prowadzenie tych działań w odniesieniu do dziedzin sztucznej inteligencji i cyfrowej ekonomii oraz związanych z rozwiązywaniem kluczowych problemów rozwojowych gospodarki (§ 6 ust. 1 i 2 aktu założycielskiego).

Spółka może prowadzić działalność gospodarczą pod warunkiem, że nie będzie ona finansowana ze środków budżetu państwa, a osiągnany dochód przeznaczany będzie wyłącznie na działalność spółki.

5.1.2. Analiza kosztów funkcjonowania spółek

W 2018 r. spółka nie dysponowała aktywami trwałymi. Przychody²⁶ netto ze sprzedaży wyniosły łącznie 698,4 tys. zł, z tego: 89,1 tys. zł – przychody ze sprzedaży usług w zakresie wsparcia przy wyborze projektów; 136 tys. zł – usług informatycznych; 168,7 tys. zł – usług w zakresie wsparcia operacyjnego; 78 tys. zł – usług prawnych; 100,7 tys. zł – usług HR; 17 tys. zł – usług w zakresie analiz kontrolingowych; 108,6 tys. zł – usług w zakresie obsługi PR, promocji i współpracy z interesariuszami. Koszty działalności operacyjnej wyniosły 641,5 tys. zł, z czego największą pozycję stanowiły wynagrodzenia – 587,7 tys. zł (tj. 91,6%). Przychody finansowe (odsetki) wyniosły 259,5 zł. Zysk z działalności operacyjnej wyniósł 56,9 tys. zł, a zysk brutto 57,2 tys. zł. Utworzona przez spółkę rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych związanych z przejęciem pracowników z NCBR wynosiła 310,9 tys. zł, a podstawę opodatkowania stanowiła kwota 381,6 tys. zł. Podatek dochodowy wyniósł 57,2 tys. zł. Rok 2018 zamknął się stratą w wysokości 23,8 zł.

NCBR+ sp. z o.o.

W sprawozdaniu finansowym za rok obrotowy 2019 podpisanym przez ówczesny Zarząd w dniu 9 marca 2020 r. (bez podpisu głównego księgowego), wykazano przychody netto ze sprzedaży w wysokości 16 250,8 tys. zł. Koszty działalności operacyjnej wyniosły 15 364,5 tys. zł, z czego największą pozycję stanowiły wynagrodzenia – 12 088,9 tys. zł (tj. 78,7%). Przychody finansowe wyniosły 6,6 tys. zł, a koszty finansowe 16,5 zł. Zysk z działalności operacyjnej wykazano w wysokości 886,3 tys. zł, zysk brutto 892,9 tys. zł, a podatek dochodowy 354 tys. zł. Na koniec 2019 r. wykazano zysk w wysokości 538,9 tys. zł.

Uchwałą nr 7/2020 z dnia 9 marca 2020 r. Zarząd spółki przyjął sprawozdanie finansowe za rok obrotowy 2019 i przedłożył je Radzie Nadzorczej. Uchwałą nr 65/2020 z dnia 17 marca 2020 r. Rada Nadzorcza sprawozdanie przyjęła.

²⁶ W układzie kasowym.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W 2020 r. przychody netto ze sprzedaży wyniosły 30 219,1 tys. zł. Koszty działalności operacyjnej wyniosły 29 715,5 tys. zł, z czego największą pozycję stanowiły wynagrodzenia – 23 474, 2 tys. zł (tj. 79%). Przychody finansowe wyniosły 12,98 zł, a koszty finansowe 2,5 tys. zł. Zysk z działalności operacyjnej wykazano w wysokości 479,1 tys. zł. Na koniec 2020 r. wykazano zysk netto w wysokości 348,0 tys. zł.

NCBR Investment Fund ASI S.A.

NCBR jako jedyny akcjonariusz spółki dokonywał wpłat na kapitał zakładowy w następujących terminach i kwotach: 20 marca 2019 r. – 100 tys. zł, 17 grudnia 2019 r. – 2900 tys. zł, 11 maja 2021 r. – 22 000,0 tys. zł.

Według sprawozdania finansowego NIF za 2019 r., spółka na dzień 31 grudnia dysponowała aktywami (środkami pieniężnymi) w kwocie 2954,4 tys. zł. Kapitał (fundusz) podstawowy stanowił kwotę 3000,0 tys. zł, a poniesiona strata kwotę 101,3 tys. zł. Rezerwy na zobowiązania stanowiły kwotę 18,4 tys. zł wynikająca z umowy o badanie sprawozdania finansowego oraz kwota 37,2 tys. zł zobowiązań krótkoterminowych, na którą składały się zobowiązania (wobec NCBR+) za usługi księgowo-kadrowe w kwocie 6,7 tys. zł oraz zobowiązania z tytułu wynagrodzeń Zarządu i Rady Nadzorczej w kwocie 30,5 tys. zł. W 2019 r. koszty operacyjne stanowiły kwotę 101,3 tys. zł, z tego: usługi obce – 41,7 tys. zł, wynagrodzenia – 30,5 tys. zł, podatki i opłaty – 27,2 tys. zł.

W 2020 r., według stanu na dzień 31 grudnia, bilans zamknął się po stronie aktywów i pasywów kwotą 1422,9 tys. zł, z tego po stronie aktywów środki pieniężne – 1329,9 tys. zł, a po stronie pasywów: kapitał (fundusz) podstawowy stanowił kwotę 3000,0 tys. zł, kapitał (fundusz) własny – 1072,6 tys. zł, strata netto – 1826,1 tys. zł, zobowiązania i rezerwy na zobowiązania – 350,3 tys. zł.

Wobec wykazania w bilansie straty przewyższającej sumę kapitału zapasowego i rezerwowego oraz jedną trzecią kapitału zakładowego, Zarząd zwrócił się w trybie art. 397 ksh, do Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (dalej: WZA) o podjęcie uchwały dotyczącej dalszego istnienia spółki. WZA na posiedzeniu w dniu 7 kwietnia 2021 r. podjęło uchwałę nr 1 postanawiając o dalszym istnieniu spółki oraz uchwałę nr 2 o podwyższeniu kapitału zakładowego do kwoty 25 mln zł, w drodze emisji 22 mln akcji serii C o nominalnej wartości 1 zł.

W 2020 r., koszty operacyjne NIF stanowiły kwotę – 1826,1 tys. zł, z tego: wynagrodzenia 1107,8 tys. zł, usługi obce – 496,9 tys. zł.

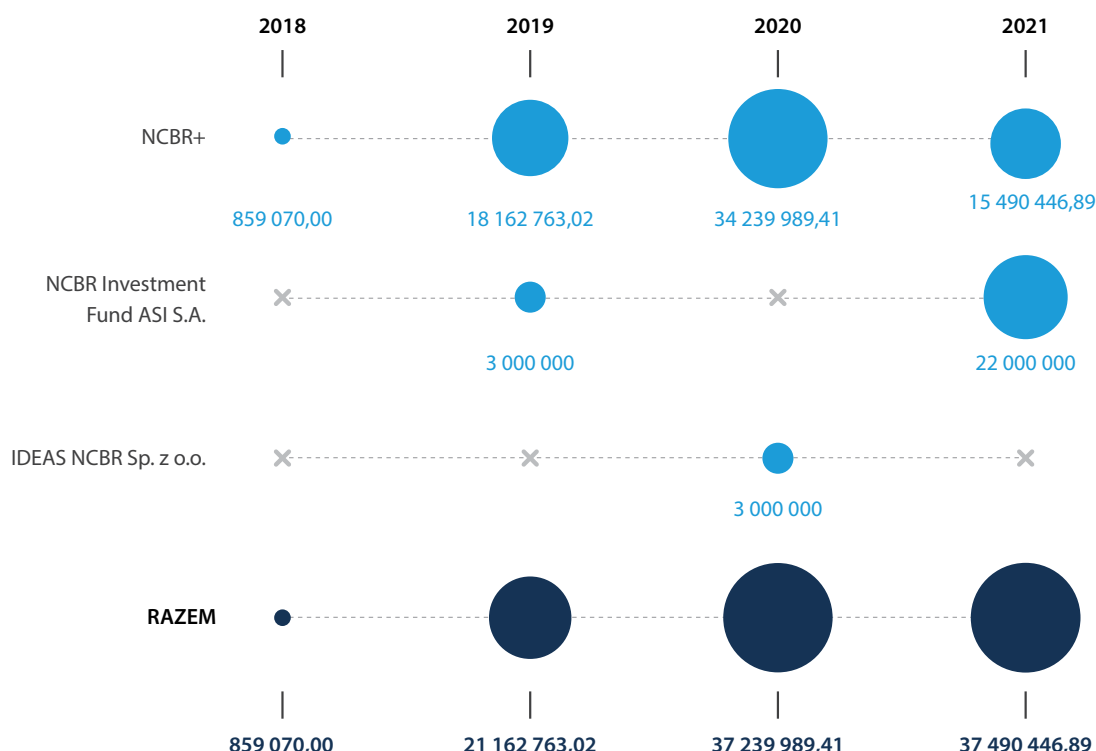
Według rachunku zysków i strat za I półrocze 2021 r. koszty operacyjne NIF zamknęły się kwotą 1533,5 tys. zł, a strata z działalności gospodarczej wyniosła 1545,5 tys. zł.

Podstawowe wskaźniki finansowe kształtowały się następująco (pierwsza liczba rok 2019, druga – 2020): rentowność majątku ogółem w % ROA: (-)3,43%, (-)128,33%, rentowność kapitałów własnych w % ROE: (-)3,39%, (-)170,25%, wskaźnik płynności I stopnia 53,03, 3,80, wskaźnik płynności II stopnia: 53,03, 3,92, wskaźnik płynności III stopnia: 53,03, 3,92 ogólny poziom zadłużenia: 1,89%, 24,62%.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 3

Koszt funkcjonowania Grupy NCBR w okresie 2018–2020

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie sprawozdań z działalności za okres objęty kontrolą.

5.1.3. Transfer pracowników NCBR do spółek

W latach 2018–2019 spółka NCBR+ zawarła z NCBR oraz zakładową organizacją związkową działającą w Centrum, trzy porozumienia²⁷ (tzw. transferowe) w trybie art. 26¹ ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych²⁸. W ich wyniku, 98 pracowników NCBR otrzymało oferty zawarcia umów o pracę z NCBR+, z czego 95 nawiązało ze spółką stosunek pracy na podstawie porozumień zmieniających do dotychczasowych umów o pracę. Ponadto 4 grudnia 2018 r. NCBR+ podpisała z Centrum porozumienie, w związku z zawarciem umów wykonawczych do umowy ramowej zawartej wcześniej z NCBR, w celu świadczenia usług wynikających ze wskazanych umów. Na podstawie tego porozumienia spółka zobowiązała się do zatrudnienia posiadających określone kompetencje, wskazanych w porozumieniu osób, które wcześniej były zleceniobiorcami NCBR. W porozumieniu wskazano imiennie łącznie 50 osób, którym złożono oferty zawarcia umów o pracę, z czego 49 nawiązało stosunek pracy z NCBR+. Realizacja przez spółkę postanowień trzech porozumień transferowych zawartych w trybie art. 26¹ ust. 3 ustawy o związkach zawodowych była przedmiotem czynności kontrolnych Rady Nadzorczej. Stosownie

Porozumienia transferowe

²⁷ (1) Porozumienie transferowe zawarte 28 listopada 2018 r., (2) porozumienie transferowe zawarte 20 maja 2019 r., (3) porozumienie transferowe zawarte 11 października 2019 r.

²⁸ Podstawą prawną przejścia pracowników były przepisy Kodeksu pracy, gdyż ustawa o związkach zawodowych określa jedynie obowiązki informacyjne z tym związane. Dz.U. z 2019 r. poz. 263, ze zm.

do uchwały nr 45/2019 RN NCBR+ z dnia 25 listopada 2019 r., do indywidualnego wykonania czynności kontrolnych w tym zakresie oddelegowano Wiceprzewodniczącą Rady. Czynności kontrolne przeprowadzono w dniach 25 listopada–5 grudnia 2019 r. w siedzibie spółki. W ich wyniku stwierdzono prawidłową realizację zapisów porozumień transferowych w zakresie warunków pracy i wynagrodzenia, jakie otrzymywali pracownicy, którzy przeszli z NCBR do NCBR+²⁹.

Przeprowadzenie transferu pracowników Centrum do NCBR+ zostało poprzedzone ustaleniami ze związkiem zawodowym, a realizacja przebiegała zgodnie z zawartymi porozumieniami. Jednakże, pomimo transferu pracowników do NCBR+, w okresie objętym kontrolą, nastąpił wzrost zatrudnienia i związany z nim wzrost kosztów w Centrum.

Wynagrodzenia

W latach 2018–2021 (do zakończenia kontroli) w NCBR+ obowiązywały kolejno trzy Regulaminy Wynagradzania³⁰. W 2019 r. zlecono³¹ przygotowanie ekspertyzy dotyczącej zasad wynagradzania pracowników Grupy NCBR. Raport zatytułowany *Wstępne rekomendacje zmian w polityce wynagradzania pracowników NCBR+* został przekazany 9 sierpnia 2019 r. W jego treści zaproponowano, zastosowanie taryfikatora wynagrodzeń w formie mapy, wprowadzenie premii zarządzania przez cele dla pracowników na stanowiskach kierowniczych, którym postawiono cele premiowe na dany kwartał. W regulaminie z dnia 13 marca 2020 r. dodano, załączniki, których brak stwierdzono w Regulaminie Wynagradzania z dnia 3 grudnia 2018 r., w tym tabelę, w której przyporządkowano stanowiska do określonej kategorii wynagrodzenia, wprowadzono premię zarządzania przez cele dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach dyrektora obszaru oraz kierownika działu i kierownika zespołu odpowiadającego bezpośrednio przed Zarządem. W Regulaminie Wynagradzania z dnia 16 czerwca 2020 r. zmieniono kwoty miesięcznego wynagrodzenia przyporządkowane dla poszczególnych stanowisk. Dla stanowisk zarządczych (dyrektor, kierownik działu lub projektu, zastępca kierownika działu i kierownik zespołu) wynagrodzenie miesięczne brutto ustalone zostało, w zależności od stanowiska, w przedziale od 6,5 tys. zł do 17 tys. zł. W grupie stanowisk wsparcia specjalistycznego (radca prawny, główny księgowy, koordynator, specjalista) ustalono je w przedziale od 3,1 tys. zł do 14 tys. zł, w grupie wsparcia operacyjnego (ekspert operacyjny, główny specjalista operacyjny, młodszy specjalista operacyjny) – od 3,4 tys. zł do 12,5 tys. zł, a dla stanowisk informatycznych od 3 tys. zł do 20 tys. zł.

²⁹ Przedmiotem kontroli były postanowienia porozumień transferowych dotyczące w szczególności: utrzymania nie mniej korzystnych rodzajów umów o pracę, prowadzenia funduszu świadczeń socjalnych, warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych, możliwości udziału w szkoleniach wspierających wypracowanie form współpracy między pracownikami, zwiększenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego pracownika o wysokość przysługującego w dniu przejścia: dodatku stażowego, jaki przysługiwałby w 2019 r.

³⁰ Regulamin wynagradzania z 2018 r. stanowiący załącznik do Uchwały Zarządu nr 2/2018 z dnia 3 grudnia 2018 r., regulamin wynagradzania stanowiący załącznik do Uchwały Zarządu nr 10/2020 z dnia 13 marca 2020 r. oraz regulamin wynagradzania stanowiący załącznik do Uchwały nr 16/2020 z dnia 16 czerwca 2020 r.

³¹ Na podstawie umowy zawartej 23 maja 2019 r. z firmą Centrum Ekspertyzy HR.

W 2018 r. Prezesowi Zarządu spółki wypłacono 9,5 tys. zł z tytułu kontraktu menadżerskiego oraz 5,1 tys. zł Radzie Nadzorczej (łącznie pięć osób). W 2019 r. Członkom Zarządu (dwie osoby) wypłacono łącznie kwotę 214,8 tys. zł, a Radzie Nadzorczej (łącznie pięć osób) 78,7 tys. zł. W 2020 r. Członkowie Zarządu (łącznie trzy osoby) otrzymali kwotę 433,2 tys. zł, a Radzie Nadzorczej (trzy osoby) wypłacono 110,3 tys. zł. W 2021 r. (do dnia 30 czerwca) Członkowi Zarządu (jedna osoba) wypłacono 163,3 tys. zł, a Radzie Nadzorczej (trzy osoby) 42,9 tys. zł netto.

W 2021 r. uchwałami Zarządu³² udzielono prokury dwóm osobom zatrudnionym w spółce, a następnie również uchwałami Zarządu³³ ustalono miesięczne wynagrodzenie tych prokurentów w wysokości 1,5 tys. zł.

5.2. Finansowanie działalności spółek przez NCBR

5.2.1. Finansowanie zadań zleconych NCBR+ sp. z o.o.

Finansowanie działalności i zlecanie zadań NCBR+ sp. z o.o. odbywało się zgodnie z podpisanymi umowami ramowymi i wykonawczymi.

Koszty usług
realizowanych
przez NCBR+

Kapitał zakładowy NCBR+ został określony w wysokości 20 tys. zł. Jedynym wspólnikiem tej spółki jest NCBR posiadające 100 udziałów o wartości nominalnej 200 zł. W okresie objętym kontrolą nie dokonywano dokapitalizowania spółki. W akcie założycielskim zapisano, że do dnia 31 grudnia 2025 r., bez konieczności zmiany tego aktu, może nastąpić podwyższenie kapitału zakładowego do 2 mln zł.

W początkowym okresie działalności spółka wymagała wsparcia przez Centrum, w postaci przekazania jej środków umożliwiających rozpoczęcie działalności operacyjnej. Dlatego też dwukrotnie zwróciła się do NCBR o wypłatę zadatku w łącznej wysokości 2359 tys. zł. Środki te zostały rozliczone po zrealizowaniu przez spółkę usług na rzecz NCBR: w grudniu 2018 r., a kolejny zadatek rozliczano w trakcie 2019 r.

Do dnia 31 maja 2021 r., Centrum³⁴, wydatkowało na realizację przez NCBR+ usług łącznie 68 752,3 tys. zł brutto³⁵. Koszt realizacji UR 25/18/WR wyniósł 44 948,6 tys. zł, a koszt realizacji UR 54/19/WR, do dnia 31 maja 2021 r., wyniósł 23 803,6 tys. zł brutto. Za okres objęty kontrolą Centrum wystawiło faktury korygujące, na rzecz NCBR+, na łączną kwotę 10 304,1 tys. zł brutto. W planie finansowym Centrum środki ponoszone na NCBR+ wpisane były w pozycję *Koszty funkcjonowania*, natomiast te przekazane do NIF oraz IDEAS ujęto w ramach *Kosztów realizacji zadań*. Zgodnie ze *Sprawozdaniem z działalności NCBR*, porównując wartość *kosztów funkcjonowania*, w których wpisane są koszty ponoszone na realizację zadań przez NCBR+ nastąpił wzrost o 31 616 tys. zł w stosunku do 2018 r. Z kolei o 224 580 tys. zł wzrosła wartość *środków przekazanych innym podmiotom*.

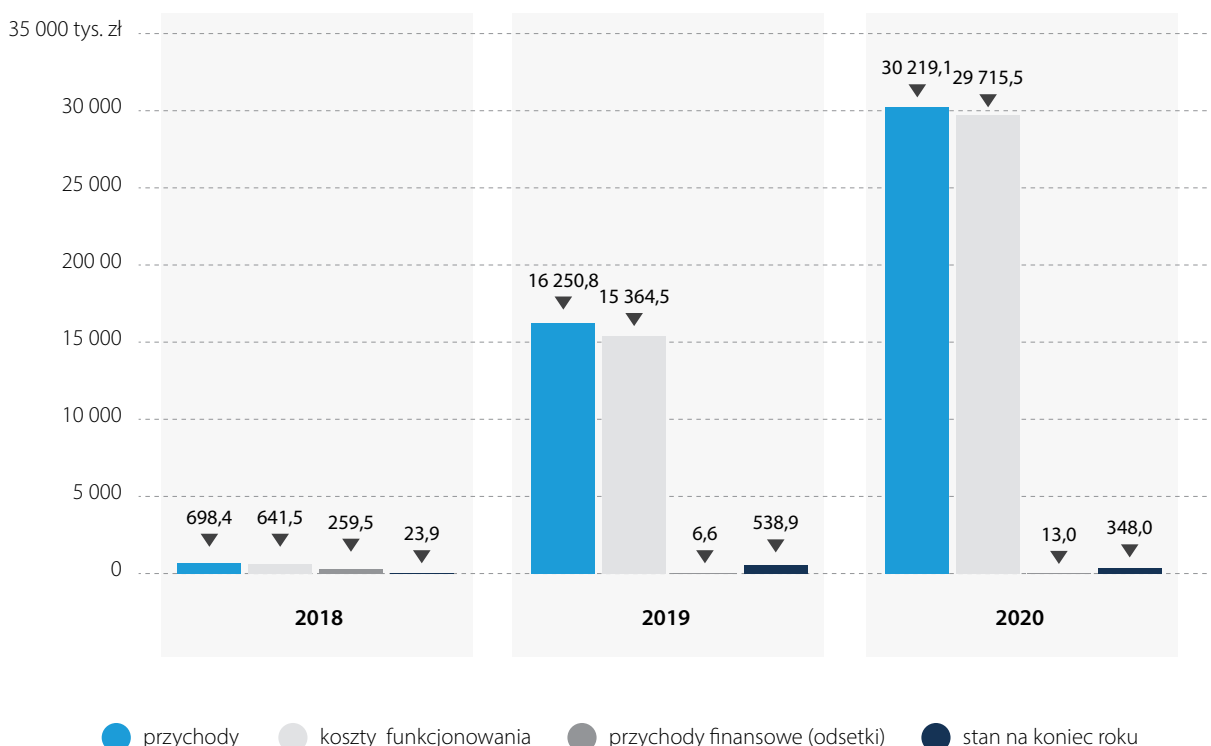
³² Uchwała Zarządu nr 1/2021 z dnia 5 lutego 2021 r. oraz uchwała nr 2/2021 z dnia 5 lutego 2021 r.

³³ Uchwała Zarządu nr 4/2021 oraz nr 5/2021 z dnia 18 lutego 2021 r.

³⁴ Działając na podstawie dwóch umów ramowych: (25/18/WR z dnia 18 września 2018 r. oraz 54/19/WR z dnia 5 czerwca 2020 r.).

³⁵ Zapis w ujęciu kasowym.

Infografika nr 2
Koszty działalności NCBR+

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie sprawozdań z działalności NCBR+.

Rozliczanie usług spółki NCBR+ następowało we wskazanych terminach i wysokości określonej w umowach wykonawczych i aneksach, po podpisaniu przez strony protokołów odbioru usług. Nakłady, poniesione przez spółkę na realizację zadań zleconych w umowach, nie przewyższały tych zakładanych na etapie powoływania spółki i składania wniosku o zamówienie in-house. Na intranetowym portalu NCBR utworzono tzw. dysk wspólny, na którym Centrum i spółka – w ramach poszczególnych obszarów – udostępniają niezbędne regulacje i dokumenty, a w aktualnościach na powyższym intranecie, do którego dostęp mają także pracownicy spółki, publikowane są informacje, m.in. o obowiązujących uchwałach, zarządzeniach, regulaminach i procedurach.

Nieprawidłowości przy sporządzaniu sprawozdania przez NCBR+

Spółka wypełniała obowiązek corocznego sporządzania sprawozdań finansowych za dany rok obrotowy. Jednakże, Zarząd spółki, będąc odpowiedzialnym w świetle art. 201 § 1 ksh za prowadzenie spraw spółki dopuścił – przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2019 r. – do naruszenia art. 52 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2019 r., przekazane w formie elektronicznej do KRS, zostało podpisane przez osobę, która na dzień składania podpisu nie miała powierzonego w spółce prowadzenia ksiąg rachunkowych. Było to niezgodne z art. 52 ust. 2 uor, który stanowi, że sprawozdanie finansowe podpisuje – podając zarazem datę podpisu – osoba, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych i kierownik jednostki, a jeżeli jednostką kieruje organ wieloosobowy – wszyscy członkowie tego organu.

Wyżej wymienione sprawozdanie zostało podpisane wyłącznie przez ówczesnego Prezesa i Wiceprezesa Zarządu w dniu 9 marca 2020 r. Jednocześnie na sprawozdaniu przekazanym do KRS figuruje także podpis elektroniczny (niezapewniony przez spółkę) osoby pełniącej funkcję głównej księgowej do dnia 29 lutego 2020 r., który złożony został przez tę osobę w dniu 29 marca 2020 r., tj. miesiąc po zakończeniu stosunku pracy ze spółką.

NCBR+ utworzono w celu wsparcia Centrum w wykonywaniu jego zadań statutowych. Jednocześnie, dla zapewnienia właściwej realizacji zadań, zgodnie z zawartymi z NCBR+ porozumieniami, Centrum przeprowadziło transfer³⁶ pracowników do spółki. Zauważalne przy tym jest, że mimo powierzenia części zadań do realizacji tej spółce i związanego z tym transferu pracowników, w NCBR nastąpił, nawet bez uwzględnienia przejęcia pracowników Krajowego Punktu Konsultacyjnego, wzrost zatrudnienia.

Transfer pracowników
pomiędzy NCBR a NCBR+

Wykonywanie zadań przez spółkę zostało zlecone na podstawie zawartych z NCBR dwóch umów ramowych i 26 umów wykonawczych. Działaniem rzetelnym było prowadzenie, przed podpisaniem umów, negocjacji ze spółką w celu uzyskania właściwego wsparcia w realizacji powyższych zadań. Tym niemniej w umowach tych nie powiązano zleczanych usług z zadaniami określonymi w art. 29 i art. 30 ustawy o NCBR, ograniczając się do ogólnego określenia (w ramowym wykazie usług) czynności lub procesów technicznych takich jak: obsługa prawna (doradztwo i opiniowanie prawne w ramach procesów realizowanych przez NCBR, wsparcie w przygotowaniu dokumentacji formalno-prawnej), czy też wsparcie prac wyboru i weryfikacji wniosków o dofinansowanie (w zakresie współpracy z ekspertami, obsługa w zakresie wyboru projektów, kontraktacji, wsparcia technicznego kontraktacji).

Na polecenie Dyrektora Centrum, Sekcja Audytu Wewnętrznego NCBR, przeprowadziła w 2020 r., audyt pn. *Realizacja umowy ramowej nr 25/18/WR i Umów wykonawczych. Wsparcie NCBR w realizacji celów statutowych*. Stwierdziła ona przypadki występowania pracowników Centrum i NCBR+ w dwóch rolach (jako pełniących jednocześnie funkcje kierownicze zarówno w dziale zajmującym się koordynacją danej umowy wykonawczej po stronie NCBR, jak i w dziale odpowiedzialnym za realizację tej umowy po stronie NCBR+). Dodatkowo, dostrzeżono możliwość wystąpienia potencjalnego konfliktu interesów w przypadkach, gdy pracownicy NCBR byli w tym samym okresie zatrudnieni, w różnej formie, przez spółkę, a realizowane zadania były ze sobą pośrednio powiązane. Realizując zalecenie audytu dotyczące opracowania i wdrożenia procedury wewnętrznej w tym zakresie, w marcu 2021 r. wprowadzono procedurę pn. *Zarządzanie konfliktem interesów w NCBR*. Niemniej jednak nie wprowadzono, pomimo zaleceń audytorów, odpowiedniego mechanizmu kontrolnego w ramach nadzoru korporacyjnego, pomimo dopuszczenia możliwości realizacji usług przez osoby zatrudnione w spółce na podstawie umowy o pracę oraz na podstawie umów cywilnoprawnych.

Ryzyko konfliktu
interesów

³⁶ Na podstawie art. 23¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu pracy.

Rozliczenia finansowe pomiędzy NCBR a NCBR+

Centrum prawidłowo i terminowo przekazywało środki z tytułu zawartych umów. Koszty poniesione na realizację zleconych NCBR+ zadań nie przewyższały tych, które zakładano na etapie powoływania spółki. Rzeczne i gospodarne było wprowadzenie w 2019 r. mechanizmu okresowej weryfikacji (raz na kwartał) wynagrodzenia, polegającego na porównaniu kosztów budżetowych z rzeczywiście zleconymi usługami. Działanie to powinno pozwolić na zapewnienie przejrzystości rozliczeń usług zleconych spółce NCBR+.

Opóźnienie w rozpoczęciu działalności operacyjnej

5.2.2. Finansowanie działalności NCBR Investment Fund ASI S.A.

W latach 2018–2021 (do 30 czerwca) spółka nie realizowała działalności inwestycyjnej (w szczególności nie dokonała żadnej inwestycji w spółkę portfelową), czyli celu do którego została powołana. Pół roku po jej utworzeniu, jedyny akcjonariusz podjął decyzję o zmianie formy jej funkcjonowania z dotychczasowej NCBR Investment Fund S.A. na NCBR Investment Fund ASI S.A. Zmiana ta spowodowała konieczność dostosowania statutu spółki do wymogów ustawy o funduszach inwestycyjnych, dotyczących wewnętrznie zarządzanej alternatywnej spółki inwestycyjnej ASI, m.in. w zakresie polityki i strategii inwestycyjnej oraz przedmiotu działalności. Wiązało się to również z koniecznością uzyskania wpisu do rejestru zarządzających ASI prowadzonego przez KNF przed zarejestrowaniem spółki w KRS, co opóźniło rozpoczęcie działalności.

Choć NIF utworzono 20 września 2018 r., to do KRS została wpisana dopiero po ok. 10 miesiącach, w dniu 5 lipca 2019 r. Jedną z przyczyn tej zwłoki był brak w statucie precyzyjnych zapisów odnośnie formy działalności inwestycyjnej jaką miała ta spółka prowadzić.

Zgodnie ze sprawozdaniami z działalności spółki³⁷, kapitał (fundusz) podstawowy stanowił kwotę 3000,0 tys. zł, a poniesiona strata kwotę 101,3 tys. zł. Rezerwy na zobowiązania stanowiły kwotę 18,4 tys. zł wynikającą z umowy o badanie sprawozdania finansowego oraz kwotę: 37,2 tys. zł zobowiązań krótkoterminowych, na którą składają się zobowiązania za usługi księgowo-kadrowe (wobec NCBR+) w wys. 6,7 tys. zł oraz zobowiązania z tytułu wynagrodzeń Zarządu i Rady Nadzorczej w kwocie 30,5 tys. zł. W powyższym *Sprawozdaniu* zapisano, iż poniesiona w 2019 r. strata wynikała w całości z poniesionych kosztów operacyjnych i braku przychodów.

Brak ze strony NIF przygotowań do podjęcia działalności

Stwierdzono również, że posiadając minimalny wymagany prawem kapitał podstawowy, *spółka nie prowadziła przygotowań zmierzających do podjęcia działalności inwestycyjnej, takich jak stworzenie wzorów umów o współpracę z funduszami partnerskimi oraz umów inwestycyjnych, regulaminów i procedur, nie prowadziła naboru pracowników oraz nie nabywała wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności ograniczając się jedynie*

³⁷ Przyjętego uchwałą nr 9/2020 Zarządu NCBR Investment Fund ASI S.A. z dnia 17 kwietnia 2020 r. w sprawie przyjęcia *Sprawozdania z Działalności Spółki* oraz *Sprawozdania Finansowego za rok 2019* (do którego załączono rachunek zysków i strat, bilans spółki, rachunek przepływów spółki oraz zestawienie zmian w kapitale własnym).

do ponoszenia niezbędnych kosztów.³⁸ Sama spółka wnioskowała w 2019 r. o dofinansowanie w wysokości 2900 tys. zł wskazując, iż są to niezbędne do rozpoczęcia działalności inwestycyjnej środki.

Stwierdzono, że pomiędzy zawianiem spółki a wpisaniem jej do KRS upłynęło ponad dziewięć miesięcy, a okres ten byłby znacząco krótszy, gdyby NCBR – co należy szczególnie podkreślić – wypracował i przygotował właściwą koncepcję funkcjonowania NIF przed jej faktycznym powołaniem. Pozwoliłoby to od samego początku jej istnienia wszcząć czynności zmierzające do powołania spółki działającej jako wewnętrznie zarządzana ASI, na podstawie ufi. Zatem proces wpisu do rejestru prowadzonego przez KNF został wydłużony wskutek konieczności poprawienia złożonej przez spółkę dokumentacji. Gdyby dokumentacja ta spełniała niezbędne wymogi, proces ten przebiegałby w krótszym czasie.

Pierwszy biznesplan NIF, opracowywany od marca do kwietnia 2019 r., oparty był na nieaktualnych założeniach. Przyjęto w nim, że rozpoczęcie działalności inwestycyjnej i podpisanie umów koinwestycyjnych nastąpi w 2019 r., podczas gdy spółka w 2019 r. dopiero rozpoczęła wstępne działania organizacyjne wymagając stosownego dokapitalizowania. Tym samym, sporządzony na podstawie biznesplanu plan rzeczowo-finansowy na 2019 r., nie był możliwy do realizacji.

Nieaktualne założenia przy tworzeniu biznesplanu

Prace organizacyjne, opracowanie dokumentacji stanowiącej podstawę naboru Funduszy Partnerskich oraz ogłoszenie naboru nastąpiło dopiero w 2020 r. Do końca I półrocza 2021 r. spółka poniosła straty z działalności na poziomie 3473 tys. zł.

Izba stwierdziła także nieprawidłowość polegającą na nieprzygotowaniu planu rzeczowo-finansowego na 2020 r., do sporządzenia którego zobowiązywało spółkę zawarte z NCBR Porozumienie z czerwca 2019 r. Nieprzygotowanie odrębnego, rocznego planu na 2020 r. stało w sprzeczności z obowiązkiem wynikającym wprost ze § 15 ust. 2 pkt 9 statutu spółki, natomiast opieranie się na planie rzeczowo-finansowym na 2019 r., z długą perspektywą czasową, nie jest tożsame z przygotowywaniem takiego planu na każdy kolejny rok.

Brak planu rzeczowo-finansowego

5.3. Realizacja zadań zleconych NCBR+ sp. z o.o.

5.3.1. Struktura organizacyjna i zatrudnienie w spółce

Strukturę organizacyjną spółki NCBR+ dostosowano do działów i biur Centrum tworząc analogiczne działy i biura wsparcia.

Organizacja wewnętrzna NCBR+

Regulaminy organizacyjne spółki były wewnętrznymi aktami ustalającymi strukturę i zasady organizacji, ramowe obowiązki i uprawnienia jednostek organizacyjnych spółki i ich dyrektorów oraz kierowników. W związku z tym, że na podstawie stosownych umów realizacja zadań została w części przeniesiona do spółki, utworzono analogiczne Działy i Biura, które były w stałym kontakcie z odpowiadającymi im jednostkami wewnętrznymi.

³⁸ Według wyjaśnień członków zarządu NIF.

nymi Centrum. Należy podkreślić, że wraz ze wzrostem zadań zlecanych spółce, zmianie ulegała jej wewnętrzna struktura, a obecna jest odzwierciedleniem podziału wewnętrznego Centrum, przy czym po stronie NCBR+ są to działy *wsparcia*.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. w spółce zatrudnionych były 103 osoby, a na dzień zakończenia kontroli liczba zatrudnionych pracowników wynosiła 222 osoby.

Początkowo, zgodnie z regulaminem organizacyjnym przyjętym w dniu 14 grudnia 2018 r.³⁹, w ramach struktury spółki wyodrębniono: Biuro Spółki (BS); Dział HR (DHR) Zespół Kadr i Rozliczania Wynagrodzeń; Dział Obsługi Prawnej (DOP); Dział Usług IT (DUI), Zespół Programowania; Dział Wsparcia Operacyjnego (DWO); Dział Wsparcia Komunikacji i Promocji; Dział Wsparcia Wyboru Projektów (DWWP) oraz Zespół Analiz Kontrolingowych (ZAK).

W I półroczu 2021 r. struktura organizacyjna przedstawiała się następująco: Biuro spółki, w ramach obszaru wsparcia operacyjnego Centrum (OO) – Dział HR, Dział Obsługi Prawnej (DOP); Dział Wsparcia Komunikacji i Marketingu Strategicznego (DWKMS); Dział Wsparcia Finansów i Księgowości (DWFK); Dział Wsparcia Administracyjnego (DWA); w ramach obszaru IT – Dział Usług IT (DUI); Dział Rozwoju Oprogramowania (DRO); Dział Wsparcia Zarządzania IT (DWZ); w ramach obszaru wsparcia procesów naboru i nadzoru nad projektami (OP) – Dział Wsparcia Naboru i Kontraktowania (DNK+); Dział Wsparcia DZE (DZE+); Dział Wsparcia Finansowania Projektów (DFP+) oraz Dział Wsparcia Kontroli Projektów (DKP+).

5.3.2. Plany rzeczowo-finansowe

Plany rzeczowo-finansowe

Plan rzeczowo-finansowy na rok 2019 przyjęty został uchwałą Zarządu NCBR+ Nr 6/2019 z dnia 15 lutego 2019 r. Przyjęto m.in., że przychody ze sprzedaży wyniosą 17 786,7 tys. zł, koszty działalności operacyjnej 17 619,4 tys. zł, zysk z działalności operacyjnej 167,3 tys. zł, zysk brutto 175,3 tys. zł, zysk netto 141,4 tys. zł. Przy sporządzaniu planu na 2019 r. uwzględniono zawarte z NCBR umowy:

- ramową nr 25/18/WR wsparcia NCBR w realizacji celów statutowych zawartą na okres 24 miesięcy (do 17 września 2020 r.) z maksymalnym łącznym wynagrodzeniem w czasie trwania umowy ramowej z tytułu świadczenia usług na rzecz NCBR w wysokości 32 999,3 tys. zł (40 589,1 tys. zł brutto);
- osiem umów wykonawczych, których koszt usługi w 2019 r. wynieść miał łącznie 17 786,7 tys. zł (nr 1/2018 – 1887,5 tys. zł; nr 2/2018 – 2880,0 tys. zł; nr 3/2018 – 3572,3 tys. zł; nr 4/2018 – 1655,4 tys. zł; nr 5/2018 – 2133,2 tys. zł; nr 6/2018 – 360,9 tys. zł; nr 7/2018 – 2300,9 tys. zł; nr 8/2019 – 2996,4 tys. zł).

W planie na 2019 r. przyjęto również, że suma etatów przypisana do umów wykonawczych wyniesie łącznie 152.

³⁹ Uchwała Zarządu nr 5/2018 w sprawie przyjęcia Regulaminu Organizacyjnego.

Uchwałą Nr 9/2020 z dnia 9 marca 2020 r., Zarządu NCBR+, przyjęty został plan rzeczowo-finansowy na rok 2020, sporządzony z założeniem kontynuacji bieżącej działalności operacyjnej spółki. W planie przyjęto m.in., że przychody ze sprzedaży wyniosą 31 227,1 tys. zł, koszty działalności operacyjnej 29 740,1 tys. zł, zysk z działalności operacyjnej 1487,0 tys. zł, zysk brutto 1495,0 tys. zł, zysk netto 1210,9 tys. zł. Przy sporządzaniu planu na 2020 r. uwzględniono zapisy aneksu nr 1 do umowy ramowej, określające maksymalne łączne wynagrodzenie na czas jej trwania w wysokości 38 824,5 tys. zł (47 754,1 tys. zł brutto) oraz kolejne cztery umowy wykonawcze (od nr 9/2019 do nr 12/2019).

Uchwałą Nr 21/2020 z dnia 23 listopada 2020 r., Zarządu NCBR+, przyjęty został plan rzeczowo-finansowy na rok 2021 określający m.in., że przychody ze sprzedaży wyniosą 30 899,3 tys. zł, koszty działalności operacyjnej 30 156,0 tys. zł, zysk z działalności operacyjnej 743,2 zł, zysk brutto 711,2 tys. zł, zysk netto 568,9 tys. zł. Przy sporządzaniu planu na 2021 r. uwzględniono zawarte z NCBR umowy:

- ramową nr 54/19/WR wsparcia NCBR w realizacji celów statutowych zawartą do dnia 31 grudnia 2021 r. lub do wyczerpania środków, z maksymalnym łącznym wynagrodzeniem w czasie trwania umowy ramowej z tytułu świadczenia usług na rzecz NCBR w wysokości 42 254,6 tys. zł netto;
- 14 umów wykonawczych (od nr 1/2020 do nr 14/2020).

W planach na 2020 r. i 2021 r. nie wskazano łącznej sumy etatów przypisanych do umów wykonawczych.

5.3.3. Porozumienia i umowy zawarte przez NCBR+ sp. z o.o.

W okresie objętym kontrolą, oprócz porozumień dotyczących sfery zatrudnienia, niezależnie od zleczanych NCBR+ zadań, spółka wspólnie z Centrum prowadziła działalność w obszarze zamówień publicznych⁴⁰, działalności socjalnej⁴¹ i organizacji wyjazdów służbowych⁴².

Porozumienia

W okresie objętym kontrolą NCBR+ zawarła dwie umowy ramowe wsparcia NCBR w realizacji celów statutowych w ramach zadań określonych w art. 29 i 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR. Umowy ramowe zostały zawarte na podstawie art. 67 ust. 1 pkt 12 w zw. z art. 99 upzp:

Umowy

1. Umowa Ramowa nr 25/18/WR z dnia 18 września 2018 r., do której podpisano 12 umów wykonawczych⁴³ określających szczegółowy zakres usług wsparcia. Umowę zawarto na okres 24 miesięcy albo

⁴⁰ Porozumienie w sprawie wspólnego przeprowadzania postępowań na podstawie art. 16 ust. 1 upzp, zawarte w dniu 8 października 2018 r., zmienione aneksem nr 1 z dnia 17 września 2020 r. w sprawie wspólnego prowadzenia postępowań, na podstawie art. 38 ust. 1 i ust. 2 upzp oraz porozumienie zawarte w dniu 14 stycznia 2021 r. Porozumienie zawarto z uwagi na wejście w życie z dniem 1 stycznia 2021 r. nowej ustawy z dnia 11 września 2019 r. upzp.

⁴¹ Porozumienie o prowadzeniu wspólnej działalności socjalnej, zawarte w dniu 17 grudnia 2018 r., obowiązującego do dnia 17 września 2020 r.

⁴² Porozumienie w sprawie zlecania i dokumentowania wyjazdów służbowych, zawarte w dniu 22 stycznia 2019 r. oraz w dniu 30 października 2020 r. (w przypadku konieczności realizacji zadań objętych przedmiotem umów wykonawczych poza siedzibą spółki).

⁴³ Aneksowane były 42 razy (w przypadku 60% zawartych umów – dziewięć z 15 – zaszła konieczność zmiany wysokości wynagrodzenia).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

do wyczerpania kwoty, na którą zawarto umowę. Na 40 589,3 tys. zł brutto określono maksymalne łączne wynagrodzenie. Aneks nr 1 do UR zawartym w dniu 29 marca 2019 r., wynagrodzenie zwiększono do kwoty 47 754,1 tys. zł brutto.

2. Umowę ramową nr 54/19/WR zawarto 5 czerwca 2020 r. (na czas określony od dnia następującego po dniu zakończenia UR 25/18/WR do dnia 31 grudnia 2021 r. albo do wyczerpania kwoty umowy), na 47 754,1 tys. zł brutto określając maksymalne łączne wynagrodzenie. Do UR podpisano 14 umów wykonawczych

Zasady wsparcia

W umowach ramowych ustalono zasady wsparcia Centrum w realizacji jego celów statutowych przez NCBR+, w zakresie obowiązków, których zapotrzebowanie zgłosi Centrum oraz wskazano źródła finansowania tego wsparcia⁴⁴. Szczegółowy zakres powierzonych do realizacji usług, terminy rozpoczęcia i zakończenia ich realizacji, czy źródła finansowania określano także w umowach wykonawczych zawieranych dla poszczególnych grup usług wskazanych w załącznikach do UR.

Mechanizm współpracy pomiędzy Centrum a NCBR+ w kwestii wsparcia realizacji usług polegał na tym, że NCBR, jako Zamawiający, w momencie identyfikacji potrzeby uzyskania wsparcia od spółki, składał jej sformalizowane *Zapotrzebowanie*. Stanowiło ono podstawę do negocjacji kończących się spisaniem *Protokołu z negocjacji* i zawarciem umowy wykonawczej na realizację danego obszaru usług, wynikających wprost ze złożonego przez Centrum zapotrzebowania. Kryteriami stanowiącymi podstawę negocjacji był, m.in.: rodzaj i stawka zleczanych usług, termin jej realizacji, jej wartość obliczona zgodnie z § 6 UR⁴⁵. Strony negocjowały także warunki realizacji zadań i wymagane zasoby kadrowe, a niezbędna liczba pracowników do obsługi była konsekwencją zdefiniowanych zadań zleconych NCBR+. W załącznikach nr 3a i 3b do umowy ramowej określono ramowy wykaz świadczonych usług w zakresie wsparcia administracyjnego. Grupy usług dotyczyły: obsługi administracyjno-technicznej, obsługi prawnej, obsługi PR, promocji i współpracy z interesariuszami, obsługi IT, obsługi HR, obsługi analiz i sprawozdawczości, obsługi ewaluacji oraz obsługi księgowej. W zakresie wspomagania procesów wykonania i finansowania umów usługi zostały podzielone na grupy: obsługa finansowa projektów, wsparcie obsługi merytorycznej projektów, wsparcie techniczne, wsparcie prac wyboru i weryfikacji wniosków.

Umowy wykonawcze

Do umów ramowych zawarto łącznie 26 umów wykonawczych, w których wskazywano obszary i rodzaj usług oraz że proces musi być realizowany zgodnie z procedurami obowiązującymi w tym zakresie w NCBR. Zawarte

⁴⁴ Ze źródeł Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (dalej: PO IR), Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (dalej: PO WER) oraz środków krajowych.

⁴⁵ Dla UR 25/18/WR przy ustalaniu stawek jednostkowych i wartości usług w trybie negocjacji uwzględniać należało aktualną sytuację rynku pracy/usług, prognozowane zmiany oraz historyczne dane NCBR określające wysokości poniesionych nakładów niezbędnych do realizacji usług; w odniesieniu do UR 54/19/WR kalkulacja wynagrodzenia odbywa się na podstawie kosztów bezpośrednich i pośrednich powiększonych o 5% narzut na kosztach.

umowy dotyczyły wsparcia w zakresie: wyboru projektów⁴⁶, usług informatycznych⁴⁷, wsparcia operacyjnego bieżącej działalności Centrum⁴⁸, usług prawnych⁴⁹, usług HR⁵⁰, analiz kontrolingowych⁵¹, obsługi PR, promocji i współpracy z interesariuszami⁵², obsługi finansowej projektów realizowanych przez Centrum⁵³, kontroli planowanych i doraźnych z za biurka oraz wizyt monitoringowych przeprowadzonych w celu weryfikacji prawidłowości realizacji projektów⁵⁴, wyboru i weryfikacji wniosków o dofinansowanie oraz wsparcie obsługi merytorycznej projektów⁵⁵, wspomagania procesów wykonania i finansowania umów oraz usług w zakresie wsparcia administracyjnego⁵⁶, obsługi zakresie projektów⁵⁷, wsparcia przy wyborze projektów oraz realizacji procesu naboru i kontraktowania⁵⁸, analiz i porządkowania dokumentacji projektowej⁵⁹.

⁴⁶ Umowa wykonawcza nr 1/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 1/2020 zawarta 8 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁴⁷ Umowa wykonawcza nr 2/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 2/2020 zawarta 11 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁴⁸ Umowa wykonawcza nr 3/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 3/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁴⁹ Umowa wykonawcza nr 4/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa nr 4/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁰ Umowa wykonawcza nr 5/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 5/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵¹ Umowa wykonawcza nr 6/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 6/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵² Umowa wykonawcza nr 7/2018 zawarta 9 listopada 2018 r. z terminem realizacji od 17 grudnia 2018 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 7/2020 zawarta w dniu 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵³ Umowa wykonawcza nr 8/2019 zawarta 25 stycznia 2019 r. z terminem realizacji od 1 kwietnia 2019 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 8/2020 zawarta 8 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁴ Umowa wykonawcza nr 9/2019 zawarta 11 kwietnia 2019 r. z terminem realizacji od 1 maja 2019 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 9/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁵ Umowa wykonawcza nr 10/2019 zawarta 11 kwietnia 2019 r. z terminem realizacji od 1 maja 2019 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 10/2020 zawarta 2 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁶ Umowa wykonawcza nr 11/2019 zawarta 17 września 2019 r. z terminem realizacji od 1 października 2019 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 11/2020 zawarta 8 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁷ Umowa wykonawcza nr 12/2019 zawarta 23 września 2019 r. z terminem realizacji od 1 października 2019 r. do 17 września 2020 r. oraz umowa wykonawcza nr 12/2020 zawarta 16 listopada 2020 r. z terminem realizacji od dnia podpisania do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁸ Umowa wykonawcza nr 1/2020 zawarta 8 września 2020 r. z terminem realizacji od 18 września 2020 r. do 31 grudnia 2021 r.

⁵⁹ Umowa wykonawcza nr 13/2020 zawarta 1 grudnia 2020 r. z terminem realizacji od dnia podpisania umowy do 31 grudnia 2021 r. oraz umowa nr 14/2020 zawarta 17 maja 2020 r. z terminem realizacji od dnia zawarcia porozumienia o rozwiązaniu umów wykonawczych nr 7/2020 i 12/2020 – do 31 grudnia 2021 r.

5.3.4. Zakres zadań wykonanych przez spółkę na rzecz NCBR

Realizacja usług

W wyniku realizacji przez spółkę zadań określonych w umowach wykonawczych, w okresie objętym kontrolą:

1. W dziale DWP dokonywano weryfikacji warunków formalnych wniosków o dofinansowanie, przygotowywano umowy do zatwierdzenia przez NCBR, realizowano techniczną obsługę paneli, prowadzono obsługę konkursów, w procesie naboru/kontraktacji zbudowano moduły/generatory.
2. W dziale DSI w sposób ciągły świadczone zakres usług określonych w umowie w zakresie programowania, prowadzenia IT *help desk* na rzecz NCBR oraz wykonywano analizy IT.
3. W dziale DAZ w sposób ciągły świadczone usługi w zakresie prowadzenia kancelarii, recepcji, sekretariatów działów, obsługi administracyjnej biur NCBR, obsługi administracyjno-technicznej powierzchni biurowych, obsługi transportu i podróży służbowych, wsparcia archiwizacji oraz wsparcia kompleksowej obsługi zamówień publicznych.
4. W dziale BDP sporządzano opinie prawne w ramach wsparcia prawnego procesów realizowanych przez NCBR, dokonywano weryfikacji projektów umów pism i stanowisk oraz dokumentów związanych z realizacją zadań NCBR, przygotowywano projekty pełnomocnictw.
5. W dziale DZL obsługiwano kadrowo średnio 1315 pracowników i współpracowników miesięcznie, sporządzano listy płac, prowadzono procesy rekrutacyjne oraz organizowano szkolenia.
6. W dziale DKN/BFK świadczone w sposób ciągły usługi wsparcia w zakresie analiz i sprawozdawczości NCBR, a od listopada 2019 r. w zakresie obsługi księgowej (m.in. monitoring stanu należności wobec Centrum, bieżące monitorowanie spraw dotyczących obsługi finansowej środków przeznaczonych na finansowanie programów operacyjnych oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego) oraz w zakresie realizacji pomocy technicznej.
7. W dziale DPR/DWKP/DWKMS przygotowywano tygodniowo newsletter wewnętrzny i zewnętrzny, okresowe raporty dotyczące rocznych planów działań informacyjno-promocyjnych, przygotowano dokumentację, w tym opisy przedmiotu zamówienia potrzebne do przeprowadzenia postępowań przez NCBR, wnioski, współpraca z podwykonawcami), przygotowano i realizowano wydarzenia organizowane przez NCBR, organizowano konferencje prasowych, opracowywano i wysyłano komunikaty prasowe, udzielano odpowiedzi na zapytania prasowe, organizowano wystąpienia dyrektora NCBR, wykonywano obsługę połączeń telefonicznych i zapytań mailowych, nawiązywano i utrzymywano relacje z potencjalnymi i obecnymi interesariuszami NCBR, przygotowano cykle szkoleń dla przedsiębiorców i przedstawicieli jednostek naukowych, dla beneficjentów/ekspertów spotkania informacyjne i/lub warsztaty oraz webinary on-line na YouTube.
8. W dziale DFP dokonywano weryfikacji dokumentów, w tym wniosków o płatność i wniosków o zmianę oraz przekazywano raporty i informacje końcowe.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

9. W dziale DKP, w okresie objętym kontrolą przeprowadzono kontrole zza biurka oraz wizyty monitoringowe.
10. W dziale DZE/BSR; DZE/DKO; DZE/DWWP prowadzono obsługę ekspertów, zespołów i komitetów sterujących, wsparcie obsługi merytorycznej projektów, weryfikowano i dokonywano spisu dokumentów dla umów w okresie trwałości.
11. W dziale DIBR świadczone w sposób ciągły usługi wsparcia administracyjno-technicznego (skanowanie, archiwizowanie) oraz wsparcia obsługi merytorycznej i technicznej projektów.
12. W dziale DRK dokonywano analiz pogłębionych oraz weryfikacji wniosków o płatność.
13. W dziale DWMS w zakresie wsparcia działań marketingowych i social media, promocji działalności międzynarodowej oraz wydawniczej i eventowej dokonano migracji obsługi strony NCBR i obsługi strony www, przebudowy i dostosowania strony www Krajowego Punktu Kontaktowego do potrzeb związanych z realizacją nowego programu UE Horyzont Europa, opracowano dokumentację przetargową do płatnych kampanii w mediach społecznościowych i na stronach www oraz realizowano tę kampanię (do 16 maja 2021 r.), koordynowano obsługę profili NCBR i KPK w mediach społecznościowych, promowano na www konkursy, prowadzono prace nad raportem rocznym NCBR oraz w zakresie studia online, przygotowano publikacje *Analiza trendów badawczych we wnioskach o dofinansowanie, Pomoc publiczna. Efekty wdrażania Programu Pomocowego w latach 2014–2019, Międzynarodowe projekty B+R w NCBR – aplikowanie, realizacja, sukces*.

Poddana kontroli NIK realizacja zadań w trzech wybranych miesiącach dla umów: 1/2018, 8/2020, 10/2020, nie wykazała nieprawidłowości.

W ramach kontroli P/20/024 *Strategiczne programy badań naukowych* ustalono, że Dyrektor NCBR niezgodnie z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR powierzył spółce zadania związane z zarządzaniem i finansowaniem programów strategicznych. Zgodnie z powołanym przepisem ustawy, utworzenie spółki przez Centrum jest możliwe w celu realizacji zadań określonych w art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy. Są to przede wszystkim zadania związane z pobudzaniem inwestowania przedsiębiorców w działalność naukową, wspieranie komercjalizacji badań aplikacyjnych i naukowych oraz wspieranie rozwoju kadry naukowej, w przeciwieństwie do zarządzania strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansowania lub współfinansowania tych programów, które jest zadaniem NCBR wymienionym w art. 27 ust. 1 ustawy o NCBR.

Na podstawie UR nr 25/18/WR wsparcia NCBR w realizacji celów statutowych oraz czterech umów wykonawczych z: Działem Kontroli Projektów, Działem Wyboru Projektów, Działem Finansowania Projektów i Działem Zarządzania Ekspertami, spółka NCBR+ wykonywała następujące działania dotyczące strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych:

Nieprawidłowe
powierzenie przez
NCBR zadań NCBR+

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

1. kontrole planowe i doraźne dla projektów dofinansowanych w ramach konkursów: STRATEGMED I, STRATEGMED II, BIOSTRATEG II, BIOSTRATEG III, TECHMATSTRATEG I, TECHMATSTRATEG II i GOSPOSTRATEG⁶⁰;
2. przygotowanie i kompletowanie dokumentacji niezbędnej do podpisania umów o dofinansowanie w ramach II konkursu TECHMATSTRATEG;
3. opiniowanie dokumentacji konkursowej, przygotowanie generatora wniosków i modułu oceny wstępnej, obsługa skrzynki i telefonów konkursowych, przeprowadzenie oceny wstępnej i wysyłka zaproszeń na panele w III konkursie TECHMATSTRATEG oraz w II, III i IV konkursie GOSPOSTRATEG;
4. przygotowanie i kompletowanie dokumentacji niezbędnej do podpisania umów o dofinansowanie w II konkursie GOSPOSTRATEG;
5. obsługa naboru w trybie ciągłym na tematy zamawiane;
6. weryfikacja formalna raportów dla konkursów BIOSTRATEG;
7. obsługa komitetów sterujących programów: STRATEGMED, BIOSTRATEG, TECHMATSTRATEG, GOSPOSTRATEG.

Zdaniem NCBR, wyrażonym w wyjaśnieniach złożonych w trakcie kontroli, zadania powierzone spółce nie polegały na zarządzaniu programami strategicznymi realizowanymi przez Dyrektora i właściwe komórki organizacyjne Centrum⁶¹, lecz na udzielaniu wsparcia o charakterze organizacyjnym i technicznym oraz realizacji pewnych zadań lub usług w ramach wdrażania programów strategicznych. Podkreślono, że Minister NiSW nie miał zastrzeżeń ani uwag do modelu realizowanych zadań Centrum. Z uwagi na to, że w ocenie NCBR, korzystanie ze wsparcia NCBR+ nie miało wpływu na strukturę zarządzania programami strategicznymi, Centrum nie wprowadzało zmian do założeń tych programów.

Najwyższa Izba Kontroli nie podzielała powyższych argumentów. Dla oceny dopuszczalności powierzenia zadań z zakresu zarządzania oraz finansowania lub współfinansowania programów strategicznych, decydujące znaczenie mają bowiem przepisy art. 30a ust. 1 pkt 2 w związku z art. 27 ust. 1 i art. 35 ust. 1 ustawy o NCBR, z których jednoznacznie wynika, że ustawodawca nie przewiduje możliwości zarządzania, finansowania i współfinansowania programów strategicznych poprzez utworzoną spółkę. Te środki działania są dedykowane grupie zadań dotyczących pobudzania inwestowania w działalność naukową opisanych w art. 29 ustawy oraz grupy innych zadań Centrum z katalogu art. 30 ustawy o NCBR. Zarządzanie, współfinansowanie i finansowanie programów strategicznych jest zadaniem Centrum, którego realizacja, w myśl przepisu art. 35 tej ustawy, obejmuje w szczególności: 1) określanie zakresów tematycznych programów, terminów i warunków ich realizacji, 2) ogłaszanie konkursów na wykonanie projektów w ramach realizowanych programów, 3) ocenę i wybór wniosków dotyczących wykonania projektów, 4) zawieranie umów o wykonanie projektów i ich finansowanie, 5) nadzór nad wykonaniem projektów, ich odbiór, ocenę i rozliczenie finansowe. Niewątpliwie, zadania powierzone

⁶⁰ Łącznie NCBR+ zrealizowała 17 kontroli, a cztery kontrole zaplanowano na lipiec–sierpień 2020 r.

⁶¹ Biuro Strategii i Rozwoju (BSR), Dział Wyboru Projektów (DWP) oraz Dział Finansowania Projektów (DFP).

NCBR+, polegające na: prowadzeniu kontroli projektów, przygotowaniu i kompletowaniu dokumentacji niezbędnej do podpisania umów o dofinansowanie w II konkursie TECHMATSTRATEG i II konkursie GOSPOSTRATEG, opiniowaniu dokumentacji konkursowej oraz weryfikacji formalnej raportów składanych w ramach projektów BIOSTRATEG, należą do katalogu zadań zawartych w art. 35 pkt 3–5 ustawy o NCBR i jako takie nie mogły być realizowane przez spółkę NCBR+. Dodatkowo należy wskazać, że powierzanie NCBR+ sp. z o.o. zadań z zakresu obsługi komitetów sterujących programów strategicznych, w tym spisywania protokołów z posiedzeń, było sprzeczne z postanowieniami regulaminów pracy komitetów⁶², które stanowią, że obsługę administracyjno-biurową prac komitetu zapewnia sekretarz, będący pracownikiem Centrum.

Ponadto powierzanie zadań z zakresu finansowania i zarządzania programami strategicznymi spółce stwarza ryzyko ograniczenia bieżącego monitorowania przez Centrum realizacji tych programów oraz nadzoru nad nimi. Powyższe ryzyko uzasadnia informacja⁶³ udzielona przez członka Zarządu NCBR+, że grupa pracowników spółki realizujących te zadania nie jest wyodrębniona, a nawet nie jest możliwe określenie dokładnej liczby pracowników przypisanych do realizacji określonych zadań z tego zakresu.

W związku z realizacją przez spółkę zadań związanych ze strategicznymi badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi, które w ramach kontroli *Strategiczne programy badań naukowych* zostały zakwestionowane jako niezgodne z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR, rozpoczęty został proces wyłączenia tych usług z dotychczasowej działalności spółki.

W celu usunięcia wskazanych przez NIK ww. nieprawidłowości, w dniach 8–12 marca 2021 r., Centrum przeprowadziło spotkania wewnętrzne z dyrektorami poszczególnych komórek organizacyjnych, którzy w ramach zawartych umów wykonawczych zlecają NCBR+ usługi do wykonania. Zrewidowano zakres siedmiu z 13 umów wykonawczych⁶⁴ wskazując na obszar zleconych usług dotyczący wsparcia obsługi, m.in. w zakresie kontroli projektów finansowanych i współfinansowanych z tzw. środków krajowych, dotyczących programów przedsięwzięć strategicznych oraz projektów z zakresu bezpieczeństwa i obronności; obsługi zapytań i zgłoszeń Wnioskodawców i Beneficjentów w zakresie obsługi programów i przedsięwzięć strategicznych oraz projektów z zakresu bezpieczeństwa i obronności; czy w wykonywaniu

⁶² § 4 ust. 1 Regulaminu pracy Komitetu Sterującego programu STRATEGMED, § 4 pkt 1 Regulaminu pracy Komitetu Sterującego programu BIOSTRATEG, § 4 ust. 1 pkt 1 Regulaminu pracy Komitetu Sterującego programu TECHMATSTRATEG i § 4 ust. 1 pkt 1 Regulaminu pracy Komitetu Sterującego programu GOSPOSTRATEG.

⁶³ Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁶⁴ Umowy numer: 1/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 3754,4 tys. zł netto, 3/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 4467,6 tys. zł netto, 4/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 3226,2 tys. zł netto, 9/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 1574,2 tys. zł netto, 10/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 1084,2 tys. zł netto, 13/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 296,3 tys. zł netto, 14/2020 z wynagrodzeniem nie przekraczającym kwoty 1756,7 tys. zł netto).

analizy formalnej raportu z wdrożenia w programach i przedsięwzięciach strategicznych⁶⁵). Wdrożenie rekomendacji zaplanowano na II i III kwartał 2021 r.

Brak możliwości wyliczenia kosztów

Centrum wyjaśniło, że nie jest możliwym wyliczenie kosztu zleconych niezgodnie z art. 30a ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR usług. Zadania wsparcia wykonywane przez spółkę realizowane są zgodnie ze składanym przez NCBR zapotrzebowaniem, a pracownicy nie są przyporządkowani do poszczególnych programów, lecz wykonują czynności i usługi wynikające z danej umowy wykonawczej, zawartej do umowy ramowej. Wynagrodzenie wypłacane jest ryczałtowo, za realizację wszystkich zadań zleconych konkretną umową i nie jest przyporządkowane do określonej grupy czynności, czy zadań. Zgodnie z przyjętym modelem rozliczeń, zapotrzebowanie na realizację usług jest określone w przeliczeniu na pełne etaty. W celu wykonania zaleceń pokontrolnych NIK, na podstawie zawartego porozumienia, z dniem 31 sierpnia 2021 r. rozwiązano umowę wykonawczą nr 13/2020. Ponadto zakończono realizację zadań w odniesieniu do umów: 14/2020 – z dniem 30 kwietnia 2021 r.; 4/2020 – z dniem 31 maja 2021 r.; nr 3/2020 – z dniem 28 czerwca 2021 r.; nr 1/2020, 9/2020, 10/2020 – z dniem 30 czerwca 2021 r.

Z uwagi na brak takiego obowiązku, w spółce nie przyporządkowano wynagrodzenia do określonych czynności lub zadań związanych ze strategicznymi badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi, wypłacano je ryczałtowo. W odniesieniu do powyższych umów wykonawczych wskazano, że niektóre z zadań zostały skompensowane innymi zadaniami, które zostały zlecone do realizacji NCBR+. Część usług, z uwagi na ich mniejszą częstotliwość występowania, została zmniejszona.

Według szacunku kwota wydatkowana na usługi zlecone do realizacji spółce na zadania związane ze strategicznymi badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi wyniosła 4 930 191 zł⁶⁶.

Wynagrodzenie z tytułu realizacji usług na rzecz NCBR

Stosownie do postanowień obydwu umów ramowych, maksymalne wynagrodzenie z tytułu świadczenia usług przez spółkę wynieść miało łącznie 81 079,2 tys. zł netto (99 727,4 tys. zł brutto), z czego w ramach UR 25/18/WR, zmienionej aneksami – 38 824,5 tys. zł netto (47 754,1 tys. zł brutto) oraz w ramach UR 54/19/WR – 42 254,6 zł tys. netto (51 973,2 tys. zł brutto).

Świadczenie usług przez NCBR+ na rzecz innych podmiotów

W okresie objętym kontrolą NCBR+ świadczyła także usługi na rzecz innych niż Centrum, podmiotów:

⁶⁵ Zrewidowane usługi dotyczyły ponadto wsparcia: w wykonywaniu analizy formalnej aneksu w okresie trwania w programach i przedsięwzięciach strategicznych; w obszarze zarządzania kryzysowego; w zakresie współpracy z członkami komitetów sterujących i zespołów (w tym redakcyjnych); procesów w programach i przedsięwzięciach strategicznych w zakresie: przygotowania i zawierania umów z wnioskodawcami, wykonawcami, przyjmowania i analizy zabezpieczeń umów oraz prowadzenie rejestru zabezpieczeń, wyboru wykonawców i obsługa procesu kontraktacji; prawnego zadań dot. programów strategicznych (opiniowanie założeń programów, dokumentacji programowej, opiniowanie zagadnień w trakcie realizacji projektów oraz kwestii dot. rozwiązania umów).

⁶⁶ Przy szacowaniu powyższej kwoty uwzględniono umowy nr 1/2018, 3/2018, 4/2018, 9/2018, 10/2018, 1/2020, 3/2020, 4/2020, 9/2020, 10/2020, 13/2020. W przypadku umowy nr 4/2020 uwzględniono świadczenie ww. usług do 31 maja 2021 r. Przy szacowaniu przyjęto, że realizacja ww. zadań mieściła się w przedziale od 10% do 30% zadań objętych umowami.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- na podstawie umowy zawartej w dniu 1 lipca 2019 r. z NCBR Investment Fund ASI S.A. w organizacji o świadczenie obsługi księgowo-kadrowej, a jej rozwiązanie nastąpiło z dniem 31 maja 2020 r.;
- na podstawie umowy zawartej w dniu 10 lutego 2021 r. z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na świadczenie usług kompletnej oceny merytorycznej wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć złożonych w ramach programu priorytetowego *Mój prąd*. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowa obowiązywała do dnia 30 kwietnia 2021 r.

Z uwagi na kalkulowanie wynagrodzenia na wartościach budżetowych i osiągnięciu zysku wyższego niż planowany, NCBR oraz spółka uznały, że metodologia kalkulacji wynagrodzenia wymaga odpowiedniego dostosowania. Na zamówienie Zarządu spółki, firma zewnętrzna przygotowała raport z weryfikacji usług świadczonych przez spółkę na rzecz NCBR, wykazanych w ramowym wykazie świadczonych usług. Z przygotowanego raportu wynikało m.in. że usługi świadczone na rzecz NCBR miały charakter usług wspomagających, a jako właściwą do zastosowania metodę kalkulacji wynagrodzenia wskazano metodę marży transakcyjnej netto. Ponadto po dokonaniu szacowania dochodów spółki wskazano, że przychód NCBR+ wykazany w 2018 r. i 2019 r. był wyższy od rynkowego odpowiednio o 174,0 tys. zł⁶⁷ i 2545,5 tys. zł i niezbędnym byłoby dokonanie odpowiednich korekt rozliczeń.

Raport nt. kalkulacji
wynagrodzenia

Z uwagi na stwierdzenie rozbieżności pomiędzy rzeczywistym a planowanym poziomem kosztów generowanych przez NCBR+ (w związku ze świadczonymi na rzecz Centrum usługami), w dniu 18 grudnia 2019 r. zawarto aneks nr 2 do umowy ramowej. Stwierdzono, że niższe koszty spółki wyniknęły z faktu obniżenia kosztów związanych z zatrudnianiem, względem zakładanych przez NCBR oraz zmianą z dniem 1 stycznia 2019 r. przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, w zakresie metod weryfikacji cen transferowych. Ustalono optymalne zasady kalkulacji oraz zapisano, że wynagrodzenie będzie podlegać okresowej weryfikacji raz na kwartał, w terminie do 25 dnia kolejnego miesiąca po zakończeniu kwartału, poprzez porównanie kosztów budżetowych z rzeczywistymi i odpowiednie dostosowanie rozliczeń stron, tj. zwiększenie lub zmniejszenie wynagrodzenia NCBR+ za weryfikowany okres.

Zmiana metodologii
kalkulacji wynagrodzenia

Porozumieniem z 18 grudnia 2019 r. określono, że wynagrodzenie za okres od 1 stycznia do 31 października 2019 r. zostanie skorygowane z 13 827,0 tys. zł netto do kwoty 11 281,5 tys. zł netto. Całkowita kwota dokonywanej korekty to 2545,5 tys. zł. Wynagrodzenie za usługi świadczone w listopadzie 2019 r. pomniejszono o kwotę 1100,0 tys. zł netto, a od 1 grudnia 2019 r. do końca obowiązywania umowy ramowej pomniejszono co miesiąc o kwoty określone w trybie bieżących ustaleń, aż do rozliczenia pozostałej kwoty korekty w wysokości 1445,5 tys. zł netto. Ponadto biorąc pod uwagę założenia zawarte w ww. metodologii stanowiącej załącznik nr 4c do umowy ramowej, ustalono wysokość wynagrodzenia przysłu-

⁶⁷ W raporcie w zestawieniu błędnie przyjęto kwotę brutto.

Renegocjacja wynagrodzenia

gującego spółce za miesiąc listopad 2019 r. w wysokości 1968,5 tys. zł netto i 2850,0 tys. zł netto za miesiąc grudzień 2019 r. Harmonogram rozliczenia środków określono aneksem z dnia 7 stycznia 2020 r. do ww. porozumienia.

W związku z przekazaną przez NCBR w sierpniu 2020 r. informacją o poziomie środków finansowych będących w 2020 r. w dyspozycji Centrum oraz wysokości tych środków prognozowanej na kolejne lata, NCBR zainicjowało proces renegocjacji wysokości wynagrodzenia. Za konieczne uznano redukcję zatrudnienia (nieprzedłużanie umów zawartych na czas określony oraz wypowiedzenie umów na czas nieokreślony grupie pracowników), a spółka przekazała NCBR propozycję zmian w metodologii kalkulacji wynagrodzeń (przyjęcie na spółkę kosztów administracyjnych).

Przychody spółki za realizację usług na rzecz NCBR wyniosły łącznie⁶⁸:

- w 2018 r. – 698,4 tys. zł netto (859,0 tys. zł brutto);
- w 2019 r. – 16 244,2 tys. zł netto (19 980,4 tys. zł brutto);
- w 2020 r. – 30 177,8 tys. zł netto (37 118,7 tys. zł brutto);
- w 2021 r. (I półrocze) – 13 268,5 tys. zł netto (16 320,3 tys. zł brutto).

W latach 2018–2019 nie prowadzono w spółce ewidencji kosztów z podziałem na miejsce ich powstania (wg umów). W 2020 r. koszty realizacji umów wyniosły 28 685,3 tys. zł, a w I półroczu 2021 r. 12 769,2 tys. zł.

5.4. Prowadzenie działalności przez NCBR Investment Fund ASI S.A.

5.4.1. Struktura organizacyjna i zatrudnienie w spółce

Przedmiot działalności spółki

Statut⁶⁹ spółki stanowił, że jej celem jest prowadzenie działalności inwestycyjnej, w szczególności na zasadach rynkowych, nakierowane na uzyskiwanie zysku, w celach wskazanych jako cele ustawowe NCBR, w szczególności w zakresie:

- współfinansowania przedsięwzięć prowadzonych przez podmioty posiadające zdolność do zastosowania wyników projektu w praktyce;
- wspierania komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki;
- inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia wyników badań naukowych lub prac rozwojowych;
- inicjowania i realizacji programów obejmujących finansowanie badań aplikacyjnych, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ponadto określono, że realizując wyżej wymienione zadania spółka może wdrażać instrumenty finansowe w formie funduszu/funduszy lub być pośrednikiem finansowym w stosunku do instrumentów finansowych

⁶⁸ W ujęciu kasowym.

⁶⁹ WZA dokonywało zmiany statutu Spółki w dniach: 1 marca 2019 r., 11 czerwca 2019 r., 5 grudnia 2019 r., 23 stycznia 2020 r., 15 maja 2020 r., 7 kwietnia 2021 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii⁷⁰.

Biznesplan NCBR Investment Fund ASI S.A. został opracowany przez członków Zarządu tej spółki występujących jako osoby fizyczne, na zlecenie NCBR. Za wykonanie przez dwóch zleceńbiorców usług określonych w umowach⁷¹ ustalono wynagrodzenie w łącznej kwocie 180 tys. zł. NIF przekazano niewyłączną i nieograniczoną terytorialnie licencję na korzystanie z biznesplanu udzieloną na czas nieoznaczony, na wszelkich znanych polach eksploatacji.

Opracowanie
biznesplanu

NIK stoi na stanowisku, że zadanie opracowania biznesplanu winno być wykonane przez Zarząd NIF, w ramach bieżącego zarządzania działalnością spółki.

Pomiędzy NCBR i spółką w dniu 17 czerwca 2019 r., zawarte zostało Porozumienie dotyczące ram realizacji *przedsięwzięcia NCBR Investment Fund* oraz zasad wykorzystania biznesplanu. Strony postanowiły m.in. że NIF będzie przygotowywać roczne plany rzeczowo-finansowe, z uwzględnieniem założeń biznesplanu i w terminie 14 dni po każdym przyjęciu przez zarząd i zaopiniowaniu przez Radę Nadzorczą przekazywać je NCBR. Ponadto Centrum mogło poddać biznesplan dodatkowej ocenie przez niezależnych ekspertów. W przypadku uzyskania przez NCBR rekomendacji zmian biznesplanu, zmierzających do zwiększenia zgodności realizacji *Przedsięwzięcia* z warunkami rynkowymi, NCBR było uprawnione do dokonywania zmian biznesplanu, powiadamiając o tym NIF.

Porozumienie
pomiędzy NCBR a NIF

Ustalono, że po uzyskaniu przez NIF wpisu do rejestru zarządzających ASI, strony podejmą działania w celu opracowania zasad dofinansowania NIF celem pozyskania środków na prowadzenie dalszej działalności, z uwzględnieniem założeń określonych w biznesplanie. Zasad tych nie opracowano zarówno w 2019, jak i 2020 r., co wyjaśniano faktem, że w okresie przygotowania spółki do działalności operacyjnej, zasady dofinansowania NIF będą regulowane wyłącznie przez ksh, ustawę o funduszach inwestycyjnych w części poświęconej ASI oraz statut spółki. Członkowie Zarządu wyjaśnili, że strony zobowiązały się do podjęcia działania w celu opracowania zasad dofinansowania NIF, a nie ich stworzenia, w szczególności w roku 2019. Biznesplan przez rok 2019 i część roku 2020 nie był opracowaniem ukończonym i podlegał ciągłym interakcjom aż do zakończenia Testu Prywatnego Inwestora.

Brak zasad
dofinansowania NIF

⁷⁰ Zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz. Urz. UE L 193 z 30.07.2018, str. 1, ze zm.), a w przypadku uchylenia wskazanego rozporządzenia – aktu prawa, który zastąpi wskazane rozporządzenie.

⁷¹ Zawartych odpowiednio 14 marca, 1 lipca i 1 sierpnia 2019 r.

Procedura finansowania spółek zależnych⁷² została przez WZA NIF przyjęta 26 marca 2021 r. obejmując zasady postępowania oczekiwane od spółek zależnych NCBR, w których Centrum jest jedynym akcjonariuszem lub współnikiem oraz pracowników Centrum w zakresie finansowania spółek zależnych NCBR, w drodze obejmowania akcji i udziałów. Przyjęta procedura nie wpływa na coroczne dokapitalizowanie NIF kwotą 100 mln zł przyjętą w biznesplanie, jak też planie rzeczowo-finansowym na 2019 rok z perspektywą do 2032 r.

Zarząd NIF stał na stanowisku, że przybliżoną kwotą jaką NCBR przeznaczył na wydatkowanie na działalność NIF w okresie siedmiu lat – w perspektywie do roku 2026 – jest kwota 700 mln zł. W biznesplanie, nie mając wyraźnych przesłanek z rynku, posłużono się rozkładem liniowym po 100 mln zł na każdy rok. Spółka nie podpisała z jedynym akcjonariuszem żadnej umowy typu commitment, a odnośnie dokapitalizowania posługiwała się zasadami ogólnymi wynikającymi z ksh i ustawy o funduszach. W I kwartale 2021 r. przyjęto procedurę finansowania spółek zależnych, z której wynika pośrednio, że spółka będzie dokapitalizowana w miarę zaistniałych potrzeb inwestycyjnych. Nie podpisano jednak w tej sprawie żadnego porozumienia.

Problemy
z utworzeniem
ostatecznej wersji
biznesplanu

W okresie 2019–październik 2020 spółka posiadała trzy wersje biznesplanu: z 12 czerwca 2019 r.⁷³, z 2 grudnia 2019 r. oraz z 23 października 2020 r.

W pierwszym z nich omówiono zasady działania NIF określone w statucie, jej politykę i strategię inwestycyjną, wielkość planowanych kosztów oraz prognozowaną wielkość inwestycji w spółki portfelowe w latach 2019–2025, a także w latach 2026–2032 (okres wychodzenia z inwestycji lat 2019–2026), prognozowane wartości likwidacyjne inwestycji i oczekiwane stopy zwrotu z inwestycji dla NIF i inwestora (NCBR).

W drugim biznesplanie, po określeniu limitu inwestycyjnego w kwocie 500 mln euro, pod warunkiem nie stosowania dźwigni finansowej i zachowania co najmniej 5-letniego horyzontu inwestycyjnego (z punktu

⁷² Zgodnie z procedurą, dokapitalizowanie Spółek Zależnych NCBR jest dokonywane na podstawie art. 30a ust. 1 pkt 2 (ewentualnie w zw. z ust. 2) ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, służy zapewnieniu Spółkom Zależnym NCBR środków pieniężnych w związku z i w celu realizacji zadań Centrum wskazanych w art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR, i jest dokonywane w trybie właściwym dla obejmowania akcji lub udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym Spółki Zależnej NCBR. Dokapitalizowanie może nastąpić, jeśli: a) przekazanie Spółce Zależnej NCBR środków finansowych nie będzie stanowiło pomocy państwa w rozumieniu Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, albo b) przekazanie Spółce Zależnej NCBR środków finansowych będzie stanowiło pomoc państwa w rozumieniu Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, do której udzielania Centrum jest uprawnione w zgodzie z tym traktatem, albo c) przekazanie Spółce Zależnej NCBR środków finansowych nastąpi na zasadach odpowiadających tzw. testowi prywatnego inwestora, którego zasady określają orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wytyczne Komisji Europejskiej oraz d) zostały spełnione szczegółowe warunki określone w tej procedurze. Procedura jest prowadzona na wniosek Spółki Zależnej NCBR, do którego należy dołączyć: uchwałę Zarządu Spółki Zależnej NCBR w sprawie wystąpienia do Centrum z wnioskiem o dokapitalizowanie, uchwałę Rady Nadzorczej Spółki Zależnej NCBR opiniującą Uchwałę Zarządu w sprawie wystąpienia do Centrum z wnioskiem o dokapitalizowanie, dodatkowe analizy i opinie niezbędne do dokapitalizowania, wynikające z przepisów prawa.

⁷³ Biznesplan załączony do Porozumienia.

widzenia inwestora właściciela NIF), dodano zapis o możliwości zniesienia wskazanych ograniczeń pod warunkiem uzyskania w miejsce wpisu do rejestru zezwolenia na prowadzenie działalności zarządzającego ASI. W tabeli 2 *Podsumowanie planu kosztów NIF*, okres planowanych kosztów z lat 2019–2025, zmieniono na 2020–2026, gdzie suma kosztów wynosiła w kolejnych latach (odpowiednio pierwsza liczba – pierwszy BP, druga – drugi BP): 2019 r. 2429 tys. zł, brak, 2020 r. 4937 tys. zł, 5322 tys. zł, 2021 r. 4995 tys. zł, 5467 tys. zł, 2022 r. 4995 tys. zł, 5461 tys. zł, 2023 r. 4995 tys. zł, 5606 tys. zł, 2024 r. 4995 tys. zł, 5461 tys. zł, 2025 r. 4995 tys. zł, 5461 tys. zł, 2026 r. brak, 5462 tys. zł⁷⁴.

W tabelach wyliczenia oczekiwanej stopy zwrotu – perspektywa inwestora podano m.in. (pierwsza liczba – pierwszy BR suma dla lat 2026–2032, druga liczba – drugi BP suma dla lat 2027–2033, trzecia liczba różnica sum drugi BP minus pierwszy BP) odpowiednio dla: Aktywa brutto (wg wpłat inwestora): 650,0 tys. zł, 632 900 tys. zł, (-)17 100 tys. zł, Oczekiwana wartość likwidacyjna aktywów: 1 035 961 tys. zł, 1 003 113 tys. zł, (-)32 848 tys. zł, Oczekiwany zwrot netto 385 961 tys. zł, 370 213 tys. zł, (-)15 748 tys. zł.

W trzecim BP istotne zmiany dotyczyły m.in.: informacji, że w dniu 20 listopada 2019 r., Rada NCBR podjęła formalną uchwałę mówiącą o zapewnieniu finansowania NIF ze środków uwzględnianych w rocznych planach finansowych NCBR, w łącznej kwocie nieprzekraczającej, w perspektywie do roku 2026, kwoty 700 mln złotych. Ponadto, po przeprowadzeniu pełnego i szczegółowego rozpoznania rynku pod względem oczekiwań potencjalnych Funduszy Partnerskich, przedstawiono warunki finansowe współpracy dla FP. W Tabeli 2 *Podsumowanie planu kosztów NIF* zmniejszono planowaną kwotę kosztów na 2020 r. z 5322 tys. zł do 5018 tys. zł.

W związku z nieformalnym charakterem kolejnych wersji biznesplanu oraz dezaktualizacją niektórych danych z planu rzeczowo-finansowego opartego na pierwszym BP, Zarząd podtrzymał, że ukończonym dokumentem jest biznesplan datowany na 23 października 2020 r.

Członkowie Zarządu wyjaśnili, że biznesplan w całym 2019 r. i w części roku 2020 nie był dokumentem ukończonym. Podlegał ciągłym zmianom i weryfikacji biznesowej w miarę rozpoznawania uwarunkowań rynkowych i upływu czasu. Ostateczną postać uzyskał dopiero w 2020 r. po zakończeniu TPI.

Uchwałą nr 6/2019 z dnia 17 czerwca 2019 r. Zarząd spółki przyjął roczny plan rzeczowo-finansowy NIF na rok 2019 z perspektywą do roku 2032, oparty na pierwszym BP. Przyjęto w nim, że spółka otrzyma, z przeznacze-

Plan
rzeczowo-finansowy NIF

⁷⁴ Podobna sytuacja zmiany okresu planowanych kosztów i zmiany ich wysokości w poszczególnych latach dotyczyła Tabeli 3. *Koszty osobowe NIF*, Tabeli 4. *Koszty funkcjonowania biura*, Tabeli 5. *Koszty operacji NIF*, Tabeli 6. *Koszty usług NIF*, Tabeli 7. *Koszty marketingu i promocji NIF*, Tabeli 8. *Koszty produktów finansowych NIF*. W drugim BP wprowadzono Tabelę 9. *Podatki, opłaty, koszty administracyjne*, a dotychczasowa Tabela 9. *Rezerwa kosztów NIF*, otrzymała numer 10, dotychczasowa Tabela 10. *Założenia odnośnie do kwot przeznaczonych na inwestycje* otrzymała numer 91. Ponadto dotychczasowa Tabela 11. *Oczekiwana stopa zwrotu – perspektywa inwestora* otrzymała numer 102, a Tabela 12 *Oczekiwana stopa zwrotu – perspektywa funduszu* otrzymała numer 13.

niem na inwestycje, w 2019 r. 50 mln złotych, a w latach 2020–2025 każdego roku po 100 mln zł. Środki te zostaną pomniejszone o poniesione koszty operacyjne i zainwestowane w spółki portfelowe. Zakładano, że środki otrzymane w danym roku zostaną zainwestowane w całości w tym samym roku, choć w rzeczywistości rozkład inwestycji w czasie mógł się różnić.

Źródłem projektów inwestycyjnych w 2019 r. miały być: samodzielnie wyszukane, dzięki sieci kontaktów, przez FP przedsiębiorstwa, niepowiązane z jednostkami naukowymi, ale prowadzące działalność B+R+I, projekty typu *spin-off* lub *spin-out* realizowane przez jednostki naukowe, projekty finansowane przez NCBR na wcześniejszych stadiach rozwoju, zwłaszcza spółki portfelowe BRIDGE Alfa po osiągnięciu gotowości do dalszego rozwoju i potrzeby finansowania w kolejnych rundach oraz posiadające duży potencjał wzrostu. NIF planował dokonać w 2019 r. trzech koinwestycji o wartości ok 14,2 mln zł (na łączną kwotę 42,7 mln zł) oraz w każdym z lat 2020–2025 dziesięć koinwestycji o wartości ok. 9,5 mln zł każda.

Ponadto w planie na 2019 r., w rozdziale 4 *Opis kluczowego procesu warunkującego powodzenie realizacji planu finansowego – kryteria selekcji i oceny funduszy partnerskich* przedstawiono, m.in.: propozycję aplikacji dla kandydatów na FP, zasady działania i podstawowe założenia Regulaminu Komitetu Inwestycyjnego spółki, proponowane kategorie i podkategorie oceny FP, proponowaną skalę i sposób ocen poszczególnych podkategorii, czy opis planowanego narzędzia *scoringu*, które winny być określone przez Zarząd. W 2019 r. Zarząd nie określił powyższych dokumentów. Wynikało to z faktu, iż w roku 2019 spółka nie dysponowała środkami finansowymi pozwalającymi na stworzenie pełnej dokumentacji niezbędnej do uruchomienia naboru. Ponadto – w ocenie spółki – warunkiem koniecznym do wpłacenia środków finansowych na inwestycje, z punktu widzenia jedyne akcjonariusza, było przeprowadzenie przez podmiot niezależny Testu Prywatnego Inwestora.

Zarząd NIF w 2019 roku nie wnioskował o podwyższenie kapitału zakładowego w kwocie 50 mln zł, ponieważ zgodnie z wyjaśnieniami jego Członków, nie było to możliwe, m.in. ze względu na brak TPI, jak i nieprzygotowanie operacyjne spółki do działalności inwestycyjnej (odpowiednia dokumentacja została opracowana dopiero w 2020 r.).

W dniu 19 sierpnia 2019 r., Zarząd NIF przekazał do NCBR, nieuchwalony na posiedzeniu Zarządu i nieopiniowany przez RN projekt *Planu wydatków na 2019 rok niezbędnych do rozpoczęcia działalności inwestycyjnej*. Przedstawiono w nim, do realizacji w okresie wrzesień–grudzień 2019 r.: w obszarze infrastruktury prawnej i organizacyjnej osiem zadań⁷⁵; działalności

⁷⁵ W tym: Rekrutacja siedmioosobowego zespołu, niezbędnego do realizacji działalności operacyjnej. Od terminu rekrutacji zespołu zależy terminowość innych określonych poniżej zadań; Ustanowienie biura spółki i przejęcie prowadzenia dokumentacji od NCBR; Przygotowanie regulaminów wewnętrznych i innych niezbędnych regulacji wewnętrznych; Opracowanie polityk i innych dokumentów z obszaru *compliance* np. dot. ochrony danych osobowych, przeciwdziałania mobbingowi, antykorupcyjnych, zapobiegania konfliktom interesów itd.; Zdefiniowanie i opisanie wewnętrznych procesów prowadzonych w spółce, ról, obszarów odpowiedzialności itp.; Przeszkolenie zespołu w zakresie niezbędnym do rozpoczęcia działalności operacyjnej; Określenie obszarów z zakresu procesów wsparcia, które będą realizowane przez usługodawców zewnętrznych (np. NCBR+), wybór usługodawców, określenie standardów SLA, negocjacje i zawarcie umów; Zawarcie niezbędnych umów z NCBR dotyczących współpracy w zakresie wymiany informacji.

operacyjnej sześć zadań⁷⁶; marketingu pięć zadań⁷⁷, a infrastruktury technicznej i informatycznej cztery zadania⁷⁸ oraz wnioskowano o dokapitalizowanie spółki we wrześniu 2019 r. w wysokości 2900,0 tys. zł tak, aby do końca roku 2019 NIF mógł wykonać wszystkie czynności przygotowawcze do pełnej działalności inwestycyjnej w latach 2020–2025. Dopiero w grudniu 2019 r. nastąpiło wnioskowane podwyższenie kapitału, zatem do tego czasu spółka nie prowadziła działalności inwestycyjnej, koncentrując się głównie na działaniach formalno-prawnych. Posiadając minimalny, wymagany prawem, kapitał podstawowy, spółka nie prowadziła również przygotowań zmierzających do podjęcia działalności inwestycyjnej (stworzenie wzorów umów o współpracy z funduszami partnerskimi oraz umów inwestycyjnych, regulaminów i procedur), nie prowadziła naboru pracowników oraz nie nabywała wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności, ograniczając się jedynie do ponoszenia niezbędnych kosztów. Zarząd NIF rozpoczął serię spotkań z potencjalnymi funduszami partnerskimi mających na celu rozpoznanie zapotrzebowania uczestników rynku venture capital na współpracę koinwestycyjną z NIF⁷⁹.

Zasady wynagradzania Zarządu i Rady Nadzorczej spółki określone zostały uchwałami Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy 5 grudnia 2019 r., kontrakty managerskie z Członkami Zarządu spółki zawarte zostały z datą 30 grudnia 2019 r.

Wynagrodzenia
i zatrudnienie NIF

Zgodnie z planem rzeczowo-finansowym, w 2019 r. spółka planowała zatrudnianie pracowników tak, aby od początku 2020 r. osiągnąć zatrudnienie na poziomie sześciu osób. W 2019 r. nie zatrudniono pracowników w spółce ze względu na niski kapitał zakładowy niepozwalający na funkcjonowanie spółki w planowanym składzie.

W 2020 r. nastąpiły zmiany w składzie Zarządu NIF: 8 stycznia powołano jedną osobę w skład Zarządu, 31 stycznia 2020 r. z pełnienia obowiązków Członka Zarządu zrezygnowała jedna osoba, a 24 lutego powołano kolejną osobę na stanowisko Członka Zarządu ds. Inwestycyjnych. W wyniku tych zmian Zarząd od 24 lutego 2020 r. działał w składzie trzech osób. Rada Nadzorcza w 2020 r. działała w składzie czteroosobowym.

⁷⁶ W tym: Wybór kancelarii prawnej wspierającej w zakresie przygotowania wzorcowych dokumentów (umowy z Funduszem Partnerskim, umowy inwestycyjnej), przygotowanie tych dokumentów, zdefiniowanie i przygotowanie pożądaných przez NCBR IF klauzul umownych; Wybór członków Komitetu Inwestycyjnego; Przygotowanie i ogłoszenie naboru Funduszy Partnerskich; Prowadzenie konsultacji z potencjalnymi Funduszami Partnerskimi (w formie *roadshow* oraz spotkań, rozmów ad hoc); Nawiązanie współpracy z PSIK oraz innymi organizacjami branżowymi rynku PE/VC; Nawiązanie kontaktu w celu wymiany informacji, standardów rynkowych i merytorycznej współpracy z innymi GVC, zwłaszcza działającymi w formule koinwestycyjnej.

⁷⁷ W tym: Wybór wykonawcy i wykonanie logotypu oraz innych elementów Księgi Identyfikacji Wizualnej NCBR IF; Przygotowanie materiałów informacyjnych przeznaczonych do publikacji (na stronie internetowej); Zakup domeny internetowej; Określenie specyfikacji, wybór wykonawcy oraz wykonanie strony internetowej NCBR IF; Przygotowanie planu działań marketingowych i PR wspierających działalność operacyjną spółki oraz rozpoczęcie jego realizacji.

⁷⁸ W tym: Wybór i najem powierzchni biurowej umożliwiającej bezpieczną i efektywną działalność, w odpowiednim standardzie technicznym i przy zachowaniu efektywności kosztowej; Zaprojektowanie, wybór, dostawa i instalacja na stanowiskach pracy niezbędnego wyposażenia biurowego oraz mebli; Określenie specyfikacji, wybór, dostawa i instalacja sprzętu ICT dla pracowników spółki i do użytku wspólnego; Zaprojektowanie, konfiguracja sieci teleinformatycznej oraz zapewnienia adekwatnego do potrzeb standardu bezpieczeństwa teleinformatycznego (analogicznego do NCBR).

⁷⁹ Sprawozdanie za okres 20 września 2018 r.–31 grudnia 2019 r.

Wobec nieopracowania planu rzeczowo-finansowego na 2020 r., spółka nie planowała zatrudniania pracowników, przy tym zgodnie z założeniami planu na 2019 r., NIF miała wejść w 2020 r. ze stanem zatrudnienia sześciu pracowników. Na dzień 31 grudnia 2020 r. w skład Zarządu wchodziły trzy osoby, a w skład RN cztery osoby. Od sierpnia 2020 r. w spółce zatrudniono jednego pracownika na stanowisku Investment associate oraz podjęto stałą współpracę z inspektorem ochrony danych. W wyjaśnieniu dot. zatrudnienia Członkowie Zarządu stwierdzili, że 2020 r. został ukształtowany nowy skład Zarządu spółki, który realizował inną koncepcję zatrudniania (również ze względu na *lockdown*).

W planie rzeczowo-finansowym na 2021 r. przyjęto, że Zarząd NIF będzie liczył trzech, a Rada Nadzorcza czterech członków. Średnie miesięczne wynagrodzenie Członka Zarządu zaplanowano w wysokości 20,6 tys. zł, na poziomie 2,7 tys. zł miesięcznie. NIF planuje zatrudnić w 2021 r. trzech pracowników: dwóch na poziomie eksperta, wysokiej klasy specjalisty i jednego na poziomie specjalisty średniego szczebla, z wynagrodzeniami zasadniczymi odpowiednio 14–18 tys. zł miesięcznie. Ten poziom zatrudnienia spółka planuje osiągnąć do końca II kwartału 2021, pozostając do końca roku w składzie trzech Członków, czterech pracowników na poziomie eksperta oraz jednego pracownika na poziomie specjalisty średniego szczebla. Jeden z nowozatrudnionych ekspertów dedykowany będzie do aktywnej akwizycji FP za szczególnym nastawieniem na fundusze zagraniczne, drugi dedykowany będzie do oceny inwestycji w spółki portfelowe. W II kwartale 2021 r. NIF zatrudniała dwóch pracowników na stanowiskach managerów inwestycyjnych oraz jednego na stanowisku investment associate. Według sprawozdania za II kw. 2021 r. przeciętna liczba etatów wyniosła 2,41. Na dzień 30 czerwca 2021 r. koszty osobowe Zarządu (w składzie od 30 kwietnia dwóch osób) i Rady Nadzorczej (cztery osoby) wyniosły 651,4 tys. zł, a pracowników spółki (trzy osoby) 381,4 tys. zł.

5.4.2. Sytuacja finansowa i majątkowa spółki

Sprawozdania finansowe NIF

Według sprawozdania finansowego NIF za 2019 r., spółka na dzień 31 grudnia dysponowała aktywami (środkami pieniężnymi) w kwocie 2954,4 tys. zł. Kapitał podstawowy stanowił kwotę 3000,0 tys. zł, a poniesiona strata kwotę 101,3 tys. zł. Rezerwy na zobowiązania stanowiła kwota 18,4 tys. zł wynikająca z umowy o badanie sprawozdania finansowego oraz kwota 37,2 tys. zł zobowiązań krótkoterminowych, na którą składają się zobowiązania za usługi księgowo-kadrowe (wobec NCBR+) w kwocie 6,7 tys. zł oraz zobowiązania z tytułu wynagrodzeń Zarządu i Rady Nadzorczej w kwocie 30,5 tys. zł. W 2019 r. koszty operacyjne stanowiły kwotę 101,3 tys. zł, z tego: usługi obce – 41,7 tys. zł, wynagrodzenia – 30,5 tys. zł, podatki i opłaty – 27,2 tys. zł.

NCBR jako jedyny akcjonariusz spółki dokonywał wpłat na kapitał zakładowy w następujących terminach i kwotach: 20 marca 2019 r. – 100 tys. zł, 17 grudnia 2019 r. – 2900,0 tys. zł, 11 maja 2021 r. – 22 000,0 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W 2020 r., według stanu na dzień 31 grudnia, bilans zamknął się po stronie aktywów i pasywów kwotą 1422,9 tys. zł, z tego po stronie aktywów środki pieniężne w wysokości 1329,9 tys. zł, a po stronie pasywów: kapitał podstawowy stanowił kwotę 3000,0 tys. zł, kapitał własny – 1072,6 tys. zł, strata netto – 1826,0 tys. zł, zobowiązania i rezerwy na zobowiązania – 350,3 tys. zł. Wobec wykazania w bilansie straty przewyższającej sumę kapitału zapasowego i rezerwowego oraz jedną trzecią kapitału zakładowego, Zarząd zwrócił się w trybie art. 397 ksh, do Walnego Zgromadzenia o podjęcie uchwały dotyczącej dalszego istnienia spółki. WZA na posiedzeniu w dniu 7 kwietnia 2021 r. podjęło uchwałę nr 1 postanawiając o dalszym istnieniu spółki oraz uchwałę nr 2 o podwyższeniu kapitału zakładowego do kwoty 25 mln zł, w drodze emisji 22 mln akcji serii C o nominalnej wartości 1 zł.

Z tytułu wynagrodzeń w 2020 r. poniesiono koszty w wysokości 1107,8 tys. zł. Rada Nadzorcza NIF, wysokość wynagrodzenia zmiennego dla Prezesa oraz Członków Zarządu spółki, ustaliła następująco: 53,3 tys. zł, 49,6 tys. zł, 40,6 tys. zł. W 2020 r. koszty operacyjne NIF stanowiły kwotę – 1826,0 tys. zł, z tego: wynagrodzenia 1107,8 tys. zł, usługi obce – 496,9 tys. zł.

Według rachunku zysków i strat za I półrocze 2021 r. koszty operacyjne NIF zamknęły się kwotą 1533,5 tys. zł, a strata z działalności gospodarczej wyniosła 1545,5 tys. zł.

Zarząd spółki, pomimo wynikającego z § 15 ust. 2 pkt 9 statutu spółki obowiązku, nie opracował i nie przyjął w formie uchwały planu rzeczowo-finansowego na 2020 r. W konsekwencji nie został przekazany do opiniowania Radzie Nadzorczej spółki, a także NCBR (inwestorowi spółki) niezgodnie z § 2 i § 4 Porozumienia z dnia 17 czerwca 2019 r.

Brak planu rzeczowo-finansowego na 2020 r.

Według wyjaśnień Zarządu, w 2019 r. spółka była w fazie przygotowania się do rozpoczęcia działalności operacyjnej, a głównym jej zadaniem było stworzenie dokumentacji pozwalającej na uruchomienie naboru na FP oraz przygotowanie do przeprowadzenia potencjalnych pierwszych inwestycji w spółki portfelowe. Zdaniem Zarządu NIF *Plan rzeczowo-finansowy na rok 2019 z perspektywą finansową do roku 2032* posiadał wszystkie niezbędne informacje finansowe dotyczące lat następnych i był w tym momencie organizacji i przygotowania spółki wystarczający.

W ocenie NIK, opieranie się na planie rzeczowo-finansowym na 2019 r. z długą perspektywą czasową nie jest tożsame z przygotowywaniem takiego planu na każdy kolejny rok. Nieprzygotowanie więc odrębnego, rocznego planu na 2020 r. stało w sprzeczności z obowiązkiem wynikającym wprost ze statutu.

Zmiana formy
działania spółki**5.4.3. Strategia inwestycyjna spółki**

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (jeden akcjonariusz NIF), po powołaniu członków Zarządu i przy ich udziale⁸⁰, jeszcze przed rejestracją spółki w KRS, podjęło decyzję o zmianie formy jej działania na wewnętrznie zarządzaną alternatywną spółkę inwestycyjną, działającą na podstawie ustawy o funduszach inwestycyjnych. Wymagało to ustalenia polityki i strategii inwestycyjnej, dostosowania statutu spółki do wymogów ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz przedmiotu działalności (z 12 wymienionych w przedmiocie działalności spółki usunięto 10 zadań dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, której alternatywna spółka inwestycyjna – zgodnie z art. 8a ust. 3 ww. ustawy – nie może prowadzić, dwa zadania przeformułowano nadając im nowe brzmienie⁸¹). Zmieniono także nazwę spółki z dotychczasowej NCBR Investment Fund S.A. na NCBR Investment Fund ASI S.A.

W *Polityce inwestycyjnej*, przygotowanej w 2019 r. przez Zarząd spółki, wskazano cel inwestycyjny, opis działania spółki, główne ryzyka inwestycyjne związane z funduszami partnerskimi i rynkiem funduszy typu Venture Capital, wskazano metody osiągnięcia celu inwestycyjnego oraz ograniczania ryzyka inwestycyjnego. W *Strategii inwestycyjnej* spółki wskazano rodzaj spółek portfelowych, które będą przedmiotem inwestycji, określono sposób podejmowania decyzji inwestycyjnych i relacji ze spółkami portfelowymi, jak również sposoby wyjścia z inwestycji.

⁸⁰ W tym: Uchwała nr 1/2019, z dnia 1 marca 2019 w sprawie przyjęcia polityki i strategii inwestycyjnej oraz ich przedłożenia Radzie Nadzorczej i Walnemu Zgromadzeniu Spółki, Uchwała nr 2/2019 z dnia 7 marca 2019 r. w sprawie: złożenia wniosku o wpis do rejestru zarządzających alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi, Uchwała nr 3/2019 z dnia 29 maja 2019 r. w sprawie: przyjęcia zmian Polityki Strategii inwestycyjnej oraz ich przedłożenia Radzie Nadzorczej i Walnemu Zgromadzeniu Spółki, Uchwała nr 4/2019 z dnia 12 czerwca 2019 r. w sprawie: złożenia zaktualizowanych załączników do wniosku o wpis do rejestru zarządzających alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi, Uchwała nr 5/2019 r. z dnia 17 czerwca 2019 r. w sprawie: przyjęcia do korzystania Biznesplanu w ramach działalności Spółki na wyłącznej i nieograniczonej terytorialnie licencji udzielonej na czas nieoznaczony przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Uchwała nr 6/2019 z dnia 17 czerwca 2019 r. w sprawie: przyjęcia Roczno-finansowego Planu NCBR Investment Fund ASI S.A. na rok 2019 z perspektywą do roku 2032 oraz przedłożenia Planu Finansowego Radzie Nadzorczej.

⁸¹ „§ 5 ust. 1 Statutu Spółki otrzymuje nowa następująca treść 1. Przedmiotem działalności Spółki jest wyłącznie: 1) zbieranie aktywów od wielu inwestorów w celu ich lokowania w interesie tych inwestorów zgodnie z określoną polityką inwestycyjną, co odpowiada opisanemu w Polskiej Klasyfikacji Działalności przedmiotowi działalności: 64.30.Z „działalność trustów, funduszy i podobnych instytucji finansowych”, 2) zarządzanie alternatywną spółką inwestycyjną w tym wprowadzanie alternatywnej spółki inwestycyjnej do obrotu, co odpowiada opisanemu w Polskiej Klasyfikacji Działalności przedmiotowi działalności: 66.30.Z „działalność związana z zarządzaniem funduszami”.

5.4.4. Prace przygotowawcze i pierwsze efekty działalności

Prace przygotowawcze

W 2020 r. spółka zrealizowała prace organizacyjne⁸², a od marca przeprowadziła rozmowy na temat współpracy z około 40 polskimi podmiotami prowadzącymi działalność na rynku VC, z tego około 30 pierwszych kontaktów miało miejsce przed publikacją ogłoszenia o naborze na FP, a około 10 z nich miało miejsce po ogłoszeniu naboru. W dniu 18 sierpnia 2020 r. NIF poinformowała⁸³ o rozpoczęciu ciągłego i otwartego naboru FP, z którymi spółka będzie wspólnie koinwestowała w spółki portfelowe przy zachowaniu równości warunków (tzw. *pari passu*).

W październiku 2020 r., spółka powołała Komitet Inwestycyjny, do którego wyznaczyła osoby wskazane przez jedynego Akcjonariusza – NCBR. Do końca roku 2020 rozpatrzyła, przeprocesowała, a następnie przesłała do KI, celem uzyskania rekomendacji, cztery wnioski kandydatów na FP. Dwa z nich otrzymały rekomendację KI przechodząc następnie z wynikiem pozytywnym przez proces oceny potencjalnego FP prowadzony przez RN. Trzeci otrzymał rekomendację KI w styczniu 2021 r., a czwarty w lutym 2021 r. przeszedł pozytywnie przez proces oceny prowadzony przez RN.

W 2020 roku NIF nie występowała i nie otrzymała planowanego dokapitalizowania w kwocie 100 mln zł, finansując koszty operacyjne z kapitału własnego. Na koniec 2020 r. NIF nie miała zawartych umów z FP i nie posiadała spółek portfelowych.

Uchwałą nr 26/2019 z dnia 17 sierpnia 2020 r. Zarząd NIF zatwierdził wzory dokumentów naboru FP, które następnie od dnia 20 sierpnia 2020 r. były dostępne na stronie internetowej NIF. Proces selekcji i zatwierdzania koinwestorów określony został w opracowanym przez Zarząd dokumencie pn. *Proces i Zasady Naboru Funduszy Partnerskich*, a kluczowe warunki naboru zostały wskazane w Załączniku nr 2 do dokumentu⁸⁴.

W powyższym dokumencie określono także procedurę naboru i oceny spółek portfelowych, zgodnie z którą w pierwszym etapie FP dokona analizy wstępnej oraz weryfikacji spełniania przez spółkę portfelową mini-

⁸² Przyjęła m.in.: Regulamin Zarządu, Regulamin Zakupów, Regulamin Pracy, Politykę Bezpieczeństwa Danych Osobowych NIF, Politykę Informacyjną, dokonano przebudowy a następnie audytu bezpieczeństwa strony internetowej NIF i wprowadzano zalecane pod względem bezpieczeństwa zmiany, stworzono pełną dokumentację naboru na FP, wyłoniono kancelarię prawną, której powierzono weryfikację wyżej wymienionej dokumentacji oraz opracowanie we współpracy ze Spółką Ramowej Umowy o Współpracy, który jest udostępniany Potencjalnym Funduszom Partnerskim po pozytywnym przejściu przez te podmioty analizy formalnej i merytorycznej (w tym akceptacji Komitetu Inwestycyjnego i Rady Nadzorczej), zakończyła postępowanie na bieżącą obsługę prawną i postępowanie na obsługę prawną procesu inwestycyjnego w spółki portfelowe, opracowała procedurę przekazywania informacji do RN i Komitetu Inwestycyjnego (KI) związanych z naborem na FP i inwestycjami w spółki portfelowe, a także rozpoczęła pracę nad opracowaniem i wdrożeniem procesów związanych z AML.

⁸³ Strona internetowa, profil LinkedIn, materiały prasowe i medialne.

⁸⁴ W dokumencie określono m.in. w: Źródło finansowania koinwestycji, Cel inwestycyjny, Wymagania dot. Funduszu Partnerskiego, Kryteria wyboru Funduszy Partnerskich, Warunki finansowe współpracy z Funduszami Partnerskimi, Kryteria doboru Spółek Portfelowych, Granice wartości zaangażowania w Spółkę Portfelową oraz udział NIF i prywatnego inwestora, Okres inwestycyjny, Relacje ze Spółkami Portfelowymi.

malnych kryteriów⁸⁵, a następnie przedstawi⁸⁶ i dostarczy NIF ofertę koinwestycji⁸⁷. W ramach Etapu II, oferty koinwestycji będą podlegały pogłębionej analizie mającej na celu weryfikację dokumentacji due diligence takiej spółki oraz uchwały komitetu inwestycyjnego FP dotyczące inwestycji.

Po zakończeniu analizy w ramach Etapu II, NIF przekaże niezwłocznie decyzję ws. koinwestycji, a NIF będzie przysługiwać pełna dowolność w zakresie wejścia lub odstąpienia od wejścia w inwestycję w spółkę portfelową.

W 2021 roku NIF planuje⁸⁸ podpisać do 10 umów o współpracy z FP, z tego dwie w I półroczu oraz do siedmiu umów inwestycyjnych (z tego jedną w I półroczu) o wartości do 24,2 mln zł. Prognozowane koszty bezpośrednie działalności NIF (tj. koszty zawarcia umów z FP, koszty prawne umów inwestycyjnych, *deal fee*, *due diligence*, podatki koszty notarialne i opłaty sądowe) wynosić będą ok. 1054 tys. zł. Koszty działalności spółki zaplanowano w kwocie 4432,2 tys. zł, w tym: koszty osobowe – 2222,9 tys. zł, funkcjonowanie biura – 359,3 tys. zł, operacje funduszu – 516,5 tys. zł, usługi – 837,4 tys. zł, marketing i promocja – 162,0 tys. zł, produkty finansowe – 41,0 tys. zł, podatki, opłaty i koszty administracyjne – 180,8 tys. zł, rezerwa na koszty – 112,3 tys. zł.

W załączonym do planu rzeczowo-finansowego na 2021 r., planie działalności inwestycyjnej stwierdzono m.in., że NIF zidentyfikował 21 podmiotów zainteresowanych koinwestycjami w spółki portfelowe. Na podstawie danych ze złożonych aplikacji oraz rozmów z funduszami prognozowane

⁸⁵ W tym: 1.1 Działalność Spółki Portfelowej prowadzona jest w formie spółki kapitałowej, 1.2 Spółka Portfelowa będzie przedsiębiorstwem wychodzącym z etapu *seed* (załączkowego) *start-up*, czyli będącym w fazach *expansion* (ekspansji) oraz *growth* (wzrostu), 1.3 Spółka Portfelowa będzie komercjalizować projekt B+R+I, tj. podejmować działania związane z prowadzeniem badań naukowych lub prac rozwojowych w celu wprowadzenia określonego produktu lub usługi na rynek lub działania polegające na wdrożeniu produktu lub usługi będącego wynikiem badań naukowych lub prac rozwojowych w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 1.4 Spółka Portfelowa będzie przedsiębiorstwem zaliczanym do kategorii mikro, małych lub średnich przedsiębiorstw (tj. zatrudniać mniej niż 250 pracowników, posiadać roczny obrót nieprzekraczający 50 milionów euro lub całkowity bilans roczny nieprzekraczający 43 milionów euro) w rozumieniu załącznika nr I do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, 1.5 Spółka Portfelowa będzie funkcjonować na dowolnym rynku nie dłużej niż siedem lat od pierwszej komercyjnej sprzedaży, 1.6 Spółka Portfelowa będzie posiadać siedzibę w Polsce lub innych krajach Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), 1.7 Spółka Portfelowa będzie cechować się polskim pierwiastkiem, rozumianym jako posiadanie przez Spółkę Portfelową przedsiębiorstwa i prowadzeniu przez nią działalności na terytorium Polski, 1.8 Spółka Portfelowa będzie zbadana pod względem perspektyw biznesowych i ryzyka inwestycyjnego i zaakceptowana przez Fundusz Partnerski.

⁸⁶ Następujące dokumenty: a) *due diligence* prawne Spółki Portfelowej, b) zewnętrzne *due diligence* biznesowe Spółki Portfelowej (opcjonalne), c) *due diligence* technologiczne Spółki Portfelowej (opcjonalne), d) projekt umowy inwestycyjnej ze Spółką Portfelową, e) uchwałę komitetu inwestycyjnego Funduszu Partnerskiego dotyczącą inwestycji w Spółkę Portfelową (uchwała może być pod warunkiem ko-inwestycji NIF).

⁸⁷ Zawierającą m.in.: a) wniosek Funduszu Partnerskiego dotyczący oferty ko-inwestycji, b) informacje lub dokumenty potwierdzające spełnienie przez Spółkę Portfelową przesłanek, o których mowa powyżej, c) analizę biznesową inwestycji w Spółkę Portfelową, d) kluczowe warunki inwestycji w Spółkę Portfelową (*term-sheet*) wynegocjowane ze Spółką Portfelową, e) informacja Funduszu Partnerskiego o powiązaniach kapitałowych lub osobistych Funduszu Partnerskiego lub inwestorów Funduszu Partnerskiego ze Spółką Portfelową; f) dokumenty dotyczące Funduszu Partnerskiego.

⁸⁸ Uchwała nr 17/2021 Zarządu Spółki z dnia 18 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanego Planu Rzeczowo-Finansowego na rok 2021.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

koinwestycje w 2021 r. miały wynieść 24,2 mln zł (z tego z prawdopodobieństwem powyżej 50% – 18,0 mln zł i 6,2 mln zł z prawdopodobieństwem poniżej 50%)⁸⁹.

Według sprawozdania za II kwartał 2021 r. spółka w pełni przepracowała 10 aplikacji kandydatów na FP przekazując do KI, a następnie do RN pozytywną ocenę KI, natomiast negocjacje umowy o współpracy rozpoczęto z pięcioma podmiotami i do 30 czerwca 2021 r. podpisano pierwszą umowę z FP. Ogółem od ogłoszenia naboru na FP (20 sierpnia 2020 r.) do 30 czerwca 2021 r. do NIF wpłynęło 27 aplikacji przyjętych do oceny w Etapie I, do Etapu II skierowano 18, na Etap Komitetu Inwestycyjnego 17, z tego 14 skierowano na Etap RN, w etapie negocjacji umowy o współpracy były cztery umowy, a pierwsza umowa z FP została podpisana.

5.5. Nadzór Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nad spółkami

Centrum prawidłowo wywiązywało się z wynikających z Kodeksu spółek handlowych obowiązków wobec spółek. W szczególności udzielało abso-lutorium członkom organów spółek z wykonania przez nich obowiązków, rozpatrywało i zatwierdzało kwartalne i roczne sprawozdania finansowe z działalności spółek.

Centrum prawidłowo nadzorowało działalność utworzonych spółek

Kontrola działalności spółek wykonywana jest za pośrednictwem ich Rad Nadzorczych. W okresie objętym kontrolą NCBR nie skorzystało z osobistego uprawnienia do kontroli – na podstawie art. 212 ksh – żadnej z powo-łanych przez siebie spółek. W przypadku NIF, przez wzgląd na jej specyfikę jako spółki akcyjnej, NCBR nie dysponuje uprawnieniem do bezpośredniej kontroli jej działalności, lecz jedynie wynikającymi z art. 428 ksh i statutu uprawnieniami do uzyskiwania informacji o jej działalności. Nie zaistniała także konieczność, by Centrum skorzystało z uprawnienia do odwoływania członków Zarządów ww. spółek.

NCBR nie korzystało z uprawnień kontrolnych określonych w umowach ze spółką NCBR+, w zakresie realizacji przez spółkę usług na rzecz Cen-trum. Cel spółki jakim było wspieranie działalności Centrum był realizo-wany poprzez zawarte umów ramowe i wykonawcze, którymi przekazano realizację usług wsparcia w wybranych obszarach działalności NCBR. Zda-niem Centrum, bieżąca kontrola i nadzór nad działalnością spółki sprawo-wane były poprzez zobowiązania wynikające z obustronnie podpisywanych protokołów odbiorczych do umów wykonawczych, w których NCBR stwierdzało prawidłową realizację zadań.

Zasady Nadzoru Korporacyjnego NCBR nad NCBR+ wprowadzono Zarządze-niem Nr 28/2019 Dyrektora Centrum z dnia 11 kwietnia 2019 r., z kolei Zasady nadzoru Korporacyjnego NCBR nad NCBR Investment Fund ASI S.A. przyjęto do stosowania Zarządzeniem nr 3/2020 z dnia 23 stycznia 2020 r. Powyższe zasady regulowały kwestie nadzoru właścicielskiego nad spółką, w tym przepływ informacji pomiędzy NCBR a spółką, czy podział kompe-tencji pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi NCBR.

Zasady nadzoru korporacyjnego

⁸⁹ W pierwszej wersji planu działalności inwestycyjnej na 2021 rok prezentowanej w grudniu 2020 r. NIF prognozował wielkość na poziomie 47 mln zł.

W *Zasadach* określono, m.in. obowiązki RN, zasady uczestnictwa w Zgromadzeniu Wspólników, obowiązki Zarządu, zasady pełnienia funkcji przez jego członków, czy zasady i tryb monitorowania działalności i sytuacji ekonomiczno-finansowej spółki. W NCBR, do sprawowania nadzoru, wyznaczono Komórkę ds. nadzoru właścicielskiego oraz Dział Kontrolingu w zakresie nadzoru ekonomiczno-finansowego. Określono, że Dyrektor Centrum pełni w spółce funkcję ZW, a realizacja nadzoru właścicielskiego odbywa się w oparciu o kwartalne informacje o spółce, w formie sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego z elementami informacji zarządczej oraz protokołów, uchwał i innych dokumentów z posiedzeń Rady Nadzorczej.

Bieżąca ocena i kontrola pracy Zarządu należy do RN, jej podstawą jest w szczególności analiza *Sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego*, stopień realizacji wyznaczonych do osiągnięcia przez spółkę parametrów ekonomicznych, a także docelowych wyników ekonomiczno-finansowych. Okresowa ocena dokonywana na koniec roku obrotowego jest zadaniem Rady Nadzorczej oraz Zgromadzenia Wspólników jako organu rozpatrującego i zatwierdzającego sprawozdanie z działalności spółki i sprawozdanie za ubiegły rok obrotowy. Pozytywna ocena pracy członków Zarządu z wykonania przez nich obowiązków jest udzielana poprzez absolutorium.

NCBR wprowadziło w *Zasadach* politykę wymagania i rozliczania planów rzeczowo-finansowych spółek zależnych oraz przyjęło procedurę wewnętrzną NCBR dot. zasad podwyższenia kapitału zakładowego spółki zależnej, w ramach której Biuro Finansów i Księgowości weryfikuje, czy zgłoszone zapotrzebowanie mieści się w ramach założeń dokumentu strategicznego dot. danej spółki, czy ma oparcie we wniosku, czy jest racjonalne z punktu księgowo-finansowego oraz czy NCBR dysponuje środkami w tym obszarze. W przypadku NIF procedura została implementowana uchwałą Walnego Zgromadzenia z dnia 26 marca 2021 r. Okresowa weryfikacja działań spółki jest prowadzona poprzez: monitorowanie działalności spółki przez Radę Nadzorczą, kwartalne sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego z elementami informacji zarządczej, spotkania z Zarządem spółki oraz poprzez zapraszanie Członków Zarządu na posiedzenia Rady Nadzorczej spółki w celu omówienia bieżącej działalności spółki i uzyskania dodatkowych informacji.

W marcu 2021 r. Centrum wprowadziło procedurę pn. *Finansowanie spółek zależnych od NCBR w drodze obejmowania udziałów i akcji*. Określono w niej zasady finansowania spółek zależnych NCBR, tj. spółek, w których Centrum posiada 100% akcji, w drodze obejmowania udziałów lub akcji na podstawie art. 30a ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia o NCBR. Procedura określała postępowanie od przyjęcia wniosku o dokapitalizowanie poprzez przekazanie środków wskazując na elementy, które taki wniosek powinien zawierać i sposób w jaki będzie on rozpatrywany.

Centrum zapewniło prawidłowe działanie spółki NIF poprzez, m.in. wydanie Zarządzenia nr 16/2019 w sprawie opracowania i wdrożenia przedsięwzięcia NCBR Investment Fund, opracowanie *Zasad Nadzoru Korporacyjnego*, zlecenie analizy oceniającej zgodność inwestycji NCBR w spółkę NIF,

po weryfikację przy udziale eksperta zewnętrznego, czy inwestycje w ramach działania NIF będą dokonywane na zasadach *pari passu*, w kontekście oceny rynkowego zaangażowania NCBR w spółkę NIF.

Sposób sprawowania nadzoru NCBR nad działalnością NIF wyznacza akt założycielski. Operacyjnie prowadzony jest za pośrednictwem Rady Nadzorczej, a wewnętrznie w NCBR realizowany jest przez Biuro Dyrektora i Obsługi Prawnej Centrum i działającą w jego ramach komórkę ds. nadzoru właścicielskiego. Dodatkowo, w Regulaminie Organizacyjnym Centrum wskazano komórki do obsługi NIF: Biuro Finansów i Księgowości (w ramach nadzoru w obszarze finansowym w zakresie funkcjonowania podmiotów zależnych) oraz Dział Instrumentów Zwrotnych (realizacja, we współpracy z innymi komórkami organizacyjnymi Centrum, zadań w zakresie nadzoru korporacyjnego nad NIF). Działalność spółki jest monitorowana z poziomu właścicielskiego i merytorycznego w zakresie dotyczącym realizacji celów przedsięwzięcia. Zasady nadzoru korporacyjnego obejmują także szczegółowe reguły dot. sprawowania tego nadzoru oraz określają kompetencje w obszarze nadzoru właścicielskiego jednostek wewnętrznych NCBR.

W związku ze sprawowanym przez siebie nadzorem, NCBR jako państwowa osoba prawna, do statutu NIF oraz aktu założycielskiego NCBR+ wprowadziło wymogi korporacyjne określone w art. 17–19 i art. 22 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁹⁰. W obu spółkach przyjęto uchwały⁹¹ w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków organu zarządzającego i członków organu nadzorczego, zgodnie z wymogami ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami⁹². NCBR tworząc statut NIF i akt założycielski NCBR+ określiło dodatkowe uprawnienia do uzyskiwania informacji o działalności wskazanych spółek. W obu spółkach powołano Rady Nadzorcze, składające się wyłącznie z osób powołanych przez NCBR i prowadzących pośredni nadzór właścicielski na jego rzecz.

NCBR jako Zgromadzenie Wspólników/Walne Zgromadzenie⁹³ weryfikuje i zatwierdza sprawozdania Zarządów z działalności spółek. Uzupełniającym narzędziem uzyskiwania informacji od spółek są przyjęte dla nich, wewnętrznie w Centrum, *Zasady Nadzoru Korporacyjnego*, określające metodykę pozyskiwania przez Centrum informacji od spółek na podstawie uprawnień wynikających z aktu założycielskiego/statutu spółki. Centrum opiniowało i zatwierdzało w charakterze Walnego Zgromadzenia politykę i strategię inwestycyjną NIF.

W przypadku NCBR+ nadzór prowadzony jest na bieżąco w związku z podpisanymi ze spółką umowami na wsparcie realizacji usług. W przypadku spółki NIF, Centrum wyznaczyło ramy jej działalności w statucie, polityce

⁹⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 735 ze zm.

⁹¹ NCBR+: uchwały Zgromadzenia Wspólników nr 1 i nr 2 z 13 grudnia 2018 r., później zmieniane; NIF: uchwały Walnego Zgromadzenia nr 1 i nr 2 z 5 grudnia 2019 r., później zmieniane.

⁹² Dz. U. z 2020 r. poz. 1907, ze zm.

⁹³ NCBR+: uchwały Zgromadzenia Wspólników z 11 kwietnia 2019 r. dla roku 2018 oraz z 19 marca 2020 r. dla roku 2019; NIF: uchwały z dnia 15 maja 2020 r.

i strategii inwestycyjnej. NCBR wskazał osoby uczestniczące w procesie decyzyjno-nadzorczym w ramach Rady Nadzorczej i Komitetu Inwestycyjnego (ciała doradczego) Zarządu. NCBR jako jedyny Wspólnik/Akcjonariusz obydwu spółek posiada informacje o wszelkich istotnych zmianach organizacyjnych, finansowych i prawnych. Spółki informują NCBR o zwoływanych Zgromadzenia Wspólników/Walnych Zgromadzeniach, na bieżąco przekazują uchwały Rady Nadzorczej oraz protokoły z posiedzeń RN, które są gromadzone i archiwizowane na potrzeby nadzoru właścicielskiego w Biurze Dyrektora i Obsługi Prawnej Centrum.

W okresie objętym kontrolą, NCBR+ informowała Centrum o przeprowadzonych audytach lub kontrolach. W okresie działalności spółki przeprowadzona została kontrola Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie terminowych wypłat wynagrodzeń, której zalecenia wdrożono. Ponadto w okresie działalności spółki przeprowadzone zostały dwa audyty z inicjatywy NCBR jako Wspólnika Rady Nadzorczej dotyczące RODO⁹⁴ oraz efektywności działania NCBR+⁹⁵.

⁹⁴ Audyt wewnętrzny weryfikacji przygotowania NCBR+ sp. z o.o. do wymogów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

⁹⁵ Raport z czynności audytowych i weryfikacyjnych w zakresie badania efektywności realizacji przez NCBR+ sp. z o.o. zadań powierzonych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz dot. obszaru prawnego i korporacyjnego Raport z czynności audytowych i weryfikacyjnych w obszarze prawnych, korporacyjnych i organizacyjnych aspektów powołania przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju spółki zależnej pod nazwą NCBR+ sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie.

6. USTALENIA INNYCH KONTROLI NIK DOTYCZĄCE REALIZACJI ZADAŃ PRZEZ NARODOWE CENTRUM BADAŃ I ROZWOJU

W pierwszym kwartale 2021 r., NIK przeprowadziła kontrolę nr R/20/005 *Realizacja wybranych programów sektorowych przez NCBR*. Izba stwierdziła, że NCBR nie w pełni wykorzystało potencjał i ustanowiło programy sektorowe na rzecz rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki. Nie dokonano pełnych analiz kosztów realizacji zakładanych w programach zadań, możliwości ich technicznej wykonalności przy posiadanych zasobach, wystąpiły także błędy w organizacji konkursów polegające m.in. na określaniu niezgodnych z założeniami programów wysokościami alokacji konkursowych, niedostosowaniu części przyjętych w programach wskaźników oraz ich wartości docelowych/referencyjnych do finansowania z POIR. Ponadto NCBR, w 2018 r., podjęło decyzję, na podstawie niekompletnych i nie w pełni rzetelnie zinterpretowanych danych, o niekontynuowaniu 11 z 15 programów sektorowych, tj. nieorganizowaniu dalszych konkursów i kontraktacji. NIK oceniła jako nierzetelne niedostosowanie przez NCBR wartości docelowych wskaźników w objętych kontrolą programach INNOTABOR i INNOSBZ do mniejszego niż założono dofinansowania. Jako nierzetelne Izba oceniła również fakt, iż kwota alokacji określona dla jednego z dziewięciu badanych konkursów była o 233% wyższa niż kwota alokacji dla tego konkursu wskazana w dokumentacji ustanawiającej program sektorowy INNOLOT. Ponadto nie w pełni zrealizowany został wniosek pokontrolny NIK z 2017 r. dotyczący stworzenia systemu eliminacji podwójnego dofinansowania tych samych kosztów w ramach różnych projektów w postaci bazy informatycznej.

Realizacja wybranych programów sektorowych

NCBR wdrożyło system monitorowania i sprawozdawczości dedykowany programom sektorowym, jednak wykazywał on istotne luki w zakresie opracowania adekwatnych, aktualnych wartości bazowych i docelowych dla przyjętych w programach wskaźników. Nie dokonano w pełni rzetelnej integracji do wymogów monitorowania i sprawozdawczości w POIR, rozpoczętych w ramach perspektywy finansowej na lata 2007–2013 i POIG programów INNOLOT i INNOMED. Skutkowało to *de facto* paralelnym wobec przyjętych w programie wskaźników sposobem monitorowania projektów z II konkursu, w szczególności w programie INNOLOT. Zdaniem NIK dotychczasowy kształt opisów programów/agend badawczych utrudniał ocenę i weryfikację stopnia ich realizacji, a także utrudniał bieżące całościowe monitorowanie. Stwierdzono także nieuzasadnione opóźnienie weryfikacji raportu końcowego z realizacji dwóch zakończonych projektów.

W połowie 2020 r., NIK przeprowadziła kontrolę nr P/20/024 *Strategiczne programy badań naukowych*, podczas której stwierdziła, że realizacja strategicznych programów badań naukowych w latach 2011–2020⁹⁶ przyniosła efekty związane głównie z rozwojem kadr naukowych, lecz nie wpłynęła istotnie na realizację celów polityki naukowej państwa. Już w 2017 r. Izba oceniła, że program STRATEGMED w zakresie określenia celów i wskaźników⁹⁷ opracowano nieprawidłowo. Wyniki tej kontroli wykazały, że przygotowanie dwóch programów strategicznych (GOSPOSTRATEG, INFOSTRATEG)

Strategiczne programy badań naukowych

⁹⁶ Do dnia zakończenia kontroli, tj. do 5 sierpnia 2020 r.

⁹⁷ Informacja o wynikach kontroli *Realizacja strategicznego programu badań naukowych, Profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych – STRATEGMED*, P/17/023, Warszawa 2018.

było rzetelne i zgodne z wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu realizacji zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju⁹⁸, natomiast w przygotowaniu dwóch pozostałych programów objętych kontrolą (BIOSTRATEG, TECHMATSTRATEG) nie określono ryzyk w zarządzaniu i realizacji programów, co było niezgodne z § 3 ust. 1 pkt 5 ww. rozporządzenia⁹⁹. Ponadto, spośród siedmiu kierunków badań naukowych i prac rozwojowych przewidzianych w Krajowym Programie Badań, realizacja jednego (*Nowe technologie w zakresie energii*) nie została podjęta, zaś realizacja innego (*Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne*) pozostawała na wstępnym etapie uruchamiania programu.

NIK negatywnie oceniła niezgodne z art. 30a ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR powierzenie przez Centrum realizacji części zadań związanych z finansowaniem i zarządzaniem programami strategicznymi: STRATEGMED, BIOSTRATEG, TECHMATSTRATEG i GOSPOSTRATEG (w szczególności: kontrolowania projektów, obsługi komitetów sterujących oraz weryfikacji raportów z realizacji projektów) odrębnej osobie prawnej – NCBR+ sp. z o.o. W ocenie NIK powierzenie powyższych zadań NCBR+ nie tylko naruszało przepisy prawa, ale mogło również ograniczać możliwości zapewnienia przez NCBR obiektywizmu i bezstronności realizowanych działań dotyczących programów strategicznych. Ponadto jako nierzetelne NIK oceniła stwierdzone przypadki naruszania przez NCBR własnych procedur wewnętrznych i przyjętych zasad zarządzania programami strategicznymi. Dotyczyło to powołania koordynatorów programów bez przeprowadzenia otwartego konkursu (dwa przypadki) oraz niewyłączenia się członków komitetów sterujących z udziału w ocenie merytorycznej projektów i ich zmian, pomimo wystąpienia okoliczności konfliktu interesów (trzy przypadki). NIK pozytywnie natomiast oceniła prowadzenie przez NCBR systematycznej ewaluacji programów strategicznych, jak również aktualizację ich założeń i harmonogramów. Jednocześnie jednak Izba wskazała, że monitorowanie postępów programów strategicznych przez Centrum nie było rzetelne, gdyż nie pozwalało na bieżącą i systematyczną ocenę postępów programów strategicznych i podejmowanie ewentualnych działań naprawczych.

Wsparcie rozwoju elektromobilności

W drugiej połowie 2019 r. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w NCBR kontrolę w ramach tematu – *Wsparcie rozwoju elektromobilności* (nr P/19/020). Izba oceniła negatywnie realizację przez NCBR w latach 2017–2019 projektu pozakonkursowego POIR.04.01.03-00-001/16 (projekt X) w zakresie dotyczącym programu pn. *Bezemisyjny Transport Publiczny* (BTP) oraz programu dedykowanego infrastrukturze ładowania. Głównym celem pierwszego wymienionego projektu było stworzenie efektywnego ekosystemu rozwoju innowacji w Polsce, w oparciu o nowy model finanso-

⁹⁸ Dz. U. Nr 178, poz. 1200.

⁹⁹ Kontrola dotyczyła przygotowania programów: BIOSTRATEG, TECHMATSTRATEG, GOSPOSTRATEG i INFOSTRATEG, zaś w przypadku programu STRATEGMED została ograniczona do zbadania realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych w wyniku kontroli NIK nr P/17/023 – „Realizacja strategicznego programu badań naukowych Profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych – STRATEGMED”.

wania przełomowych projektów badawczych. W ramach projektu założono zrealizowanie trzech programów badawczych. Były to: program BTP, który zakładał skonstruowanie i produkcję nowoczesnych autobusów, tzw. zero-emisyjnych, program budowy infrastruktury ładowania oraz magazynowanie wodoru. Szczegółowej kontroli poddano program BTP oraz bezemisyjny samochód dostawczy do 3,5 t (dalej: program e-Van).

W ocenie NIK, NCBR dokonując, w ramach przyjętego obszaru priorytetowego, wyboru (w programie BTP) produktu końcowego (autobusu elektrycznego) i realizacji programu dedykowanego infrastrukturze ładowania, nie przeprowadziło uprzednich wszechstronnych i rzetelnych analiz, uwzględniających w należyty sposób przyjęte założenia (dotyczące m.in.: nowej formuły prowadzenia programów, określenia potrzeb potencjalnych odbiorców, nowatorskiego charakteru stosowanych rozwiązań, wielości interesariuszy), które wpływały na złożoność tych programów. Przeprowadzone w trakcie realizacji projektu analizy i diagnoza ryzyk nie wpłynęły na istotną modyfikację programu BTP albo jego wcześniejsze zakończenie. Ponadto nieterminowo (i tym samym niezgodnie z postanowieniami umowy o dofinansowanie) przebiegała realizacja przez NCBR kamieni milowych projektu X w okresie od I półrocza 2018 r. do I półrocza 2019 r. oraz programu BTP w zakresie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie partnerstwa innowacyjnego. W Centrum przyjęto założenie, że efektem programu BTP będzie dostarczenie samorządom miast około tysiąca nowoczesnych, bezemisyjnych autobusów wyposażonych w innowacyjny system zasilania oraz zdolnych do autonomicznego (bezobsługowego) poruszania się po terenie zajezdni. Tymczasem miasta oczekiwały przede wszystkim taniego, niezawodnego i niskoemisyjnego pojazdu wraz z infrastrukturą ładowania. Przesłanką wskazującą na rozmiianie się oczekiwań docelowych użytkowników, co do cech przyszłego produktu z założeniami przyjętymi przez NCBR, było zobowiązanie się nabywców (w ramach tzw. zakupu obowiązkowego) do kupienia jedynie sześciu sztuk przyszłych pojazdów. Zakup dalszych 201 sztuk uzależniony był od otrzymania przez odbiorców dofinansowania (tzw. zakup warunkowy), a nabycie kolejnych 871 sztuk było wyłącznie opcją. Projekt BTP realizowany był w pilotażowej, w polskich warunkach, formule finansowania badań naukowych opartej – w uproszczeniu – na zasadzie wieloetapowego kojarzenia prac badawczych i rozwojowych z potrzebami przyszłych odbiorców oraz potencjałem wytwórczym przyszłych producentów. Przyjęcie, że produktem końcowym tej pilotażowej formuły będzie powstanie całkowicie innowacyjnego, zeroemisyjnego autobusu o parametrach dotychczas w Polsce niestosowanych, stwarzało istotne ryzyko niepowodzenia programu BTP. Konsekwencją zmaterializowania się tego ryzyka jest zagrożenie niezrealizowania celu głównego Projektu X w założonych ramach czasowych i finansowych. Bezskuteczne pierwsze postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w ramach programu BTP trwało ponad 18 miesięcy – od dnia 3 stycznia 2018 r. (data ogłoszenia o przetargu) do dnia 10 czerwca 2019 r. (unieważnienie przetargu). W drugim, trwającym postępowaniu przewidziano na wyłonienie wykonawców jedynie dziewięć miesięcy. Skutkiem braku rzetelnych analiz była również rezygnacja w 2019 r. z programu dedykowa-

nego infrastrukturze ładowania. Program ten okazał się obszarem pozbawionym wyzwań badawczych i możliwości zastosowań innowacyjnych rozwiązań, a więc nie spełniał kryteriów finansowania w ramach Projektu X. W jego miejsce Komitet Sterujący w 2019 r. rekomendował wprowadzenie programu e-Van, który znajdował się nadal w fazie koncepcyjnej, pomimo iż prace nad nim trwały od 2017 r. NIK oceniła negatywnie stopień zaawansowania realizacji programu BTP, który stwarzał ryzyko niepełnego wykorzystania środków w ramach przyznanego dofinansowania. Wydatki poniesione do dnia 30 listopada 2019 r. wyniosły 7,1 mln zł, co stanowiło ok. 7% projektowanego budżetu (100 mln zł).

7. ZAŁĄCZNIKI

7.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie czy utworzenie spółek przyczyniło się do efektywniejszej realizacji zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Pytanie definiujące
cel główny kontroli

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli:

Pytania definiujące
cele szczegółowe

1. Czy utworzenie spółek przez NCBR i przekazanie do nich pracowników było prawidłowe i celowe?
2. Czy finansowanie działalności i zlecanie zadań NCBR+ sp. z o.o. odbywało się rzetelnie, prawidłowo i gospodarnie?
3. Czy NCBR prawidłowo i rzetelnie sprawował nadzór nad spółkami?
4. Czy NCBR+ sp. z o.o. właściwie realizowała zlecone zadania i jej działalność przyniosła oczekiwane efekty?
5. Czy NCBR Investment Fund ASI S.A. właściwie prowadziła swoją działalność?

Kontrolą objęto trzy jednostki: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, NCBR+ sp. z o.o. oraz NCBR Investment Fund ASI S.A.

Zakres podmiotowy

We wszystkich jednostkach kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK, z zastosowaniem kryteriów legalności, gospodarności, celowości i rzetelności (art. 5 ust. 1 ustawy o NIK).

Kryteria kontroli

Lata 2018–2021 (do 31 lipca), z wykorzystaniem dowodów sprzed tego okresu, jeśli mają związek z kontrolowaną działalnością. Postępowanie kontrolne przeprowadzono w okresie od 10 czerwca do 18 sierpnia 2021 r. (data wysłania wystąpień pokontrolnych).

Okres objęty kontrolą

Najwyższa Izba Kontroli pozyskała informacje od Ministra Edukacji i Nauki w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, w szczególności na temat przyczyn zmian w przepisach dotyczących kryteriów wynagradzania pracowników NCBR, przyczyn ewentualnych opóźnień w ich wydaniu, a także kwestii dotyczących utworzenia i finansowania spółek w celu realizacji zadań NCBR.

Działania na podstawie
art. 29 ustawy o NIK

Zgodnie z przekazanymi przez kontrolowane jednostki informacjami, wnioski pokontrolne zostały zrealizowane.

Stan realizacji wniosków
pokontrolnych

Wyniki kontroli przedstawiono w trzech wystąpieniach pokontrolnych, w których sformułowano łącznie trzy wnioski pokontrolne.

Wszystkie trzy skontrolowane podmioty wniosły zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego:

1. w dniu 13 września 2021 r. – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju;
2. w dniu 15 września 2021 r. – NCBR+ sp. z o.o.;
3. w dniu 16 września 2021 r. – NCBR Investment Fund ASI S.A.

W sprawie zastrzeżeń NCBR, Zespół Orzekający Komisji Rozstrzygającej NIK w dniu 24 listopada 2021 r., podjął uchwałę o uwzględnieniu dwóch zastrzeżeń, w całości, a czterech w części. W sprawie zastrzeżeń NCBR+

ZAŁĄCZNIKI

Zespół Orzekający Komisji Rozstrzygającej NIK w dniu 18 listopada 2021 r. podjął uchwałę o uwzględnieniu w całości jednego zastrzeżenia i oddaleniu drugiego. W sprawie zastrzeżeń NCBR Investment Fund ASI S.A., Zespół Orzekający Komisji Rozstrzygającej NIK w dniu 22 listopada 2021 r. podjął uchwałę o uwzględnieniu w dwóch zastrzeżeń całości i jednego w części.

Wykaz jednostek kontrolnych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	Wojciech Kamieniecki
2.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	NCBR+ sp. z o.o.	Karol Szacherski
3.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	NCBR Investment Fund ASI S.A.	Krzysztof Szubert

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe:	Nieprawidłowe:
1.	NCBR	W formie opisowej	– Prowadzenie, przed podpisaniem umów, negocjacji ze spółką w celu uzyskania właściwego wsparcia w realizacji zleconych zadań. – Prawidłowe i terminowe przekazywanie środków z tytułu zawartych umów, koszty poniesione na realizację zleconych NCBR+ zadań nie przewyższały tych, które zakładano na etapie powoływania spółki. – Wprowadzenie w 2019 r. mechanizmu okresowej weryfikacji (raz na kwartał) wynagrodzenia polegającego na porównaniu kosztów budżetowych oraz rzeczywistych zleconych usług. – Wywiązywanie się przez Centrum z wynikających z Ksh obowiązków wobec spółek, w tym udzielanie absolutorium członkom organów spółek z wykonania przez nich obowiązków, rozpatrywanie i zatwierdzanie kwartalnych i rocznych sprawozdań finansowych z działalności spółek. – Opracowanie i wdrożenie procedury wewnętrznej dot. Zasad nadzoru korporacyjnego nad spółkami oraz Finansowania spółek zależnych od NCBR w drodze obejmowania udziałów i akcji, a także wyznaczenie w strukturze NCBR komórki wykonującej zadania nadzorcze nad spółkami.	– Nieprzeprowadzenie szczegółowej analizy efektywności, przed powołaniem, spółki NCBR+ sp. z o.o. – Niewypracowanie i nieprzygotowanie właściwej koncepcji funkcjonowania NCBR Investment Fund ASI S.A. – Nieprzeprowadzenie Testu Prywatnego Inwestora przed powstaniem NIF i nieprzekazanie środków na kapitał.
2.	NCBR+ sp. z o.o.	W formie opisowej	– Realizowanie powierzanych przez NCBR zadań zgodnie z zakresem określonym w umowach, prowadzenie negocjacji przed zawarciem umów, dokonywanie zmiany umów w formie aneksów. – Przychody z tytułu świadczenia usług przez spółkę nie przekroczyły łącznego maksymalnego wynagrodzenia określonego umowami. – Wywiązywanie się z obowiązku informowania Centrum o przeprowadzonych kontrolach i audytach, wdrażanie zaleceń z nich wynikających. – Wypełnianie obowiązku corocznego sporządzania sprawozdań finansowych za dany rok obrotowy.	– Naruszenie art. 52 ust. 2 ustawy o rachunkowości, poprzez przekazanie do KRS sprawozdania podpisanego przez osobę, która na dzień składania podpisu nie miała powierzonego prowadzenia ksiąg rachunkowych w Spółce.
3.	NCBR Investment Fund ASI S.A.	W formie opisowej	– Zrealizowanie prac organizacyjnych oraz opracowanie dokumentacji stanowiącej podstawę naboru Funduszy Partnerskich.	– Nieprzygotowanie planu rzeczowo-finansowego na 2020 rok.

7.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

NCBR Narodowe Centrum Badań i Rozwoju realizuje następujące zadania:

- a) zarządza strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansuje lub współfinansuje te programy (strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych to program określony w ramach jednego ze strategicznych kierunków badań naukowych lub prac rozwojowych, określonego w polityce naukowej państwa – art. 2 pkt 3 ww. ustawy o NCBR¹⁰⁰;
- b) zarządza realizacją badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa oraz je finansuje lub współfinansuje – art. 28 ust. 1 ustawy o NCBR;
- c) pobudza inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową, w szczególności poprzez współfinansowanie przedsięwzięć prowadzonych przez podmiot posiadający zdolność do zastosowania wyników projektu w praktyce czy wspieranie pozyskiwania przez różne podmioty (uczelnie, federacje podmiotów szkolnictwa wyższego i nauki, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw działające na terenie Polski, Centrum Łukasiewicz, instytuty działające w Sieci Badawczej Łukasiewicz, Polska Akademia Umiejętności i inne podmioty prowadzące głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły), środków na działalność naukową pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa – art. 29 ustawy o NCBR;
- d) inne zadania (art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR), tj.:
 - wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki,
 - inicjowanie i realizacja programów obejmujących finansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia wyników badań naukowych lub prac rozwojowych,
 - inicjowanie i realizacja programów obejmujących finansowanie badań aplikacyjnych,
 - udział w realizacji międzynarodowych programów badań naukowych lub prac rozwojowych, w tym programów współfinansowanych ze środków zagranicznych,
 - finansowanie badań aplikacyjnych realizowanych w formie niepodlegających współfinansowaniu z zagranicznych środków finansowych projektów badawczych realizowanych w ramach programów lub inicjatyw międzynarodowych ogłaszanych we współpracy dwu lub wielostronnej oraz projektów badawczych realizowanych przy wykorzystaniu przez polskie zespoły badawcze wielkich międzynarodowych urządzeń badawczych,

¹⁰⁰ Brzmienie art. 2 pkt 3, art. 29, art. 30 ust 1 pkt 3 i pkt 4a oraz art. 30 ust. 2 ustawy o NCBR cytowane na niniejszej stronie nadane zostało ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669) z dniem 1 października 2018 r.

- upowszechnianie w środowisku naukowym i gospodarczym informacji o planowanych i ogłaszanych konkursach na wykonanie projektów finansowanych przez Centrum,
- popularyzowanie efektów zrealizowanych zadań,
- realizacja innych zadań zleczanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, przy zapewnieniu środków finansowych na te cele,
- wspieranie rozwoju kadry naukowej, w szczególności przez finansowanie programów adresowanych do młodych naukowców (osoba prowadząca działalność naukową, która jest doktorantem lub nauczycielem akademickim – i nie posiada stopnia doktora albo posiada stopień doktora, od uzyskania którego nie upłynęło siedem lat, i jest zatrudniona w uczelni).

W celu realizacji zadań, o których mowa w art. 29 i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR, Centrum może tworzyć spółki, obejmować lub nabywać udziały i akcje lub obejmować warranty subskrypcyjne uprawniające do zapisu lub objęcia akcji w spółkach mających siedzibę na terytorium Polski (art. 30a ust. 1 pkt 2 ww. ustawy).

Realizacja zadań NCBR obejmuje w szczególności: określanie zakresów tematycznych programów, terminów i warunków ich realizacji; ogłaszanie konkursów na wykonanie projektów w ramach realizowanych programów; ocenę i wybór wniosków dotyczących wykonania projektów; zawieranie umów o wykonanie projektów i ich finansowanie; nadzór nad wykonaniem projektów, ich odbiór, ocenę i rozliczenie finansowe. Zakresy tematyczne, terminy i warunki realizacji programów, oprócz projektów strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych, w tym na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, określane są przez Dyrektora Centrum i przedstawiane przez niego do zatwierdzenia Radzie NCBR (art. 35 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR). Szczegółowy tryb realizacji zadań Centrum został określony rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu realizacji zadań NCBR¹⁰¹. Nadzór nad działalnością NCBR, z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności, sprawuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. W ramach tego nadzoru:

- sprawuje kontrolę nad Centrum na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej,
- zatwierdza roczny plan działalności Centrum i jego zmiany,
- zatwierdza roczny plan finansowy Centrum i jego zmiany,
- zatwierdza roczne sprawozdanie finansowe Centrum,
- przyjmuje kwartalne sprawozdania finansowe Centrum,
- przyjmuje roczne sprawozdanie z działalności Centrum wraz z informacją o wynikach planowanej ewaluacji,
- przyjmuje okresowe sprawozdania i końcowe sprawozdanie z realizacji strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych oraz z realizacji innych zadań Centrum (art. 34 ust. 1 i 2 ustawy o NCBR).

¹⁰¹ Dz. U. Nr 178, poz. 1200.

Działalność NCBR podlega również audytowi zewnętrznemu, w zakresie prawidłowości realizacji zadań, rocznego planu finansowego i sprawozdawczości, a także funkcjonowania kontroli zarządczej. Audyt przeprowadza się nie rzadziej niż co cztery lata, i obejmuje działalność NCBR w roku kalendarzowym z ww. okresu (art. 34a ust. 1–3 ustawy o NCBR).

Przychodami Centrum są środki finansowe otrzymywane w formie dotacji celowej na realizację strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych, innych zadań Centrum oraz na realizację badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, przekazywanej na wniosek Dyrektora, dotacji podmiotowej na pokrycie bieżących kosztów zarządzania realizowanymi przez Centrum zadaniami, w tym kosztów wynagradzania ekspertów i zespołów ekspertów oraz dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji dotyczących obsługi realizacji ww. zadań. Przychodami Centrum mogą być również środki finansowe pochodzące z innych źródeł, w szczególności z: tytułu realizacji innych zadań Centrum oraz zadań finansowanych ze środków pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa; budżetu Unii Europejskiej; międzynarodowych programów badawczych; komercjalizacji wyników prowadzonych badań naukowych lub prac rozwojowych; odsetek od wolnych środków przekazanych w depozyt zgodnie z przepisami o finansach publicznych; zapisów i darowizn; tytułu realizacji zadań związanych z pobudzaniem inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową oraz innych zadań wymienionych w art. 30 ust. 1 i 2 ustawy. Środki, o których mowa w art. 46 ust. 2 pkt 4–7 (pochodzące z komercjalizacji wyników prowadzonych badań naukowych lub prac rozwojowych; odsetek od wolnych środków przekazanych w depozyt zgodnie z przepisami o finansach publicznych; zapisów i darowizn; z tytułu realizacji zadań związanych z pobudzaniem inwestowania przez przedsiębiorców w działalność naukową oraz innych zadań wymienionych w art. 30 ust. 1 i 2 ustawy), NCBR może, po uregulowaniu należności podatkowych, wykorzystywać na finansowanie zadań, oprócz zadań wynikających z realizacji badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa. Środki niewykorzystane w danym roku, nie podlegają zwrotowi do budżetu państwa (art. 46 ust. 1–3 ustawy o NCBR).

NCBR prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na podstawie planu finansowego ustalonego zgodnie z przepisami o finansach publicznych, na okres roku obrotowego, tj. na rok kalendarzowy (art. 48 ust. 1 ww. ustawy).

Spółki W dniu 4 czerwca 2016 r. weszły w życie, implementowane do ustawy o funduszach, zapisy dyrektywy 2011/61/UE w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi¹⁰² (tzw. dyrektywa ZAFI). Wprowadzono do polskiego prawa instytucję alternatywnego funduszu inwestycyjnego – art. 2 pkt 10a ustawy o funduszach, tj. instytucję współ-

¹⁰² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz. Urz. UE L 174 z 01.07.2011, str. 1).

nego inwestowania, której przedmiotem działalności (w tym w ramach subfunduszu) jest zbieranie aktywów od wielu inwestorów w celu ich lokowania w interesie tych inwestorów, zgodnie z określoną polityką inwestycyjną, niebędącą funduszem typu UCITS¹⁰³, do którego należą otwarte fundusze inwestycyjne.

Alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi są: fundusze inwestycyjne zamknięte, specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte, spółki kapitałowe oraz spółki komandytowe i komandytowo-akcyjne, spełniające następujące warunki: pozyskują kapitał od wielu inwestorów, w celu jego inwestowania zgodnie z określoną polityką inwestycyjną, w interesie tych inwestorów. Dlatego za zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi uważane są: towarzystwa funduszy inwestycyjnych zarządzające funduszami inwestycyjnymi zamkniętymi oraz specjalistycznymi funduszami inwestycyjnymi otwartymi, spółki kapitałowe spełniające wymienione wyżej warunki odnośnie prowadzonej działalności – w tym wypadku spółka będąca alternatywnym funduszem inwestycyjnym jest jednocześnie wewnętrznym zarządzającym tym funduszem, osoby prawne będące jedynymi komplementariuszami spółek komandytowych i komandytowo-akcyjnych spełniających wymienione wyżej warunki odnośnie prowadzonej działalności, jako zewnętrzny ZAFI¹⁰⁴.

Zgodnie z art. 70a ust. 1 ustawy o funduszach inwestycyjnych, zarządzającym alternatywną spółką inwestycyjną może być wyłącznie spółka kapitałowa, o której mowa w art. 8b ust. 2, z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, która uzyskała zezwolenie KNF na wykonywanie działalności określonej w art. 70e ust. 1 (zezwolenie na wykonywanie działalności przez zarządzającego). Zarządzającym ASI może być więc wyłącznie: spółka kapitałowa będąca alternatywną spółką inwestycyjną (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna lub spółka europejska), prowadząca działalność jako wewnętrznym zarządzającym ASI albo spółka kapitałowa będąca komplementariuszem alternatywnej spółki inwestycyjnej, prowadząca działalność jako zewnętrznym zarządzającym ASI (art. 8b ust. 2 ww. ustawy).

Wyłącznym przedmiotem działalności alternatywnej spółki inwestycyjnej, z zastrzeżeniem wyjątków określonych w ustawie, jest zbieranie aktywów od wielu inwestorów w celu ich lokowania w interesie tych inwestorów zgodnie z określoną polityką inwestycyjną (art. 8a ust. 3 ustawy o funduszach).

Polityka inwestycyjna ASI określa sposób lokowania jej aktywów. Polityka inwestycyjna oraz strategie inwestycyjne są określane w dokumentach założycielskich alternatywnej spółki inwestycyjnej oraz w dokumentach, w tym regulaminach, przyjętych przez zarządzającego ASI dotyczących działalności prowadzonej przez alternatywną spółkę inwestycyjną (art. 70b ust. 1–2 ww. ustawy).

¹⁰³ Przedsiębiorstwo zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS – Undertakings For The Collective Investment Of Transferable Securities).

¹⁰⁴ Por. <http://www.kancelaria-csw.pl/afi-nowa-kategoria-funduszy-inwestycyjnych/>.

Zarząd zarządzającego ASI składa się co najmniej z dwóch członków. Członkiem zarządu zarządzającego ASI może być osoba, która spełnia łącznie następujące warunki: posiada pełną zdolność do czynności prawnych; nie była karana za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; posiada nieposzlakowaną opinię w związku ze sprawowanymi funkcjami. Dodatkowo, co najmniej dwóch członków zarządu zarządzającego ASI, w tym prezes zarządu, oprócz wymogów, o których mowa wyżej, musi spełniać następujące warunki: posiadać wyższe wykształcenie lub prawo wykonywania zawodu doradcy inwestycyjnego i być wpisanym na listę doradców; legitymować się stażem pracy nie krótszym niż trzy lata na kierowniczym lub samodzielny stanowisku w instytucjach rynku finansowego lub innych podmiotach, prowadzących działalność w zakresie lokowania aktywów zgodnie z określoną polityką inwestycyjną lub w zakresie strategii inwestycyjnych stosowanych przez alternatywną spółkę inwestycyjną lub pełnieniem przez ten okres funkcji członka organu, komplementariusza lub współnika prowadzącego sprawę tych instytucji lub podmiotów (art. 70d ust. 1–3 ustawy o funduszach).

W zarządzającym ASI ustanawia się radę nadzorczą. Członkiem RN może być osoba, która spełnia następujące warunki: posiada pełną zdolność do czynności prawnych; nie była karana za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; posiada nieposzlakowaną opinię w związku ze sprawowanymi funkcjami. Co najmniej połowa członków rady nadzorczej musi dodatkowo posiadać wyższe wykształcenie lub prawo wykonywania zawodu doradcy inwestycyjnego i być wpisanym na listę doradców (art. 70d ust. 4–5 ww. ustawy)¹⁰⁵.

Zarządzający ASI jest obowiązany zatrudniać co najmniej jednego doradcę inwestycyjnego – do wykonywania czynności zarządzania alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi, jeżeli prawa uczestnictwa co najmniej jednej takiej spółki mogą być wprowadzane do obrotu wśród klientów detalicznych (art. 70d ust. 7 ustawy).

Przedmiotem działalności zarządzającego ASI może być wyłącznie zarządzanie alternatywną spółką inwestycyjną, w tym wprowadzanie tej spółki do obrotu, oraz zarządzanie unijnym AFI, w tym wprowadzanie tych AFI do obrotu. Zarządzanie unijnym AFI może być przedmiotem działalności wyłącznie zewnętrznie zarządzającego ASI, który uzyskał zezwolenie na wykonywanie działalności przez zarządzającego ASI (art. 70e ust. 1–2 ww. ustawy).

Zarządzający ASI może, z uwzględnieniem art. 75–82 rozporządzenia 231/2013¹⁰⁶, w drodze umowy zawartej w formie pisemnej, powierzyć przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznemu wykonywanie czynności związanych z działalnością prowadzoną przez tego zarządzającego.

¹⁰⁵ Zacytowano art. 70d ust. 2 ustawy o funduszach w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 października 2019 r. o zmianie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2217) z dnia 30 listopada 2019 r. (zmienione zostały także ust. 3 i 5 art. 70d).

¹⁰⁶ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 231/2013 z dnia 19 grudnia 2012 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE w odniesieniu do zwolnień, ogólnych warunków dotyczących prowadzenia działalności, depozytariuszy, dłużników finansowej, przejrzystości i nadzoru (Dz. U. UE Nr 83 z 22.03.2013, str. 1, ze zm.).

Powierzenie wykonywania czynności nie może prowadzić do zaprzestania faktycznego wykonywania działalności, o której mowa w art. 70e, przez zarządzającego ASI. Zarządzający ASI niezwłocznie informuje KNF o zamiarze zawarcia ww. umowy oraz zamiarze zmiany jej zakresu, a następnie przekazuje Komisji informację o jej zawarciu, zmianie jej zakresu i rozwiązaniu. Zawarcie umowy wymaga zgody KNF (art. 70g ust. 1–3, 6 ww. ustawy).

Zarządzający ASI jest obowiązany opracować i wdrożyć politykę wynagrodzeń ustanawiającą zasady wynagradzania osób, do których zadań należą czynności istotnie wpływające na profil ryzyka zarządzającego ASI lub zarządzanych przez niego alternatywnych spółek inwestycyjnych, w tym: członków zarządu; osób podejmujących decyzje inwestycyjne dotyczące portfela inwestycyjnego alternatywnej spółki inwestycyjnej; osób sprawujących funkcje z zakresu zarządzania ryzykiem; osób wykonujących czynności nadzoru zgodności działalności zarządzającego ASI z prawem (art. 70j ust. 1 ustawy). Szczegółowe wymagania dotyczące polityki wynagrodzeń, zostały określone w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinna odpowiadać polityka wynagrodzeń zarządzającego ASI¹⁰⁷.

Zarządzający ASI jest obowiązany prowadzić działalność w zakresie zarządzania alternatywną spółką inwestycyjną i unijnym AFI w sposób rzetelny i profesjonalny, z zachowaniem należytej staranności i zgodnie z zasadami uczciwego obrotu, a także w najlepiej pojętym interesie zarządzanych alternatywnych spółek inwestycyjnych i ich inwestorów, a także w celu zapewnienia stabilności i bezpieczeństwa rynku finansowego. Zarządzający ASI jest obowiązany w szczególności:

- 1) zapewnić warunki techniczne i organizacyjne zapewniające bezpieczeństwo i ciągłość prowadzonej działalności oraz właściwe jej wykonywanie;
- 2) zapobiegać powstawaniu konfliktów interesów, wykrywać takie konflikty, a w przypadku powstania takiego konfliktu – zapewnić ochronę interesu inwestorów alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI oraz ochronę informacji poufnych lub stanowiących tajemnicę zawodową;
- 3) opracować i wdrożyć procedurę zapobiegającą ujawnieniu lub wykorzystaniu informacji poufnych lub stanowiących tajemnicę zawodową w celu zapobieżenia wykorzystywaniu lub ujawnianiu takich informacji przez osoby posiadające dostęp do tych informacji, w tym osoby kierujące działalnością zarządzającego ASI i uczestniczące w zarządzaniu portfelem inwestycyjnym alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI;
- 4) posiadać odpowiednią strukturę organizacyjną z wyraźnym podziałem funkcji, zadań i odpowiedzialności oraz obowiązków informacyjnych;
- 5) zatrudniać do wykonywania czynności z zakresu swojej działalności osoby posiadające niezbędną wiedzę i kwalifikacje;
- 6) opracować i wdrożyć procedury postępowania z reklamacjami inwestorów detalicznych alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI;

¹⁰⁷ Dz. U. poz. 1475.

- 7) w odniesieniu do każdej alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI stosujących dźwignię finansową AFI stosować odpowiednie procedury zarządzania płynnością oraz opracować i wdrożyć procedury umożliwiające monitorowanie ryzyka utraty płynności, a także regularnie przeprowadzać testy warunków skrajnych obszaru płynności alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI w warunkach normalnej płynności oraz sytuacji nadzwyczajnych w zakresie płynności;
- 8) ewidencjonować transakcje zawierane w ramach zarządzania portfelem inwestycyjnym alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI, zlecenia nabycia lub odkupienia ich praw uczestnictwa, jak również ewidencjonować transakcje zawarte na rachunek własny;
- 9) przeprowadzać analizę przy doborze przedmiotu lokat alternatywnej spółki inwestycyjnej i unijnego AFI i zapewniać zgodność decyzji inwestycyjnych ze strategią inwestycyjną, celami i profilem ryzyka danej spółki lub unijnego AFI (art. 70l ust. 1–2 ustawy o funduszach).

Struktura organizacyjna zarządzającego ASI i przyjęte u niego systemy, procedury i zasady wykonywania działalności powinny być dostosowane do jej rozmiarów, charakteru, zakresu i stopnia złożoności (art. 70l ust. 3 ww. ustawy).

U zarządzającego ASI działa system kontroli wewnętrznej, który sprawdza legalność i prawidłowość wykonywanej działalności oraz prawidłowość sprawozdań i informacji sporządzanych przez zarządzającego ASI oraz zarządzane przez niego alternatywne spółki inwestycyjne i unijne AFI. System ten obejmuje:

- 1) system zarządzania ryzykiem zapewniający prawidłowe identyfikowanie, monitorowanie i pomiar wszelkich rodzajów ryzyka, na które są lub mogą być narażone każda zarządzana alternatywna spółka inwestycyjna i każdy zarządzany unijny AFI, i obejmujący procedury umożliwiające zarządzanie ich płynnością;
- 2) system nadzoru zgodności działalności z prawem służący zapewnieniu zgodności działalności zarządzającego ASI z przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi obowiązującymi u tego zarządzającego, regulacjami wewnętrznymi ASI alternatywnej spółki inwestycyjnej albo regulacjami wewnętrznymi unijnego AFI, którymi zarządza;
- 3) system audytu wewnętrznego służący weryfikacji systemów oraz regulacji wewnętrznych obowiązujących u tego zarządzającego i regulacji wewnętrznych ASI według kryterium prawidłowości i skuteczności wypełniania obowiązków zarządzającego ASI oraz eliminacji nieprawidłowości w tych systemach i regulacjach (art. 70m ust. 1–2 ww. ustawy).

Do ASI podlegających jedynie wpisowi do rejestru zarządzających nie stosuje się m.in.:

- art. 70ba ufi, dotyczącego opracowywania i publikowania polityki zaangażowania w spółkę notowaną na rynku regulowanym oraz sporządzania sprawozdania z realizacji tej polityki;
- art. 70bc ufi, którego przedmiotem jest obowiązek składania corocznej informacji o zgodności przyjętej strategii inwestycyjnej i jej realizacji z ustaleniami dotyczącymi lokowania aktywów w dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym akcje spółek;

- art. 70d ufi dotyczącego warunków, jakim powinien odpowiadać skład organów zarządzającego ASI. W związku z powyższym w ramach postępowania administracyjnego o wpis do rejestru zarządzających ASI Komisja nie weryfikuje kwalifikacji i doświadczenia zawodowego członków organów spółki, ani też innych osób odpowiedzialnych za zarządzanie aktywami, nie analizuje aktualnej sytuacji ekonomicznej wnioskodawcy oraz możliwości finansowych prowadzenia działalności w przyszłości, nie gromadzi szczegółowych informacji, w tym danych finansowych, na temat akcjonariuszy oraz grupy kapitałowej wnioskodawcy;
- art. 70f ust. 3–12 ufi, które to regulacje dotyczącą obowiązków związanych z wprowadzaniem ASI do obrotu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej;
- art. 70g ufi, dotyczącego możliwości przekazania czynności związanych z zarządzaniem ASI innemu podmiotowi w formie umowy zawartej w formie pisemnej;
- art. 70h ufi dotyczącego zasad dokonywania wycen aktywów ASI i możliwości powierzenia czynności wyceny innemu, zewnętrznemu podmiotowi wyznaczonemu przez zarządzającego ASI;
- art. 70j ufi dotyczącego obowiązku wdrożenia i stosowania polityki wynagrodzeń ustanawiającej zasady wynagradzania osób, do których zadań należą czynności istotnie wpływające na profil ryzyka zarządzającego ASI lub zarządzanych przez niego ASI;
- art. 70n ufi, tj. rygorów odnoszących się do wysokości kapitału początkowego na wykonywanie działalności, który w przypadku zewnętrze zarządzającego ASI wynosi co najmniej równowartość 125 000 Euro zaś w przypadku wewnętrznie zarządzającego ASI wynosi co najmniej równowartość 300 000 Euro;
- art. 70l–70r ufi, które to przepisy dotyczą szczegółowych zasad wykonywania działalności przez zarządzającego ASI, obowiązków w zakresie posiadania kapitałów własnych co najmniej w ustawowej wysokości, a także obowiązków w zakresie zawiadamiania o zmianie struktury własności zarządzającego ASI.

Ponadto ustawa przewiduje wyłączenie przepisów działu IIIb, które koncentrują się na zasadach przejmowania kontroli nad spółkami nienotowanymi na rynku regulowanym i notowanymi emitentami między innymi przez ASI i unijne AFI, przepisów działu IV, dotyczących funkcjonowania depozytariusza alternatywnej spółki inwestycyjnej, przepisów działu XII, dotyczących działalności transgranicznej, a także przepisów działu XIII, dotyczących tajemnicy zawodowej i współpracy z organami nadzoru.

3. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (sp. z o.o.) jest spółką kapitałową uregulowaną w ksh. Może być utworzona przez jedną lub więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Spółka z o.o. nie może być zawiązana wyłącznie przez inną jednoosobową sp. z o.o. (art. 151 § 1–2 ksh).

Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinna określać: firmę i siedzibę spółki; przedmiot działalności spółki; wysokość kapitału zakładowego; czy wspólnik może mieć więcej niż jeden udział; liczbę i wartość nominalną udziałów objętych przez poszczególnych wspólników; czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony, oraz powinna być zawarta w formie aktu notarialnego (art. 157 § 1–2 ksh).

Do powstania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zgodnie z art. 163 ksh, wymaga się:

- 1) zawarcia umowy spółki;
- 2) wniesienia przez wspólników wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego, a w razie objęcia udziału za cenę wyższą od wartości nominalnej, także wniesienia nadwyżki;
- 3) powołania zarządu;
- 4) ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej, jeżeli wymaga tego ustawa lub umowa spółki;
- 5) wpisu do rejestru (Krajowy Rejestr Sądowy).

Zarząd sp. z o.o. prowadzi jej sprawy i reprezentuje spółkę. Składa się z jednego lub większej liczby członków. Do zarządu mogą być powołane osoby spośród wspólników lub spoza ich grona. Członek zarządu powoływany jest i odwoływany uchwałą wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (art. 201 § 1–4 ksh).

Prawo kontroli służy każdemu wspólnikowi. W tym celu wspólnik lub wspólnik z upoważnioną przez siebie osobą może w każdym czasie przeglądać księgi i dokumenty spółki, sporządzać bilans dla swego użytku lub żądać wyjaśnień od zarządu. (art. 212 § 1–4 ksh).

Umowa spółki może ustanowić radę nadzorczą lub komisję rewizyjną albo oba te organy. W takiej sytuacji umowa spółki może wyłączyć albo ograniczyć indywidualną kontrolę wspólników (art. 213 § 1 i 3 ksh). Rada nadzorcza składa się co najmniej z trzech członków powoływanych i odwoływanych uchwałą wspólników. Umowa spółki może przewidywać inny sposób powoływania lub odwoływania członków rady nadzorczej. Członków rady nadzorczej powołuje się na rok, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Uchwałą wspólników członkowie rady nadzorczej mogą być odwołani w każdym czasie (art. 215 § 1–2, art. 216 § 1–2 ksh).

Rada nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności, lecz nie ma prawa wydawania zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki (art. 219 § 1–2 ksh). Umowa spółki może rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej, a w szczególności stanowić, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem oznaczonych w umowie spółki czynności, oraz przekazać radzie nadzorczej prawo zawieszania w czynnościach, z ważnych powodów, poszczególnych lub wszystkich członków zarządu (art. 220 ksh).

Uchwały zgromadzenia wspólników, stosownie do art. 228–229 ksh, wymagają m.in. następujące kwestie:

- 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków;
- 2) postanowienie dotyczące roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązaniu spółki lub sprawowaniu zarządu albo nadzoru;
- 3) zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego;

- 4) nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej;
- 5) zwrot dopłat;
- 6) zawarcie umowy, o której mowa w art. 7 ksh (umowa zależności pomiędzy spółkami),
- 7) zawarcie umowy o nabycie dla spółki nieruchomości albo udziału w nieruchomości lub środków trwałych za cenę przewyższającą jedną czwartą kapitału zakładowego, nie niższą jednak od 50 tys. zł, zawarta przed upływem dwóch lat od dnia zarejestrowania spółki, chyba że umowa ta była przewidziana w umowie spółki.

4. Spółka akcyjna jest spółka kapitałową zawiązaną przez jedną lub więcej osób. Nie może być zawiązana wyłącznie przez jednoosobową sp. z o.o. Statut spółki akcyjnej powinien być sporządzony w formie aktu notarialnego, a osoby podpisujące ten akt, są założycielami spółki. Akcjonariusze są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w statucie i nie odpowiadają za zobowiązania spółki (art. 301 § 1–5 ksh). W spółce jednoosobowej jedyny akcjonariusz wykonuje wszystkie uprawnienia walnego zgromadzenia. Oświadczenia woli składane przez akcjonariusza spółce wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 303 § 1–2 ksh).

Statut spółki akcyjnej powinien określać: firmę i siedzibę spółki; przedmiot działalności spółki; czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; wysokość kapitału zakładowego oraz kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem na pokrycie kapitału zakładowego; wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela; liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów; nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli; liczbę członków zarządu i rady nadzorczej albo co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej; pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza Monitorem Sądowym i Gospodarczym (art. 304 § 1 ksh).

Do powstania spółki akcyjnej wymaga się: zawiązania spółki, w tym podpisania statutu przez założycieli; wniesienia przez akcjonariuszy wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego; ustanowienia zarządu i rady nadzorczej; wpisu do rejestru (art. 306 ksh). Kapitał zakładowy spółki powinien wynosić co najmniej 100 tys. zł, a wartość nominalna akcji nie może być niższa niż 1 grosz (art. 308 § 1–2 ksh).

Zarząd prowadzi sprawy spółki, reprezentuje ją i składa się z jednego albo większej liczby członków. Do zarządu mogą być powołane osoby spośród akcjonariuszy lub spoza ich grona. Członków zarządu powołuje i odwołuje rada nadzorcza, chyba że statut spółki stanowi inaczej. Członek zarządu może być odwołany lub zawieszony w czynnościach także przez walne zgromadzenie. Uchwała walnego zgromadzenia lub statut spółki może określać wymagania, jakie powinni spełniać kandydaci na stanowisko członka zarządu (art. 368 § 1–5 ksh).

W spółce akcyjnej ustanawia się radę nadzorczą, która sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności (art. 381–382 § 1 ksh). Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należy ocena sprawozdań zarządu z działalności spółki oraz finansowego za ubiegły rok obrotowy, w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym, oraz wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty, a także składanie walnemu zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny. W celu wykonania swoich obowiązków rada nadzorcza może badać wszystkie dokumenty spółki, żądać od zarządu i pracowników sprawozdań i wyjaśnień oraz dokonywać rewizji stanu majątku spółki.

Rada nadzorcza składa się co najmniej z trzech, a w spółkach publicznych co najmniej z pięciu członków, powoływanych i odwoływanych przez walne zgromadzenie. Statut może przewidywać inny sposób powoływania lub odwoływania członków rady nadzorczej (art. 385 § 1–2 ksh). Kadencja rady nadzorczej trwa nie dłużej niż pięć lat (art. 386 § 1 ksh.)

Zwyczajne walne zgromadzenie powinno się odbyć w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego. Jego przedmiotem powinno być rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy, powzięcie uchwały o podziale zysku albo o pokryciu straty oraz udzielenie członkom organów spółki absolutorium z wykonania przez nich obowiązków (art. 395 § 1–2 ksh).

Szczegółowa analiza
uwarunkowań
ekonomicznych
i organizacyjnych

1. NCBR prowadzi samodzielną finansową na podstawie rocznego planu finansowego zgodnie z ufp, na okres roku obrotowego, którym jest rok kalendarzowy.

Według ustawy budżetowej na rok 2019¹⁰⁸ w planie finansowym NCBR ujęta została kwota dochodów w wysokości 1489,9 mln zł, z tego: dotacje z budżetu państwa – 1405,0 mln zł; środki otrzymane z UE – 58,6 mln zł, środki otrzymane od innych jednostek sektora finansów publicznych – 26,0 mln zł, środki z EFTA (w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego) – 0,3 mln zł. Ponadto zaplanowane zostały środki w ramach upoważnień do zlecania płatności przez BGK (Płatnika w programach operacyjnych) w wysokości 3047,7 mln zł. Tak więc całkowity budżet NCBR wynosił wg ustawy budżetowej 4537 zł, a w ciągu roku uległ zwiększeniu o 75,7 mln zł do kwoty 4613,3 mln zł.

W 2019 r. NCBR realizowało programy o charakterze dotacyjnym, finansowane z funduszy europejskich: PO IR, PO WER, PO PC oraz programy finansowane ze środków dotacji celowej. Nabór beneficjentów przeprowadzono poprzez ogłoszenie 59 konkursów na łączną kwotę alokacji środków 6890,7 mln zł, w tym:

- osiem konkursów w ramach programów krajowych, w tym strategicznych (1) i z zakresu obronności i bezpieczeństwa (3);
- 29 konkursów w ramach programów międzynarodowych;
- 22 konkursy w ramach programów operacyjnych: 18 w PO IR, trzy w PO WER, jeden w PO PC.

¹⁰⁸ Ustawa budżetowa na rok 2019 z dnia 16 stycznia 2019 r. (Dz. U. poz. 198).

W konkursach wpłynęło 2560 wniosków (bez wniosków złożonych w ramach Działania 4.2 PO IR). W wyniku rozstrzygnięć konkursów zawarto 1245 umów, z czego 487 finansowanych z PO IR, 477 finansowanych z PO WER, 148 finansowanych w ramach programów krajowych oraz 133 finansowanych w ramach programów międzynarodowych, strategicznych oraz programów na rzecz obronności i bezpieczeństwa. W 2019 r. Centrum monitorowało 4094 projektów, z tego: PO IR – 1688, PO WER – 1502, Programy Krajowe – 322, Programy Międzynarodowe – 305, Obronność i Bezpieczeństwo – 131, Programy Strategiczne – 129, PO PC – siedem.

Nadzór Centrum nad realizacją projektu prowadzony jest w oparciu o raporty okresowe i końcowe, a w przypadku programów operacyjnych również w oparciu o ocenę wniosków o płatność – na ich podstawie dokonywana jest ocena zgodności realizacji projektu z umową od strony merytorycznej oraz finansowej. W 2019 r. Centrum monitorowało 2832 projekty w okresie trwałości, oceniono 2138 raportów (okresowych i końcowych), zawarto 1514 aneksów do umów, wpłynęło ogółem 14 773 wniosków o płatność, w tym: 8036 z PO IR (z czego zatwierdzono 7391 na kwotę 1849,1 mln zł) oraz 6737 wniosków PO WER (z czego zatwierdzono 3860 na kwotę 818 mln zł).

W 2019 r. na podstawie zawartych umów przekazano wykonawcom projektów środki finansowe w wysokości 4205,4 mln zł, z czego 3372,7 mln zł na projekty finansowane z funduszy europejskich, 761,5 mln zł na projekty finansowane ze środków krajowych oraz 71,2 mln zł na projekty międzynarodowe.

2. W dniu 18 września 2018 r. NCBR (Zamawiającym) a NCBR+ sp. z o.o. (Wykonawcą) zawarta została umowa ramowa nr 25/18/WR, której przedmiotem było określenie zasad wsparcia przez Wykonawcę Zamawiającego w realizacji celów statutowych w zakresie obowiązków, których zapotrzebowanie zgłosi Wykonawcy Zamawiający. Ramowy wykaz świadczonych usług określony został w załącznikach 3a, 3b oraz 3c do umowy. Maksymalne łączne wynagrodzenie w czasie trwania umowy ramowej określono w wysokości 32 999,3 tys. zł netto, to jest 40 589,1 tys. zł brutto¹⁰⁹. Przy tym, przy ustalaniu stawek jednostkowych i wartości usług w trybie negocjacji, o których mowa w § 1 ust. 4 umowy, uwzględnia się aktualną sytuację na rynku pracy i/lub rynku usług, prognozowane zmiany oraz historyczne dane Zamawiającego określające wysokość poniesionych nakładów niezbędnych do realizacji usług.
3. NCBR Investment Fund spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie (od 1 marca 2019 r. nastąpiła zmiana nazwy spółki na NCBR Investment Fund ASI spółka akcyjna). Spółka została wpisana do rejestru zarządzających alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi 18 czerwca 2019 r. oraz do KRS – 5 lipca 2019 r.¹¹⁰.

¹⁰⁹ Aneksem nr 1 z dnia 29 marca 2019 r. wartości te ustalono w wysokości 38 824 503,25 zł netto, 47 754 139,00 zł brutto.

¹¹⁰ Postępowanie KRS w przypadku ASI podlega zawieszeniu z mocy prawa do czasu zakończenia postępowania przez KNF.

Ubiegając się o wpis do rejestru zarządzających ASI spółka nie musiała posiadać i utrzymywać określonej wysokości kapitałów własnych, przyjąć do stosowania szeregu regulacji wewnętrznych w zakresie sposobu wykonywania czynności związanych z zarządzaniem alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi, w szczególności dotyczących konfliktów interesów, ochrony informacji poufnych lub stanowiących tajemnicę zawodową, polityki wynagrodzeń, zarządzania ryzykiem oraz płynnością, wyceny aktywów zarządzanych alternatywnych spółek inwestycyjnych, powierzenia wykonywania czynności innym podmiotom, obowiązków informacyjnych, publikacyjnych i sprawozdawczych.

W 2019 r. działalność spółki koncentrowała się głównie na realizacji zadań formalno-prawnych, opracowaniu Polityki i Strategii Inwestycyjnej, która następnie została przyjęta przez Radę Nadzorczą i Walne Zgromadzenie, opracowaniu rocznego planu rzeczowo-finansowego na rok 2019 z perspektywą do roku 2032, który uzyskał pozytywną opinię Rady Nadzorczej, udziale w spotkaniach prezentujących planowaną działalność Spółki, w tym instrumenty finansowe NCBR z udziałem funduszy VC oraz założenia nowego instrumentu koinwestycyjnego.

Brak realizacji zaplanowanych na 2019 rok inwestycji (planowana kwota wydatkowania – 104 mln zł) wynika, jak stwierdzono w sprawozdaniu z działalności za 2019 r., m.in. z przedłużających się prac nad biznes planem NCBR Investment Fund S.A., a także konsultacji z Radą Centrum, która dopiero w listopadzie pozytywnie zaopiniowała instrument finansowy *Przedsięwzięcia NIF*. Kwota 3 mln zł, którą zasilono kapitał NCBR Investment Fund ASI S.A., przeznaczona została na sfinansowanie kosztów rozpoczęcia działalności operacyjnej przez spółkę, w tym m.in. zatrudnienie pracowników, opracowanie dokumentacji korporacyjnej oraz na przygotowanie spółki do rozpoczęcia działalności inwestycyjnej, w tym m.in. opracowanie dokumentacji niezbędnej do uruchomienia działalności.

7.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. z 2020 r. poz. 1861, ze zm.).
2. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2018 r. poz. 87). Ustawa uchylona z dniem 1 października 2018 r.
3. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, ze zm.).
6. Ustawy z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw, w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej (Dz. U. poz. 2201).
7. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz. U. z 2021 r., poz. 605, ze zm.).
9. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu realizacji zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. Nr 178, poz. 1200).
10. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie niezbędnych elementów sprawozdania z działalności oraz rocznego i kwartalnego sprawozdania finansowego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. z 2011 r. Nr 9, poz. 44). Rozporządzenie uchylono z dniem 1 października 2018 r.
11. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie niezbędnych elementów rocznego sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. poz. 386).
12. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy *de minimis* za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. poz. 299). Rozporządzenie uchylono z dniem 31 sierpnia 2020 r.

7.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Edukacji i Nauki
6. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
7. Rzecznik Praw Obywatelskich
8. Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
9. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
10. Komisja Nauki, Edukacji i Sportu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
11. Dyrektor Narodowego Centrum Badań i Rozwoju
12. Prezes Zarządu NCBR Investment Fund ASI S.A.
13. Prezes Zarządu NCBR+ sp. z o.o.
14. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorstw

7.5. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli

MINISTER EDUKACJI I NAUKI

DKA-ZKS.0913.1.2021

Warszawa, 14 stycznia 2022 r.

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

stosownie do treści art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹, przedstawiam stanowisko do Informacji o wynikach kontroli pn. *Realizacja zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju przez spółki (P/21/022)* w zakresie wniosku dotyczącego *monitorowania przyjętych rozwiązań, w których zadania Narodowego Centrum Badań i Rozwoju realizowane są przez spółki, w szczególności w odniesieniu do efektywności i przejrzystości finansów publicznych.*

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (dalej: Centrum) zgodnie z art. 30a ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *Narodowym Centrum Badań i Rozwoju*² (dalej: ustawa) może utworzyć spółkę, objąć lub nabyć udziały i akcje lub objąć warranty subskrypcyjne uprawniające do zapisu lub objęcia akcji w spółkach mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą. Cel utworzenia ww. spółki bądź podjęcie innych czynności prawnych, o których mowa powyżej, a wynikających z przepisów prawa handlowego, powinny wpisać się w zadania Centrum, o których mowa w art. 29 oraz 30 ust. 1 i 2 ustawy. Po dokonaniu ww. czynności prawnych Centrum staje się podmiotem prawa handlowego (np. wspólnik, członek zarządu), o określonych prawach i obowiązkach wynikających m.in. z ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych³, którego działalność weryfikowana jest również w oparciu o ww. przepisy prawa.

Natomiast minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki, na mocy art. 34 ustawy, sprawuje nadzór nad działalnością Centrum z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności, tj. prowadzi nadzór nad agencją wykonawczą realizującą powierzone ustawą zadania. W ramach sprawowanego nadzoru minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1861 ze zm.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.

i nauki m.in. sprawuje kontrolę nad Centrum na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. *o kontroli w administracji rządowej*⁴; zatwierdza roczny plan działalności Centrum i jego zmiany oraz przyjmuje roczne sprawozdanie z działalności.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz ww. wniosek zawarty w Informacji o wynikach kontroli, uprzejmie informuję, że minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki będzie sprawował nadzór w ramach swoich kompetencji, o których mowa powyżej, z uwzględnieniem zaleceń NIK w zakresie efektywności i przejrzystości finansów publicznych.

Z poważaniem,

dr hab. Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/*

⁴ Dz.U. z 2020 r. poz. 224

7.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KNO.430.005.2021
P/21/022

Warszawa, dnia 2 lutego 2022 r.

Opinia
do stanowiska Ministra Edukacji i Nauki
w sprawie Informacji o wynikach kontroli – Realizacja zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju
przez spółki

Stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2020 r., poz. 1200 ze zm.) przedstawiam opinię do stanowiska Ministra Edukacji i Nauki zawartego w piśmie z 14 stycznia 2022 r. (DKA-ZKS.0913.1.2021).

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że zgodnie z art. 30a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. z 2020 r. poz. 1861, ze zm.) można tworzyć spółki w celu realizacji określonych zadań. Niemniej jednak NCBR jako agencja wykonawcza ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki funkcjonuje w systemie finansów publicznych i jest zobowiązana do dokonywania wydatków w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów. W związku z tym, utworzenie spółek powinno być poprzedzone szczegółowymi analizami kosztów oraz opracowaniem właściwej koncepcji ich funkcjonowania, tak aby zapewnić racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi. Centrum – pomimo, że głównym źródłem finansowania spółek miały być środki publiczne – nie przeprowadziło szczegółowej analizy efektywności funkcjonowania spółki NCBR+ oraz nie przygotowało właściwej koncepcji działania spółki NCBR Investment Fund ASI S.A. przed ich powołaniem, co NIK oceniła negatywnie.

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości zobowiązanie Ministra do sprawowania nadzoru nad Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w ramach swoich kompetencji, z uwzględnieniem wniosku pokontrolnego dotyczącego zapewnienia efektywności i przejrzystości finansów publicznych.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś